

Tiina Rinne

TAVOITEASETANTA VASTUULLISUUSRAPORTOINNISSA

Neste Oyj

TIIVISTELMÄ

Tiina Rinne: Tavoiteasetanta vastuullisuusraportoinnissa, Neste Oyj
Pro gradu -tutkielma
Tampereen yliopisto
Johtamisen ja talouden tiedekunta / Yrityksen laskentatoimi
Ohjaaja: Hannele Mäkelä
Huhtikuu 2021

Ihmisten ja yritysten toiminnalla on merkittävät vaikutukset ilmaston lämpenemiseen, joka edelleen aiheuttaa sosiaalisia, ympäristöllisiä ja taloudellisia vahinkoja, jotka tulevat todennäköisesti vielä kasvamaan tulevaisuudessa. Ihmiset käyttävät nykypäivänä resurssejaan yli maapallon kapasiteetin. Koska yritykset ja yhteiskunnat tarvitsevat toimiakseen vakaat olosuhteet, on kestävään kehitykseen ja ilmastonmuutoksen ehkäisemiseen kiinnitettävä erityistä huomiota. Yritysten vastuullisuusraportointi on yksi keino seurata yritysten toimintaa vastuullisuuteen liittyvissä asioissa. Lähes kaikki suuret yhtiöt julkaisevatkin vastuullisuusraportin nykypäivänä.

Tämän tutkielman tarkoituksena on saada syvällistä ymmärrystä yritysten vastuullisuusraportoinnin tavoiteasetannasta. Tavoitteena on saada lisää tietoa siitä, millaisia tavoitteita yritykset asettavat vastuullisuusraporteissaan. Huomiota kiinnitetään myös tavoitteissa suoriutumiseen ja niiden johdonmukaiseen esittämiseen tietyllä ajan jaksolla. Aihetta lähestytään yhden yrityksen näkökulmasta käsin kohdeyrityksen raportointia tarkastelemalla vuosina 2011–2019. Tutkielman taustalla on sidosryhmäteoria sekä Triblerin bottom line -viitekehys, joka jakaa vastuullisuuden kolmeen osatekijään: sosiaaliseen, ympäristölliseen ja taloudelliseen vastuuseen. Näiden lisäksi vastuullisuutta ja sen raportointia käsitellään laajasti eri tutkimuksia hyödyntäen. Myös tavoiteasetantaa ja vertailukelpoisuutta käsitellään tutkimustiedon avulla.

Tutkielma toteutettiin laadullisena eli kvalitatiivisena tutkimuksena käyttäen aineistona Nesteen vastuullisuusraportteja vuosilta 2011–2014 ja vuosikertomuksia vuosilta 2015–2019. Aineistoa analysoitiin sisällönanalyysin keinoin. Tutkimuskysymyksiä ovat: millaisia tavoitteita kohdeyritys on asettanut vastuullisuusraporteissaan, miten tavoitteissa on suoriuduttu ja miten tavoitteista on raportoitu.

Tutkielman tuloksissa löydettiin useita tärkeitä havaintoja. Sosiaalisista ja ympäristöllisistä tavoitteista raportointiin kolmessa jaksossa. Jaksoissa oli havaittavissa erilaisia teemoja ja painopistealueita. Turvallisuuteen liittyvät tavoitteet olivat johdonmukaisesti mukana kaikissa jaksoissa. Taloudellisten tavoitteiden kohdalla tunnistettiin vain yksi jakso. Sosiaalisten ja ympäristötavoitteiden rooli oli selkeästi isompi kuin taloudellisten tavoitteiden kohdeyrityksen vastuullisuusraportoinnissa. Erityisesti sosiaalisissa ja ympäristöllisissä tavoitteissa suoriuduttiin hyvin. Tavoitteissa erottuvia keskeisiä sidosryhmiä olivat toimittajat, henkilöstö ja viranomaiset. YK:n kestävään kehitykseen tavoitteet tulivat raportointiin mukaan vuonna 2017. Tämä näkyy esimerkiksi ihmisoikeuksiin ja energiatehokkuuteen liittyvinä tavoitteina.

Johtopäätöksenä voidaan sanoa, että sidosryhmien on mahdollista analysoida yrityksen tiedoissa, toiminnassa ja tuloksissa tapahtuneita muutoksia, joskaan sitä ei ole tehty kovinkaan helpoksi. Johtopäätöksenä voidaan myös todeta, että taloudellisten tavoitteiden kohdalla tavoitteiden jatkuvuus on parhaimmillaan ja toisaalta että sosiaalisissa tavoitteissa esiintyy eniten kertaluontoisia tavoitteita. Vuodet 2015 ja 2017 katkaisivat raportoinnin jatkuvuuden, jolloin kyseisinä vuosina vertailukelpoisuus oli heikoimmillaan. Vuosina 2011–2014, 2015–2016 sekä 2017–2019 vertailukelpoisuus oli vastaavasti parhaimmillaan.

Avainsanat: vastuullisuusraportointi, tavoiteasetanta, sosiaalinen vastuu, ympäristövastuu ja taloudellinen vastuu

Tämän julkaisun alkuperäisyys on tarkastettu Turnitin OriginalityCheck –ohjelmalla.

SISÄLLYS

1 JOHDANTO	1
1.1 AIHEENVALINNAN TAUSTA JA MERKITYS	2
1.2 TUTKIMUSONGELMA, TAVOITTEET JA RAJAUKSET	4
1.3 TUTKIMUSMETODOLOGIA.....	6
1.4 TUTKIELMAN ETENEMINEN.....	7
2 VASTUULLISUUSRAPORTOINTI	8
2.1 VASTUULLISUUS	8
2.1.1 Sosiaalinen, ympäristöllinen ja taloudellinen vastuu	9
2.1.2 Vastuullinen liiketoiminta	11
2.1.3 Yhteiskunnallinen laskentatoimi	12
2.1.4 Sidosryhmäteoria.....	13
2.2 VASTUULLISUUSRAPORTOINTI.....	15
2.2.1 Vastuullisuusraportoinnin motivaatio	17
2.2.2 Vastuullisuusraportoinnin standardit.....	18
2.2.3 Global Reporting Initiative (GRI)	19
2.3 VASTUULLISUUSRAPORTOINNIN YHTEENVETO.....	20
3 TAVOITEASETANTA JA VERTAILUKELPOISUUS	22
3.1 TAVOITTEET VASTUULLISUUSRAPORTOINNISSA	22
3.2 TAVOITTEIDEN MÄÄRITTÄMINEN VIITEKEHYSTEN MUKAAN	23
3.2.1 YK:n kestävän kehityksen tavoitteet	24
3.2.2 Tavoitteet GRI-raportoinnissa.....	25
3.2.3 EU:n ilmasto- ja energiatavoitteet	26
3.3 VERTAILUKELPOISUUS	28
4 TUTKIELMAN AINEISTO JA MENETELMÄT	30
4.1 TUTKIELMAN TIETEENFILOSOFISET LÄHTÖKOHDAT	30
4.2 AINEISTO JA SEN ANALYSOINTI	31
4.3 KOHDEYRITYS	33
5 TUTKIELMAN TULOKSET	35
5.1 SOSIAALISET TAVOITTEET	36
5.2 YMPÄRISTÖTAVOITTEET	49
5.3 TALOUDELLISET TAVOITTEET	61
5.4 TULOSTEN YHTEENVETO.....	68
6 JOHTOPÄÄTÖKSET JA YHTEENVETO	72
6.1 TUTKIELMAN LUOTETTAVUUS JA RAJOITUKSET	77
6.2 JATKOTUTKIMUSAIHEET	78
LÄHTEET	79

1 JOHDANTO

Ihmisten aiheuttamista globaaleista ympäristövahingoista alkoi esiintyä todisteita 1980-luvun alusta alkaen. Jo silloin tutkimukset osoittivat, että kestävä kehitys on tärkeää ja sekä yritysten, että valtioiden on osallistuttava siihen. (White 2016, 2.) Tutkimusten mukaan ihmisen toiminta on vaikuttava tekijä ilmaston lämpenemisessä, joka edelleen aiheuttaa sosiaalisia, ympäristöön liittyviä ja taloudellisia vahinkoja, jotka tulevat todennäköisesti tulevaisuudessa vielä kasvamaan entisestään (Bebbington, Unerman, O'Dwyer & Gibassier 2014, 3). Ihmiset käyttävät nykypäivänä resurssejaan yli maapallon kapasiteetin. WWF raportoi ihmiskunnan tarvitsevan jopa 1,6 maapallon tarpeet, mikäli jatkamme kulutusta 2020 vuoden tasolla. Koronapandemia on viivästyttänyt kulutuspäivää yli kolmella viikolla. Historia on näyttänyt, etteivät tämän kaltaisten kriisien aikainen muutos ole ollut pysyvää, vaan kulutus on palautunut normaaliin, kun tilanne on rauhoittunut. (WWF 2020). Suomen ylikulutuspäivä saavutettiin vuonna 2020 jo huhtikuun alussa, joka on ollut melko tyypillinen ajankohta aikaisempien vuosien perusteella (Yle 2020).

Vastuullista liiketoimintaa voidaan käsitellä useista erilaisista lähtökohdista. Yrityksen kestävyyttä voidaan tarkastella niin taloudellisten, sosiaalisten kuin ympäristöllistenkin tekijöiden näkökulmasta. Yritystoiminta vaikuttaa laajasti yksilöihin, ryhmiin sekä valtioihinkin. Vaikutukset ilmenevät maailmanlaajuisesti ihmisten jokapäiväisessä elämässä, jonka takia kestävä liiketoiminnan pitkän aikavälin huomioon ottaminen on tärkeää maailmantalouden ja yhteiskunnan kestävyysdenkin kannalta. (White 2015, 5.)

Kirjanpitolakiuudistus vuonna 2016 on todennäköisesti vaikuttanut raporttien sisältöön, joten se tulee ottaa huomioon analysoidessa selvityksiä. Käytännössä kirjanpitolaki antaa yrityksille lähes vapaat kädet raportin toteuttamiseen muutamia reunaehtoja ja sisältövaatimuksia lukuun ottamatta. Mielenkiintoista tästä tekee se, ettei raporttien sisältöä vaadita tilintarkastajan tarkistettavaksi muilta osin kuin, että se vastaa

tilinpäätöstä ja siinä annettuja tietoja. Löyhähköllä lainsäädännöllä voi olla vaikutuksia esimerkiksi raporttien vertailtavuuteen.

Vaikka kirjanpitolaki määrittelee vastuuraportoinnin pakolliseksi kaikille pörssiyhtiöille, jättää se todella paljon valinnanvaraa raportin toteuttamiseen käytännössä (KPL 3§). Tämä lisää haasteita muun muassa vertailukelpoisuuteen liittyen. Lisäksi ongelmaksi saattaa muodostua se, miten sidosryhmät pystyvät varmistumaan tietojen luotettavuudesta. On mielenkiintoista nähdä, raportoiko yritys tavoitteistaan johdonmukaisesti vai unohtuvatko jotkin tavoitteet matkan varrella.

1.1 Aiheenvalinnan tausta ja merkitys

Aiheena vastuullinen liiketoiminta ja vastuullisuusraportointi on todella mielenkiintoinen ja ajankohtainen aihe. Erään tutkimuksen mukaan yritysten huoli kestävydestä on enemmänkin retorista kuin todellinen yritys käsitellä asiaan liittyviä kysymyksiä käytännössä (Aras ja Crowther 2009, 286). Yrityksen sidosryhmiä kiinnostavat vastuullisuus ja siihen suhtautuminen, minkä takia raporttien tutkiminen on mielekästä ja tärkeää. Yritykset määrittelevät itse tavoitteensa ja seuraavat niiden toteutumista. Tämän takia on mielenkiintoista nähdä, miten tavoitteet todella toteutuvat ja pysyvätkö ne johdonmukaisesti mukana raporteissa myös myöhempinä vuosina.

Tämän tutkielman tarkoituksena on saada syvällistä ymmärrystä vastuullisuusraporteissa esitettyjen tavoitteiden asettamisesta sekä niissä suoriutumisesta. Tutkimuksen kohteena toimii energiatoimialalla toimiva yritys Neste Oyj, joka on julkaissut vastuullisuusraporttejaan jo usean vuoden ajan. Tutkielmassa hyödynnetään vuosien 2011–2019 raportteja, jotka ovat vapaasti saatavilla yhtiön internetsivuilta. Vuosina 2011–2014 yritys on julkaissut erillisen vastuullisuusraportin ja vuodesta 2015 eteenpäin se on raportoinut vastuullisuusasioista vuosikertomuksensa yhteydessä. Käytännössä vastuullisuusraportteja tullaan arvioimaan niiden vertailtavuuden ja tavoiteasetannan näkökulmista.

Vastuullisuusnäkökulmasta Neste on mielenkiintoinen yritys, sillä se on saanut useita tunnustuksia vastuullisesta toiminnastaan. Esimerkiksi vuoden 2019 raportissaan Neste kertoo sijoittuneensa kolmanneksi vastuullisimmaksi yritykseksi Global 100-listalla, päässeensä vastuullisimpien yritysten joukkoon CDP Climate Change-arvioinnissa sekä valinnastaan Dow Jonesin kestävä kehityksen indekseihin peräti 13. kerran peräkkäin (Neste 2019, 24). Tässä eivät olleet kaikki yhtiön kyseisenä vuonna saamat tunnustukset, joten yleisesti ottaen voidaan olettaa yrityksen olevan merkittävä toimija vastuullisuuden kentällä. Tieto siitä, että kyseessä on energia-alalla toimiva öljy-yhtiö jättää kuitenkin muutamia avoimia kysymyksiä yrityksen vastuullisuudesta.

Yritysten vastuullisuutta ja vastuullisuusraportointia on tutkittu paljon viime vuosina. Boirall ja Henri tutkivat raporttien vertailukelpoisuutta vuonna 2017. Tutkimuksessa löydettiin esimerkiksi useita syitä siihen, miksi raportoinnissa esiintyy ongelmia vertailukelpoisuudessa ja mitä vaikutuksia näillä ongelmilla on. Moldan, Janoušková ja Hák tekivät tutkimuksen ympäristön kestävyuden mittaamisesta ja niiden ymmärtämisestä indikaattoreiden ja tavoitteiden näkökulmasta vuonna 2012. Tutkimuksessa tavoitteet jaettiin koviin ja pehmeisiin sen mukaan, onko taustalla politiikka vai käsitys hyväksyttävistä arvoista. Bebbington, Unerman, O'Dwyer ja Gibassier kirjoittivat kirjan Sustainability Accountign and Accountability vuonna 2014. Kirjassa käsitellään vastuullisuuden teemoja useista lähtökohdista käsin. White taas kirjoitti kirjan vastuullisuusraportoinnista vuonna 2016.

Eräs tärkeä tutkimus koskee yrityksen yhteiskuntavastuun käsitettä, jolla on ollut pitkä ja monipuolinen historia kirjallisuudessa. Vaikka viittauksia yritysten yhteiskuntavastuuseen esiintyi useita kertoja jo ennen 1950-lukua, kyseinen vuosikymmen aloitti niin sanotun "modernin aikakauden" yritysten yhteiskuntavastuun määritelmien suhteen. Howard Bowen julkaisi vuonna 1953 kirjan nimeltä " Social Responsibilities of the Businessman", jonka seurauksena ehdotettiin, että Bowen ansaitsee yritysten sosiaalisen vastuun isän nimityksen. Yritysten yhteiskuntavastuuta koskeva kirjallisuus kehittyi 1960-luvulla huomattavasti. Yhteiskuntavastuun määritelmät alkoivat lisääntyä 1970-luvulla. Määritelmät täsmentyivät ja mukaan tuli myös vaihtoehtoisista painotuksista, kuten yritysten yhteiskuntavastuu ja CSP (Corporate

Social Performance). Myöhemmin 1980-luvulla näkyi vähemmän yritysten yhteiskuntavastuun alkuperäisiä määritelmiä. Tutkimusta tehtiin enemmän sosiaalisen vastuun mittaamisen, CSR:n (Corporate Social Responsibility) ja vaihtoehtoisten viitekehysten parissa. 1990-luvulla yritysten yhteiskuntavastuun käsite siirtyi merkittävästi vaihtoehtoihin viitekehyksiin, kuten sidosryhmäteoriaan, liike-etiikkateoriaan, CSP:hen ja yrityskansalaisuuteen. Carroll arvioi, että 2000-luvulla on odotettavissa, että huomiota kiinnitetään yhä enemmän mitattavuuteen ja teoreettiseen kehitykseen. Näiden käsitteiden kehittymiseksi hän arvioi empiirisen tutkimuksen tarpeen kasvavan, jotta käytäntö voidaan sovittaa yhteen teorian kanssa. (Carroll 1999, 291–292.)

1.2 Tutkimusongelma, tavoitteet ja rajaukset

Tämän tutkielman tarkoituksena on syventää ymmärrystä yritysten vastuullisuusraportoinnin tavoiteasetannasta. Tavoiteasetannasta on tarkoitus tutkia erityisesti tavoitteissa suoriutumisen ja niiden johdonmukaisuuden kannalta. Tarkoituksena on myös saada syvällisempää ymmärrystä siitä, millaisia tavoitteita yritykset asettavat vastuullisuusraporteissaan. Aihetta lähestytään yhden yrityksen näkökulmasta käsin tarkastelemalla sen raportointia tietyssä ajan jaksossa.

Tutkimuskysymyksiä ovat:

1. Millaisia tavoitteita kohdeyritys on asettanut vastuullisuusraporteissaan?
 - a. Miten tavoitteissa on suoriuduttu?
 - b. Miten tavoitteista on raportoitu?

Ensimmäisen tutkimuskysymyksen tarkoituksena on selvittää, millaisia tavoitteita kohdeyritys on asettanut vastuullisuusraporteissaan. Ovatko tavoitteet esimerkiksi helposti mitattavissa ja selkeitä vai ennemminkin muodollisia ja sanallisia, joissa suoriutumista on vaikeaa arvioida. Lisäksi on tarkoitus arvioida sitä, millaisiin aihealueisiin tavoitteet jakaantuvat. Tähän liittyen tavoitteet jaetaan sosiaalisiin,

ympäristöllisiin sekä taloudellisiin tavoitteisiin. Seuraavalla kysymyksellä haetaan vastausta siihen, onko yritys suoriutunut asettamissa tavoitteissaan. Mikäli tavoitteita ei saavuteta tai niitä ei ole saavutettu edes osittain, voidaan ehkä kyseenalaistaa tavoitteenasetannan tarkoituksperiä. Kysymyksen tarkoituksena on selvittää, missä suhteessa tavoitteet jakaantuvat saavutettuihin, osittain saavutettuihin, ei saavutettuihin sekä suoritukseltaan määrittelemättömiin tavoitteisiin. Viimeisellä kysymyksellä viitataan tavoitteiden johdonmukaisuuden tutkimiseen. Tarkoituksena on saada lisäinformaatiota siitä, pysyvätkö tavoitteet mukana vuodesta toiseen, vai poistuvatko edellisessä raportissa mainitut tavoitteet kokonaan seuraavan vuoden raportista. Tarkoituksena on myös selvittää, missä suhteessa yritys raportoi sekä epäjohdonmukaisia tavoitteita että toisaalta tavoitteita, jotka pysyvät raporteissa mukana koko tarkasteluajanjaksolla.

Tutkielma rajataan koskemaan vastuullisuuden sosiaalisia, ympäristöllisiä ja taloudellisia tavoitteita. Yrityksen strategiset ja liiketoiminnalliset tavoitteet rajataan siis tämän tutkielman ulkopuolelle. Käytännössä rajauksen tekeminen ei ole helppoa, sillä yritys julkaisee vuosittain hieman erilaisen raportin. Lähes jokaisen raportin kohdalla joudutaan tekemään rajanvetoa erikseen siitä, onko kyseessä tutkimuksessa huomioitava vastuullisuuteen liittyvä tavoite vai yrityksen muuhun liiketoimintaan ja strategiaan liittyvä tavoite. Vuosina 2011–2014 Neste on julkaissut erillisen vastuullisuusraportin ja vuodesta 2015 eteenpäin se on raportoinut vastuullisuusasioistaan vuosikertomuksensa yhteydessä. Vuosikertomusten kohdalla rajanveto on tehty niihin tavoitteisiin, joita se julkaisee vastuullisuusosiossa esitysmuodoltaan vastaavissa taulukoissa kuin mitä erillisissä vastuullisuusraporteissa on ollut. Rajanveto on melko tiukka, sillä esimerkiksi taloudelliset tavoitteet tippuvat tästä syystä osittain aineistosta pois vuodesta 2015 eteenpäin. Tätä rajausta voidaan perustella sillä, että myöskään Neste itse ei näe taloudellisia tavoitteita vastuullisuuteen liittyvinä, sillä se on jättänyt kyseiset tavoitteet pois vuosikertomuksensa vastuullisuusosasta ja esittää tavoitteet julkaisun muussa osassa. Taloudellisten tavoitteiden jatkuvuutta arvioitaessa on mukaan otettu kuitenkin myös strategiaosan taloudelliset tavoitteet, sillä tässä yhteydessä ne on voitu erottaa selkeästi vastuullisuusosan tavoitteista. Toisaalta jatkuvuuden arviointi olisi antanut vääristyneen kuvan, mikäli nämä tavoitteet olisi jätetty kokonaan pois aineistosta.

Tutkielma rajataan yhteen yritykseen. Tavoitteena on saada syvällistä tietoa ja ymmärrystä, joten yhteen yksittäiseen yritykseen keskittyminen on aiheellista. Energia-alalla toimiva öljy-yhtiö Neste on tutkimuskohteena mielenkiintoinen johtuen sen maineesta yhtenä maailman vastuullisimmista yrityksistä. Yritys onkin saanut useita tunnustuksia kansainvälisiltä toimijoilta vastuullisuudestaan: mm. Dow Jonesin kestävä kehityksen indeksi, Global 100-lista ja CDP Climate Change-arviointi (Neste 2019, 24). Tämän tutkielman kannalta merkittävin raportointistandardi on Global Reporting Initiative (GRI), sillä kohdeyritys tekee raporttinsa näiden standardien mukaan. GRI-standardit ovat laajimmin käytetty viitekehys vastuullisuusraportoinnissa (Niskala, Tarna-Mani, Puroila & Pajunen 2019, 108).

1.3 Tutkimusmetodologia

Tämä tutkielma toteutetaan laadullisena eli kvalitatiivisena tutkimuksena. Tarkoituksena on ymmärtää ja kuvata tutkimusilmiötä (vastuullisuusraportoinnin tavoitteita) paremmin. Tutkielman aineistona käytetään kohdeyrityksen (Neste) vastuullisuusraportteja vuosilta 2011–2014 sekä vuosikertomuksia vuosilta 2015–2019, jotka kaikki ovat vapaasti saatavilla yhtiön internetsivuilta. Tutkielma siis toteutetaan yhden yrityksen näkökulmasta tietyllä ennakkoon määritetyllä tarkasteluajanjaksolla.

Empiiristä aineistoa analysoidaan sisällönanalyysin keinoin. Sisällönanalyysi on analyysimenetelmä, jota voidaan käyttää lähes kaikissa laadullisissa tutkimuksissa ja sitä voidaan pitää joko yksittäisenä metodina tai väljempänä teoreettisena viitekehystenä (Tuomi & Sarajärvi 2018). Sisällönanalyysi on siis teoriapohjaltaan väljempi kuin muut menetelmät. Analyysimenetelmän avulla on siis tarkoitus saada tutkittavasta ilmiöstä yleisessä ja tiivistetyssä muodossa oleva kuvaus (Tuomi ym. 2018). Abduktiivisessa eli teoriasidonnaisessa lähestymistavassa pyritään ymmärtämään tutkimusilmiötä paremmin sekä oppimaan siitä enemmän sekä teorian että empirian pohjalta (Eskola & Suoranta 1998). Abduktiivinen analyysi on siis ikään kuin teorian ja aineiston vuoropuhelua.

1.4 Tutkielman eteneminen

Tutkielman ensimmäinen luku sisältää johdannon, jossa käsitellään aiheenvalinnan taustaa, sen merkitystä, tutkimusongelmaa, tavoitteita, tutkielman rajauksia, sekä tutkimusmetodologiaa. Lopuksi käydään lyhyesti läpi tutkielman eteneminen. Toinen luku on jaettu kahteen osaan: vastuullisuuteen ja vastuullisuusraportointiin. Vastuullisuutta käsitellään sosiaalisen, ympäristöllisen ja taloudellisen vastuun, vastuullisen liiketoiminnan, yhteiskunnallisen laskentatoimen sekä sidosryhmäteorian näkökulmista. Vastuullisuusraportointia käsittelevissä luvuissa pyritään selvittämään, mitä raportoinnilla tarkoitetaan, miksi raportteja laaditaan ja millaisia standardeja on olemassa raporttien laatimiseksi. Standardeista nostetaan tarkempaan tarkasteluun GRI-viitekehys, jonka mukaan kohdeyritys raportoi vastuullisuudestaan. Luvun lopuksi esitetään vastuullisuusraportoinnin yhteenveto.

Kolmannessa luvussa käsitellään tavoitteita ja niiden asettamista sekä vertailukelpoisuutta. Ensin käsitellään tavoitteita vastuullisuusraportoinnin näkökulmasta ja sitten erilaisten viitekehysten ja standardien avulla. Tutkielmaan on nostettu kolme keskeistä viitekehystä tavoitteiden asettamiseen: YK:n kestävän kehityksen tavoitteet, EU:n ilmasto- ja energiaohjelma sekä GRI-viitekehys. Luvun lopuksi perehdytään tarkemmin vertailukelpoisuuteen.

Tutkielman neljännessä luvussa käsitellään aineistoa ja tutkimusmenetelmiä tarkemmin. Luvussa käydään läpi tutkielman tieteenfilosofiset lähtökohdat, aineisto ja sen analysointi sekä perehdytään kohdeyritykseen tarkemmin. Viidennessä luvussa keskitytään aineiston analysointiin ja tulosten esittämiseen. Luku on jaettu neljään osaan: sosiaalisiin, ympäristöllisiin ja taloudellisiin tavoitteisiin sekä tulosten yhteenvetoon. Tavoitteita analysoidaan niiden lukumäärän, sisällön, suoriutumisen sekä jatkuvuuden näkökulmista. Kuudennessa luvussa esitetään tutkielman johtopäätökset ja yhteenveto. Luvusta löytyvät myös tutkielman luotettavuuteen ja rajoituksiin liittyvät seikat sekä jatkotutkimusaiheet. Tutkielman lopussa ovat lähteet jaoteltuina kirjallisuuteen, virallislähteisiin, muihin lähteisiin sekä tutkimusaineistoon.

2 VASTUULLISUUSRAPORTOINTI

Tässä luvussa käsitellään ensin vastuullisuutta ja sen jälkeen vastuullisuusraportointia alalukujen kautta. Vastuullisuutta käydään läpi sosiaalisten, ympäristöllisten ja taloudellisten tekijöiden kautta, sidosryhmäteorian sekä vastuullisen liiketoiminnan näkökulmasta. Viimeisessä alaluvussa käsitellään vastuullisuutta yhteiskunnallisen laskentatoimen näkökulmasta. Vastuullisuusraportointia käsittelevässä luvussa käydään läpi, mitä sillä tarkoitetaan, miksi raportteja laaditaan (motivaatio) sekä vastuullisuusraportoinnin standardeja. GRI standardeille on oma alaluku, sillä kohdeyritys tekee raporttinsa kyseisten standardien mukaan.

2.1 Vastuullisuus

Yritystoiminnalla ja sitä ympäröivällä yhteisöllä on kiinteä suhde toisiinsa. Yritystä ympäröivä ympäristö ja yhteiskunta vaikuttavat monin tavoin yrityksen toimintaedellytyksiin, mutta myös yrityksen toiminta vaikuttaa vastaavasti sitä ympäröivään yhteiskuntaan ja ympäristöön. (Niskala, ym. 2019, 19.) Yritystä ei siis voi erottaa täysin näistä kahdesta sitä ympäröivästä tekijästä. Niskalan ym. mukaan globaaleilla megatrendeillä on iso rooli yritysvastuuseen liittyen. Ilmastonmuutos ja resurssiniukkuus ovat esimerkkejä tällaisista trendeistä. Tulevaisuudessa maapallon väestöluku tulee kasvamaan, kaupungistumaan ja vaurastumaan, minkä seurauksena resurssien kulutus ja päästöt tulevat kasvamaan kiihtyvällä tahdilla tulevaisuudessa. (Niskala ym. 2019, 19.)

Tieteellisessä kirjallisuudessa vastuullisuutta on pyritty määrittelemään useilla erilaisilla tavoilla. Perinteisen näkemyksen mukaan vastuullisuudella ja kestäväällä kehityksellä tarkoitetaan sitä, että nykyhetken tarpeet saavutetaan vaarantamatta tulevien sukupolvien mahdollisuuksia saavuttaa omat tarpeensa (Shirazi & Keivani 2019, 1). Toisin sanoen vastuullisuudella tarkoitetaan ihmisten elämänlaadun parantamista ekosysteemien

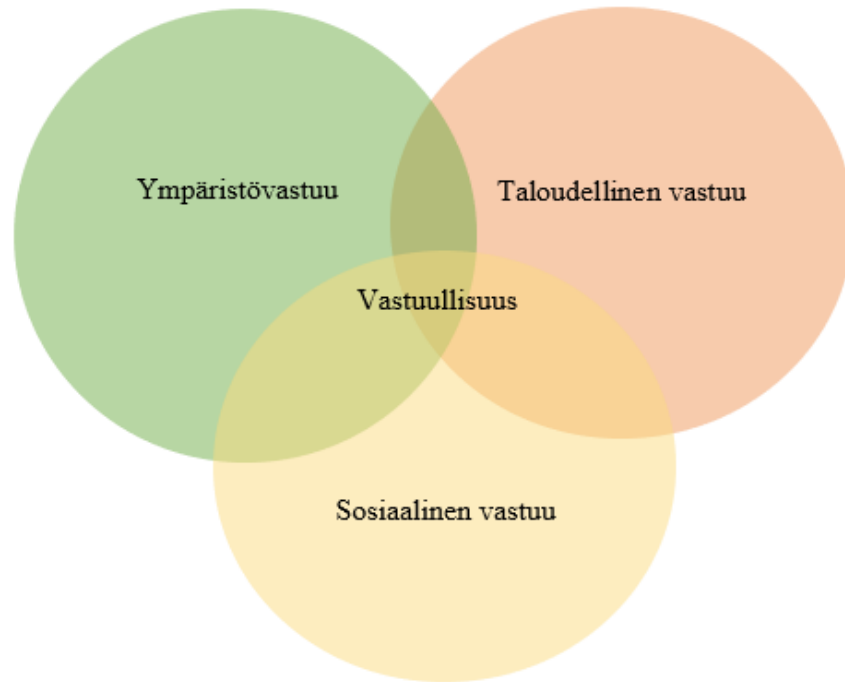
kantokyvyn rajoissa (World Wildlife Fund's 1993, 107). Arkikielessä vastuullisuus nähdään usein sosiaalisten, ympäristöllisten ja taloudellisten tekijöiden ottamisella mukaan osaksi päätöksentekoa. Kestävyys asettaa yrityksille ja niiden päättäjille useita haasteita, etenkin siksi, että perinteiset menestystekijät, kuten voitto ja tehokkuus, ovat suoran valvonnan alaisina (Milne 1996).

2.1.1 Sosiaalinen, ympäristöllinen ja taloudellinen vastuu

Yksi tapa jäsenellä vastuullisuutta on jakaa se kolmeen tekijään: sosiaaliseen, ympäristölliseen ja taloudelliseen vastuuseen. Triple bottom line (TBL) sai alkunsa vuonna 1994, jolloin sen käsitteen keksi John Elkington. Mallin tarkoituksena on kiinnittää huomiota taloudellisen arvon lisäksi myös sosiaalisten ja ympäristöllisten tekijöiden turvaamiseen tai pahimmassa tapauksessa tuhoamiseen. TBL nähdään mahdollisesti parantavan raportoitavan tiedon laatua. (Richardson 2013.) Näiden kolmen tekijän määrittäminen auttaa organisoimaan vaadittavia toimia vastuullisuuden saavuttamiseksi tosielämässä (Goodland 1995, 2). Malli oli suuressa suosiossa 1990-luvulla ja 2000-luvun alkupuolella, jolloin sitä käytettiin yritysten johtamis- mittaamis- ja raportointiprosesseissa (Milne & Gray 2013, 14). TBL:n voidaan katsoa tuovan todellista lisäarvoa sidosryhmille ja se auttaa yrityksiä toimimaan markkinaolosuhteissaan (Wheeler & Elkington 2001, 13). Kuvio 1 havainnollistaa edellä mainitun TBL-viitekehyksen. Kun yritys ottaa kaikki kolme vastuullisuuden osatekijää huomioon, se toimii vastuullisesti ja ympyröiden keskelle muodostuvaan kaikille tekijöille yhteiseen alueeseen muodostuu vastuullisen liiketoiminnan kenttä (Azapagic 2003, 303).

Sosiaalisella vastuulla tarkoitetaan käytännössä esimerkiksi henkilöstöön liittyviä seikkoja, kuten osaamisen kehittämistä ja työhyvinvointia, ihmisoikeuksien kunnioittamista, kuluttajansuojaa sekä hyviä toimintatapoja yhteiskunta- ja lähiyhteistyösuhteissa (Niskala ym. 2019, 21). Yhtenä päätavoitteena nähdään köyhyyden vähentäminen (Goodland 1995, 2). Sosiaalisella vastuulla viitataan siis toisiin ihmisiin kohdistuvaan vastuuseen, joten tämän osa-alueen voidaan ajatella olevan

hyvin tärkeä. Yrityksillä on suuri rooli esimerkiksi työnantajana (vähentää työttömyyttä ja syrjäytymistä) ja verojen maksajana (osallistuu välillisesti valtion ja kuntien tarjoamiin palveluihin hyvinvointiyhteiskunnassa).

Kuvio 1. Triple bottom line ja sen kolme tekijää (Mukaiillen Azapagic 2003, 304)

Ympäristövastuu voidaan määritellä seuraavasti: ilman, vesien ja maaperän suojeleminen, säästäväinen ja tehokas luonnonvarojen kulutus, ilmastonmuutoksen estäminen, luonnon monimuotoisuudesta huolehtiminen sekä yrityksen myyvien tuotteiden koko elinkaaren aiheuttamien ympäristövaikutusten huomioiminen (Niskala ym. 2019, 21). Ympäristövastuu on peräisin sosiaalisista ongelmista ja se pyrkii parantamaan ihmisten hyvinvointia suojaamalla erilaisiin tarpeisiin käytettyjen raaka-aineiden lähteitä ja varmistamalla, ettei jätteiden määrää ylitetä. Tarkoituksena on estää ihmisille aiheutuvien haittojen syntyminen. Ympäristövastuuta tuleekin siis ajatella sekä olemassa olevien rajallisten resurssien käytöllä, että niiden käytöstä syntyvien jätteiden määrällä. Ympäristövastuu tarvitsee sekä kestävää tuotantoa että kulutusta. (Goodland 1995, 3.)

Taloudellisella vastuulla tarkoitetaan usein yrityksen elinkelpoisuutta ja liiketoiminnan kannattavuutta. Lisäksi voidaan arvioida sitä, miten saavutettu taloudellinen lisäarvo jakautuu eri sidostyhmien ja yrityksen itsensä kesken. (Niskala ym. 2019, 21.) Goodland määrittelee taloudellisen vastuun pääoman ylläpitona ja pääoman säilyttämisenä ennallaan (1995, 3). Tämä tarkoittaa, että pääoma (raha) ei ainakaan saa vähentyä yritystoiminnan seurauksena.

2.1.2 Vastuullinen liiketoiminta

Yritysvastuu voidaan määritellä esimerkiksi yrityksen vapaaehtoisina toimina, joilla se pyrkii osallistumaan yhteiskuntavastuuseen ja saavuttamaan sidosryhmien odotukset. Myös Euroopan komissio määrittelee yritysvastuun näin. Suomen Elinkeinoelämän Keskusliitto käyttää käsitettä vastuullinen yritystoiminta, mutta suomalaisten yritysten keskuudessa ilmiölle on useita rinnakkaiskäsitteitä kuten yhteiskuntavastuu, kestävä kehityksen mukainen yritystoiminta sekä yrityskansalaisuus. (Harmaala & Jallinoja 2013.) Tässä tutkielmassa käsitteeksi on valittu vastuullinen liiketoiminta, mutta edellä mainittuja termejä voitaisiin myös käyttää kyseisestä ilmiöstä puhuttaessa.

Lyhyellä tähtämellä toimivat yritykset vastustavat todennäköisemmin kestävästä kehityksestä aiheutuvia kustannuksia ja näkevät esimerkiksi ympäristönsuojelun ennemminkin uhkana heidän liiketoiminnalleen (Heikkurinen 2010; Richter 2001). Pitkällä tähtämellä toimivat yritykset ymmärtävät kestävien investointien merkityksen paremmin ja näkevät ne ennemmin mahdollisuuksina kuin uhkina. Nämä yritykset kykenevät todennäköisemmin luomaan kilpailuetua muihin yrityksiin nähden. (Friedman & Friedman 2009, 18.) Vastuullisuus ja eettiset toimintaperiaatteet ovat useille yrityksille kilpailuetu, mutta nykypäivänä niitä voidaan pitää jopa organisaation toiminnan elinehtona (Ratsula 2017).

Vastuullinen liiketoiminta voidaan nähdä korvaamattomana välineenä kustannusten vähentämiseen, riskienhallintaan, tuotekehitykseen ja organisaation sisäisen kulttuurin ja rakenteiden muutoksiin. Vastuullisen liiketoiminnan taustalla on ajatus siitä, että ihmisten

elämänlaatua parannetaan ilman, että vaarannetaan tulevien sukupolvien mahdollisuus samantasoiseen elämään. Tämä voidaan toteuttaa ottamalla vastuullisuuden kolme osatekijää yhdessä huomioon, kuten TBL-viitekehyksessä tehdään. (Azapagic 2003, 303.)

2.1.3 Yhteiskunnallinen laskentatoimi

Perinteinen yrityksen kirjanpito keskittyy taloudellisten liiketoimien määrälliseen mittaamiseen ja se jättää huomiotta ympäristön pilaantumisen, luonnonvarojen ehtymisen tai projektien kulttuurisiin ja eettisiin arvoihin kohdistuvat sosiaaliset kustannukset (Bloom & Heymann, 1986). Tutkimus, joka yhdistää perinteisen laskentatoimen ja kirjanpidon sekä kestävän kehityksen käsitteet sai alkunsa 1990-luvun alkupuolella (Lamberton 2005).

Yritykset tarvitsevat toiminnalleen stabiilit olosuhteet erityisesti sosiaalisiin ja ympäristöllisiin seikkoihin liittyen. Näin ollen toiminta, joka vaurioittaa yhteiskuntaa, ei ole kannattavaa tai kestävää taloudellisesta tai sosiaalisesta näkökulmasta käsiteltynä. Myöskään taloudellisia voittoja tuottava toiminta, joka aiheuttaa sosiaalisia ja ympäristöllisiä haittoja, ei ole kestävää edes taloudellisesta näkökulmasta katsottuna. (Bebbington ym. 2014, 4.) On siis erittäin tärkeää, että yritykset ottavat huomioon vastuullisuuden ja toimivat kestävästi, vaikka se joissain tilanteissa tarkoittaisikin maksimaalisten voittojen menettämistä. Pitkän aikavälin huomioiminen on tärkeää, sillä myös yrityksen itsensä on pystyttävä toimimaan tulevaisuuden olosuhteissa. Jos yritys toimii tuhoten luontoa ja luonnonvaroja täysin vastuuttomasti, syö se myös itseltään tulevaisuuden resursseja, jotka voivat pahimmassa tapauksessa jopa loppua kokonaan.

Jos tavallinen laskentatoimi ja kirjanpito tarjoavat työkaluja yrityksen taloudellisten näkökulmien hallintaan, suunnitteluun, valvontaan ja vastuullisuuteen, tarjoaa myös yhteiskunnallinen laskentatoimi potentiaalisia työkaluja yritysjohdon päätöksentekoon vastuullisuusasiat huomioiden (Bebbington ym. 2014, 4). Tämän vuoksi on erityisen

tärkeää pyrkiä ymmärtämään laskentatapoja ja tekniikoita, joita käytetään yhteiskunnallisen laskentatoimen taustalla.

Sosiaalisten, ympäristöllisten ja taloudellisten asioiden mukaan ottaminen osaksi laskentatoimea on tullut yhä yleisemmäksi viime vuosien aikana. Osaksi poliittista keskustelua vastuullisuus on tullut vasta vuonna 1987, minkä vuoksi on yllättävää, että vastuullisuudesta on nykypäivänä kehittynyt keskeinen teema nykyiseen yhteiskuntaan. (Bebbington ym. 2014, 4.)

Yhteiskunnallisessa laskentatoimessa huomioon otettavia kustannuksia ovat ne hypoteettiset kustannukset, jotka syntyvät maan palauttamisesta tilaan, joka oli ennen organisaation vaikutusta (Gray 1994, 33). Kestävyys on moniulotteinen käsite, joka ei ole mitattavissa suoraan, jonka vuoksi tarvitaan erilaisia indikaattoreita sen arvioimiseksi. Taloudelliset mittayksiköt eivät välttämättä sovellu sosiaalisten ja ympäristöllisten tekijöiden mittaamiseen sellaisenaan. Erilaisista laadullisista mittareista onkin tullut tärkeä osa kestäväen kehityksen kirjanpitoa. (Lamberton 2005.)

2.1.4 Sidosryhmäteoria

Klassisen määritelmän mukaan sidosryhmiä ovat kaikki ryhmät tai yksilöt, jotka voivat vaikuttaa tai ovat vaikutuksen alaisena organisaation toimintaan sen tavoitteiden saavuttamispyrkimyksissä (Freeman 1984, 46). Sidosryhmät voidaan jakaa esimerkiksi ensisijaisiin ja toissijaisiin sidosryhmiin. Ensisijaisilla sidosryhmillä tarkoitetaan sellaisia yksilöitä tai ryhmiä, joiden kanssa yrityksellä on sopimukseen perustuva formaali suhde. Esimerkiksi asiakkaat, työntekijät, omistajat, toimittajat ja alihankkijat saattavat olla tällaisessa suhteessa yritykseen. Mikäli sidosryhmäjoissa otetaan huomioon myös vastuullinen liiketoiminta, lasketaan ensisijaisiin sidosryhmiin mukaan myös ryhmät, joihin yritystoiminta vaikuttaa suorasti (esimerkiksi paikallisyhteisöt). Muut ryhmät nähdään toissijaisina sidosryhminä. (Niskala ym. 2019, 86.)

Sidosryhmät voidaan jaotella myös yrityksen ulkoisiin ja sisäisiin ryhmiin tai välittömiin ja välillisiin sidosryhmiin. Välilliset sidosryhmät nähdään usein edustuksellisina ryhminä, kuten kansalais- ja työntekijäjärjestöinä, viranomaisina, mediana ja akateemisina tahoina. Usein yritys huomioi toiminnassaan vain osan sidosryhmistä systemaattisesti. Yritysvastuun korostuminen on kuitenkin laajentanut yritykseen kohdistuvia intressejä ja kiinnostusta sen toimintaan. Esimerkiksi sijoittajien ja asiakkaiden kiinnostus yritysvastuuta kohtaan on kasvanut. (Niskala ym. 2019, 86–87.)

Sidosryhmäteorian taustalla on ajatus siitä, että yritys on olemassa vain sidosryhmien yritystoimintaan antamien panosten ja sidosryhmäyhteistyön ansiosta. Tämä tarkoittaa käytännössä sitä, että yrityksen on tyydytettävä sidosryhmiensä tarpeet pysyäkseen elinvoimaisena. Tämä tarkoittaa edelleen sitä, että yrityksen on pystyttävä tunnistamaan sidosryhmiensä tarpeet, arvot sekä intressit ja sen on otettava nämä seikat mukaan omaan päätöksentekoonsa. (Niskala ym. 2019, 88.) Organisaatiota itseään tulisi tarkastella osana sidosryhmäkokonaisuutta, jonka tarkoituksena on johtaa muiden sidosryhmiin kuuluvien ryhmien etuja, tarpeita ja näkemyksiä (Friedman & Miles 2006, 1).

Kohdeyrityksen sidosryhmistä suuri osa on ulkoisia, mutta listaan sisältyy myös sisäisiä sidosryhmiä, kuten esimerkiksi henkilöstö ja yhtiön johto. Nesteen internetsivuilla määritelläänkin yrityksen tärkeimmiksi sidosryhmiksi seuraavat ryhmät:

1. Yritysassiakkaat ja kuluttajat
2. Analyytikot ja osakkeenomistajat
3. Viranomaiset, päättäjät ja lainsäätäjät
4. Raaka-aineiden ja palveluiden toimittajat sekä tavarantoimittajat
5. Kansalais- ja teollisuusjärjestöt sekä yhteistyöorganisaatiot
6. Yliopistot ja tutkimusorganisaatiot
7. Paikallisyhteisöt
8. Media
9. Oma henkilöstömme ja yhtiön johto (Neste 2021b).

2.2 Vastuullisuusraportointi

Vastuullisuusraportointi antaa tietoa yrityksen taloudellisista, ympäristöön liittyvistä sekä sosiaalisista asioista ulkoisille käyttäjille. Sidosryhmät pystyvät mittaamaan ja vertailemaan yrityksen toimintaa joko tietynä ajanjaksona tai pidemmällä tarkasteluvälillä. Mikäli raportit sisältävät esimerkiksi tietoja yrityksen aiheuttamista kasvihuonekaasupäästöistä, voivat sidosryhmät arvioida organisaation kehitystyötä niiden vähentämiseksi. Sisäisille käyttäjille raportointi tarjoaa mahdollisuuden tunnistaa ja hallita kaikkia prosesseista, tuotteista, palveluista ja muista toiminnoista syntyviä vaikutuksia. (White 2016, 13.)

Vastuullisuusraportoinnilla voidaan antaa tietoa haasteista ja saavutuksista sidosryhmille, mutta sitä voidaan käyttää myös markkinointityökaluna, jolloin yritys pyrkii näyttäytymään moitteettomana kestäväenä toimijana. Raportointi auttaa ylläpitämään avoimuutta ja vastaamaan esille nouseviin kysymyksiin ja ongelmiin. (Azapagic 2003, 314.) Sijoittajat ovat vaatineet jo 1960-luvulla yrityksiltä myös muuta kuin taloudellista informaatiota. Vastuullisuusraportointi onkin ollut osa sijoitusstrategioiden kehittymisen historiaa. Tilintarkastustoimistot ovat avainasemassa vastuullisuuspalveluiden tarjoajina ja raportoinnin sisällön ja laadun määrittämisessä. (White 2016, 6, 15.)

Kiinnostus vastuullisuusraportointia kohtaan on kasvanut 2000-luvun alusta alkaen. Yritykset ovat julkaisseet raportteja koskien vastuullisuusasioita kasvavissa määrin jo ennen varsinaisen lainsäädännön kehittymistä. Toisaalta hallitukset, lainsäätäjät, yksityisen sektorin organisaatiot sekä erilaiset ammatilliset elimet perustivat työryhmiä vastuullisuusraportoinnin eri näkökohdista jo tuolloin. Keskusteluasiakirjoja sekä parhaiden käytäntöjen ohjeita julkaistiinkin siis jo noihin aikoihin. (Brown & Fraser 2006, 1.) Vuoden 2020 vastuullisuusraportoinnin tutkimuksessa selviää, että jopa 80 prosenttia yrityksistä tekee vastuullisuusraportin ja peräti 90 prosenttia maailman suurimmista yhtiöistä julkaisee raportin. Raportoinnin suosion kasvu ei johdu vain lainsäädännön muuttumisesta, vaan yrityksissä on tunnistettu raportoinnista saatava taloudellinen arvo. Pohjois- ja Etelä-Amerikassa raportoidaan eniten vastuullisuudesta,

sillä siellä raportointiprosentti on jopa 90 sadan suurimman yrityksen joukossa. Euroopassakin ollaan melko hyvällä tasolla, sillä 77 prosenttia yrityksistä tekee vastuullisuusraportin. Suomessa raportoidaan keskivertoa enemmän, sillä jopa 90 prosenttia yrityksistä raportoi vastuullisuudesta. Öljy-yhtiöiden kohdalla prosentti on myös melko korkea, 80 prosenttia. (KPMG 2020, 7, 11, 15–16.)

Vuonna 2014 voimaan tullut muun kuin taloudellisen tiedon direktiivi (2014/95/EU) velvoittaa Euroopan Unioniin kuuluvissa jäsenvaltioissa toimivia suuria yhtiöitä raportoimaan myös ei-taloudellisista tiedoista. Suomessa lainsäädäntöön tuli vuonna 2016 uudistus, jossa määritellään vaatimukset muun kuin taloudellisen tiedon selvittämiseen yrityksen toimintakertomuksessa. Tämä lakiuudistus koskee yleisen edun kannata merkittäviä yhteisöjä, joiden henkilöstö on keskimäärin yli 500 henkilöä. Selvityksen tulee sisältää tiedot ympäristöasioista, sosiaalisista asioista sekä henkilöstöasioista, ihmisoikeuksien kunnioittamisesta ja korruption sekä lahjonnan torjumisesta. Selvitykseen tulee lisätä myös muut kuin taloudelliset tunnusluvut, jotka ovat merkittäviä kirjanpitovelvollisen liiketoiminnan kannalta. (KPL 3:1–2 §.) Raportti on mahdollista tehdä myös toimintakertomuksesta erillisenä julkaisuna (KPL 3:3 §). Tilintarkastajan on varmistettava, että selvitys on annettu ja että sen tiedot täsmäävät tilinpäätöstietoihin (KPL 3:6 §). Vuodesta 2017 eteenpäin yritysten on pitänyt laatia raporttinsa edellä mainittuja ohjeita noudattaen.

Kuten kirjanpitolaissakin todetaan, voidaan ei-taloudellista tietoa koskevat tiedot julkaista joko erillisinä vastuullisuusraportteina tai toimintakertomuksen yhteydessä (KPL 3:5 §). Vuonna 2009 tehdyssä tutkimuksessa todetaan erillisten raporttien olevan vallitseva trendi, joka pohjautuu havaintoon siitä, että sidosryhmät vaativat yhä enenemässä määrin tietoa sekä vastuuta tehdyille toimille. (Aras ym. 2009, 286.) Niteen raportoinnissa trendi näkyy erityisesti vuosina 2011–2014, jolloin se julkaisi erillisen vastuullisuusraportin. Vuosina 2015–2019 yritys taas yhdisti muut kuin taloudelliset tiedot vuosikertomuksensa yhteyteen.

2.2.1 Vastuullisuusraportoinnin motivaatio

White esittää kirjassaan (2016) useita syitä, miksi vastuullisuusraportointia kannattaa tehdä. Raporttien avulla yritys pystyy seuraamaan toimintansa kehittymistä vastuullisuusnäkökulmasta. Raporteista saatava informaatio auttaa yrityksen johtoa päätöksenteossa. Kestävä kehitys ja vastuullisuusasiat voidaan integroida osaksi yrityksen strategiaa, missiota ja yrityskulttuuria, jolloin vastuullisuusinformaation merkitys kasvaa päätöksenteossa. Vastuullisuusraportoinnin ansiosta voi syntyä myös kustannussäästöjä esimerkiksi materiaalien tehokkaammasta käytöstä. (White 2016, 19, 24.)

Vastuullisuusraportoinnin edelläkävijät pystyvät vaikuttamaan raportoinnin standardeihin ja kehitykseen. Tämänkaltaiset yritykset toimivat myös esimerkkinä muille organisaatioille. Yksi tärkeimmistä hyödyistä on kuitenkin yrityksen maine ja brändi, jotka todennäköisesti hyötyvät vastuullisuusraportoinnista. Taloudellisia hyötyjä on myös, sillä sijoittajat ovat yleisesti ottaen kiinnostuneempia vastuullisista yrityksistä. Kestävän kehityksen huomiotta jättäminen aiheuttaa riskin kilpailuedun menettämisestä kilpailijoihin nähden. Vastuullisuusraportoinnilla voidaan parantaa suhteita sidosryhmiin. (White 2016, 25–26.) Osa yrityksistä käyttääkin vastuullista liiketoimintaa, ja siitä raportointia, työkalunaan saada yrityksen kannalta elintärkeiden sidosryhmien hyväksyntä ja tuki toimintansa laillisuuden toteutukseksi (Bebbington ym. 2014, 5).

Vastuullisuusraportointi on tärkeää myös voittoa tavoittelemattomille yhteisöille ja valtiolle, jotka ovat sitoutuneet kestäväan kehitykseen. Tämänkaltaiset tahot haluavat usein myös toimia esimerkkinä muille yhteisöille ja yrityksille vastuullisuusasioissa. Raportointi auttaa valtiota sitouttamaan myös yritykset kestäväan kehityksen tavoitteisiin. Lainsäädäntö onkin kehittynyt huomasti ilmastonmuutosta koskien. (White 2016, 19.)

Yritysten yhteiskuntavastuuta koskevaa toimintaa koskevien tietojen ilmoittaminen on kasvanut nopeasti 2000-luvun aikana, sillä yritykset ovat tunnustaneet avoimuuden lisäämisen tuomat kaupalliset edut. Siksi on järkevää väittää, että myös kestävyteen

liittyvien tietojen määrä kasvaa, kun yritykset ymmärtävät selkeämmin sen vaikutukset, ja myös ymmärtävät laajemman julkistamisen edut. (Aras ym. 2009, 286.)

Schaltegger ja Burritt esittävät neljä motivaation lähdettä yhteiskuntavastuulle. Ensinäkin eettisellä motivaatiolla on kaksi tekijää. Yritys on huolissaan sekä lyhyen tähtäimen taloudellisista eduista että toisaalta yrityksen maineen ja imagon säilyttämisestä. Kolmas vastuullinen motivaatio toimii sisältä ulospäin ja pyrkii sisällyttämään sosiaaliset ja ympäristölliset huolenaiheet yrityksen suorituskyvyn hallintajärjestelmiin. Neljäntenä tekijänä on yhteistyöhön perustuva motivaatio, joka taustalla on vuoropuhelu yrityksen ja niiden sidosryhmien kanssa, jotka ovat alttiita yritystoiminnan tahattomille seurauksille. (Schaltegger & Burritt 2018, 241.)

Yhteenvetona voidaan todeta, että raportoinnilla on valtavasti erilaisia positiivisia vaikutuksia niin yritykseen itseensä, kuin sitä ympäröivään yhteisöön. Nykypäivänä raportointi on osalla yrityksistä pakollista, mutta raportteja tekevät myös yritykset, joille se ei ole lainsäädännön myötä pakollista. Vuonna 2020 tehdyn tutkimuksen mukaan jopa 96 prosenttia maailman 250 isoimmasta yrityksestä julkaisee vastuullisuusraportin (KPMG, 2020, 10).

2.2.2 Vastuullisuusraportoinnin standardit

GRI-standardien lisäksi on kehitetty myös muita raportointiviitekehysjä, jotka tarjoavat mahdollisuuden tiettyjä valittuja sidosryhmiä paremmin tukevaan ja entistä määrämuotoisempaan raportointiin (Niskala ym. 2019, 108). Tässä luvussa käydään läpi kolme vastuullisuusraportoinnin viitekehystä: SASB, Integroitu raportointi ja NFI-selvitys.

SASB (Sustainability Accounting Standards Board) on julkaissut organisaatioille toimialakohtaisia vastuullisuuden raportointistandardeja, joiden taustalla on taloudellisen olennaisuuden määrittäminen. Standardit on tehty erityisesti sijoittajien tarpeita ajatellen. Viitekehys ei anna ohjeita vastuullisuusraportoinnin käytännön toteuttamiseen, vaan se

keskittyy sijoittajien päätöksenteon kannalta merkittäviin yritysvastuuta koskeviin seikkoihin ja siihen, miten nuo tiedot tulisi julkaista yrityksen taloudellisen raportoinnin osana. (SASB 2020a.) SASB-standardit on suunniteltu viestimään sijoittajille siitä, että yrityksen kestävyyskysymysten huomioon ottaminen lisää yrityksen pitkäaikaista arvoa. Standardit on suunniteltu niin, että ne mahdollistavat esimerkiksi integroidun raportoinnin tehokkaan käyttämisen SASB-standardien rinnalla. (SASB 2020b.)

Integroidun raportin (<IR>) tarkoituksena on lisätä raportointiprosessin yhteenkuuluvuutta ja lisätä sen tehokkuutta esimerkiksi vähentämällä päällekkäisyyksiä. Näin onnistutaan parantamaan informaation laatua, jolloin pääoman kohdentamisesta tulee tuottavampaa ja tehokkaampaa. Viitekehys keskittyy arvon luomiseen eri aikajänteet huomioiden, jolloin se edistää taloudellisesta vakaampaa maailmantaloutta. (Integrated Reporting 2020.)

Viimeisenä voidaan käsitellä muiden kuin taloudellisten tietojen raportoiminen, eli NFI-selvitys, jonka pohjana on Suomen kirjanpitolain 3a luku. Tämä selvitys koskee yli 500 henkilöstön yleisen edun kannalta merkittävälle yhteisöille. Vastuullisuusraportti annetaan joko hallituksen toimintakertomuksen osana tai erillisenä hallituksen allekirjoittamana selvityksenä. NFI-selvitys voidaan tehdä pohjautuen kansainväliseen (tai kansalliseen) viitekehukseen pohjautuen, kuten esimerkiksi GRI-standardeihin perustuen. Raportin on sisällettävä tiedot ympäristövastuusta, ihmisoikeuksien kunnioittamisesta, henkilöstö- ja sosiaalisesta vastuusta sekä korruption ja lahjonnan vastaisuudesta. Raportin on muodostuttava yrityksen liiketoimintamallin kuvauksesta, sekä edellä mainittuihin osa-alueisiin liittyviin toimintaperiaatteisiin, niiden noudattamiseen, tuloksiin sekä merkittävimpien riskeihin. (Niskala ym. 2019, 109.)

2.2.3 Global Reporting Initiative (GRI)

Tämän tutkielman kannalta merkittävin raportointiviitekehys on GRI-standardit. Standardien mukaan taustalla on olennaisuus ja sen määrittäminen. Olennaisuus määritellään organisaation omaan toimintaan ja sen koko arvoketjuun liittyvien

vastuullisuusasioiden kautta. Sidosryhmien odotukset pyritään selvittämään, jolloin niihin pystytään myös paremmin vastaamaan. Raportoinnin tavoitteena on saavuttaa tasapainoinen ja riittävä kuva yritysvastuusta, sen vaikutuksista sekä siihen liittyvästä kehityksestä. (GRI 2021b.)

GRI-standardit soveltuvat sekä pienille että suurille organisaatioille niin yksityisellä kuin julkisellakin sektorilla. Raportointi tuottaa johdonmukaista ja uskottavaa informaatiota sidosryhmille. Standardeja noudattamalla pystytään parantamaan vastuullisuusraportoinnin vertailtavuutta maailmanlaajuisesti ja samalla organisaatiot saavat mahdollisuuden avoimuuteen. GRI-standardit auttavat organisaatioita ymmärtämään toimintansa vaikutukset sidosryhmien tarpeet huomioiden. Standardeja käyttämällä pystytään varmistamaan, että kestävyysraportti antaa kattavan kuvan olennaisista aiheista, niihin liittyvistä vaikutuksista ja niiden hallinnasta. (GRI 2021b.)

GRI raportoinnin suunnittelu alkoi vuonna 1997 ja se sai alkunsa kansainvälisestä aloitteesta. Tarvittiin malli, joka vastaa toimintamalliltaan tilinpäätösraportointia, mutta joka vastaa kestävä kehityksen ja yritysvastuun raportoinnin tarpeisiin. Raportointiviitekehys on kehittynyt viiden version (G1, G2, G3, G3.1 ja G4) kautta nykyään käytettäväksi GRI standardeiksi (GRI Sustainability Reporting Standards). Viitekehys muodostuu 36 standardista, jotka ovat erillisiä, mutta linkittyneet toisiinsa. Nykyään GRI on itsenäinen voittoa tavoittelematon säätiö, joka saa rahoituksensa valtioilta, toisilta säätiöiltä sekä yrityksiltä. (GRI 2021a.)

2.3 Vastuullisuusraportoinnin yhteenveto

Vastuullisuuteen liittyviä keskeisiä viitekehyksiä ovat Triple bottom line ja sidosryhmäteoria. TBL korostaa sosiaalisten, ympäristöllisten ja taloudellisten tekijöiden yhteisvaikutusta. Nämä vastuullisuuden osatekijät muodostavat yhdessä vastuullisuuden kentän, jossa huomioidaan sekä ympäristöön, talouteen ja sosiaalisiin seikkoihin liittyvät asiat kokonaisuutena. Vaikka osatekijät on viitekehyksessä esitetty erillään, on

käytännössä usein vaikeaa erottaa niitä toisistaan. Sidosryhmäteorialla viitataan taas yrityksen toiminnan vaikutuksiin muuhun yhteiskuntaan, työntekijöihin ja esimerkiksi toisiin yrityksiin. Yrityksen sidosryhmiä ovat siis kaikki ne ryhmät ja yksilöt, joihin yritystoiminta vaikuttaa.

Vastuullisella liiketoiminnalla tai yritysvastuulla voidaan tarkoittaa esimerkiksi yrityksen vapaaehtoisia toimia, joilla se pyrkii osallistumaan yhteiskuntavastuuseen ja saavuttamaan sidosryhmien odotukset. Vastuullisen liiketoiminnan taustalla on ajatus siitä, että ihmisten elämänlaatua parannetaan ilman, että vaarannetaan tulevien sukupolvien mahdollisuus samantasoiseen elämään. Yhteiskunnallinen laskentatoimi pyrkii yhdistämään perinteisen laskentatoimen ja vastuullisen liiketoiminnan teemoja yhteen. Yritys tarvitsee toimiakseen stabiilit olosuhteet niin ympäristön, kuin sosiaalistenkin asioiden kannalta.

Vastuullisuusraportoinnissa yritys antaa sidosryhmille muutakin kuin vain taloudellista informaatiota. Sosiaaliset ja ympäristölliset asiat nousevat taloudellisten seikkojen ohella keskiöön. Raportoinnin kannattavuuteen on löydetty useita syitä. Raportointi esimerkiksi auttaa johdon päätöksentekoa ja saattaa auttaa sidosryhmien hyväksynnän saamisessa. Raporteilla voidaan saavuttaa myös taloudellista hyötyä. Lisäksi edelläkävijänä yritys voi vaikuttaa lainsäädännön kehittämiseen ja saavuttaa kilpailuetua toisiin yrityksiin nähden.

Raportoinnin suosio on kasvanut merkittävästi 2000-luvulla. Nykyään jopa 96 prosenttia maailman 250 isoimmasta yrityksestä julkaisee vastuullisuusraportin (KPMG, 2020, 10). Suomessa ja Euroopassa raportoinnin taso on melko korkea. EU-direktiivien myötä Suomessa säädetään muun kuin taloudellisen tiedon julkaisemisesta kirjanpitolaissa. Näitä lakeja tuli noudattaa vuodesta 2017 eteenpäin.

Raportointiviitekehyksiä on useita, mutta GRI-standardit ovat tämän tutkielman kannalta tärkeimmät. Standardien mukaisen raportoinnin tavoitteena on luoda tasapainoinen ja riittävä kuva yritysvastuusta, sen vaikutuksista sekä siihen liittyvästä kehityksestä. Sidosryhmien merkitystä ja tarpeita korostetaan. Tavoitteena on raportoida yrityksen ja sidosryhmien näkökulmasta olennaisista asioista.

3 TAVOITEASETANTA JA VERTAILUKELPOISUUS

Tämän luvun tarkoituksena on täsmentää tavoitteiden merkitys vastuullisuusraportoinnin näkökulmasta. Ensimmäisessä alaluvussa käsitellään tavoitteita osana vastuullisuusraportointia. Toisessa alaluvussa käydään läpi tavoitteiden määrittämistä eri standardien mukaan. Luvussa käydään läpi YK:n kestävän kehityksen tavoitteet, EU:n ilmasto- ja energiatavoitteet sekä GRI standardien tavoitteenasetantaa. Kukin näistä osaluokasta käsitellään omana alalukunaan.

Tavoitteet voidaan jakaa koviin ja pehmeisiin niiden asettamisperusteen mukaan. Kovat tavoitteet asetetaan poliittisten prosessien kautta, ja niistä tulee siten tärkeitä poliittisia vetureita, kun taas pehmeät tavoitteet perustuvat käsitykseen tai tietoon hyväksyttävistä rajoista. Kovien kohteiden valinta on poliittisesti haastavaa ja pehmeiden tavoitteiden asettaminen liittyy tieteelliseen keskusteluun ja erilaisiin mielipiteisiin. Jopa epämääräinen laadullinen tavoite kuten esimerkiksi ”vähentää riippuvuutta tuoduista energialähteistä”, voi olla tärkeä poliittinen ajuri, joka stimuloi sekä tutkimusta että poliittista keskustelua tavoiteltavan asian toivotusta tilasta. Tavoitteille on myös hyvä asettaa välitavoitteita. (Moldan, Janoušková & Hák 2012.)

3.1 Tavoitteet vastuullisuusraportoinnissa

Tavoiteasetannalla on iso rooli strategian hallinnassa ja johtamisessa. Tavoitteet tarjoavat kontekstin suorituskykyanalyysille korostamalla strategisten tavoitteiden saavuttamiseksi tarvittavia parannuksia. Tavoitteiden tulisi näyttää kriittinen, integroitu polku siitä, miten organisaatio voisi saavuttaa tai saavuttaa pitkän aikavälin strategiset tavoitteensa. Tavoitteiden asettaminen tarjoaa tärkeän yhteyden strategian hallinnan sekä budjetoinnin ja suunnittelun välille. (Weiser 2006.)

Rietbergen, van Rheede ja Blok tekivät vuonna 2015 tutkimuksen, jonka tarkoituksena oli ymmärtää tavoiteasetannan prosessia energianhallinnassa ja hiilidioksidikirjanpidossa. Tutkimustulokset osoittivat, että yritysten hiilidioksidipäästöjen vähentämistavoitteet eivät olleet kunnianhimoisia. Tavoitteiden asettamisprosessin analyysi paljasti, että yritysten hiilidioksidipäästöjen vähentämistavoitteiden arvioimiseksi oli olemassa osittain jäsenneily alhaalta ylöspäin suuntautuva tarkastuskäytäntö, mutta lopullisia arvioita siitä, olivatko tavoitetasot riittävän kunnianhimoisia, ei ollut määritelty riittävän hyvin. (Rietbergen ym. 2015.)

Tiedon kvantifioiminen vastuullisuusraportoinnin tavoitteisiin nähden voi olla hyödyllistä, sillä se auttaa ymmärtämään arvonluontiprosessia ja kertoo korkealaatuisesta raportoinnista (Michelon, Pilonato & Ricceri 2015). Oletus luotettavuudesta pohjautuu kuitenkin oletukseen siitä, että organisaatiolla on käytössään kestävän kehityksen järjestelmä ja kirjanpitoinfrastruktuuri, jotka on suunniteltu tukemaan selkeästi määriteltyjä kestävään kehitykseen perustuvia strategisia tavoitteita (McNally, Cerbone & Maroun 2017, 495; Alrazi, De Villiers & van Staden 2015). ESG-tiedot, vaikka ne olisivatkin määrällisiä, eivät tuota lisäarvoa sidosryhmille, jos toimenpiteiden, yrityksen liiketoimintamallin ja pitkän aikavälin tavoitteiden välillä ei ole riittävää yhteyttä (McNally ym. 2017, 495).

Tavoitteilla on tärkeä rooli, sillä ne tarjoavat arvopohjaisen arviointikehyksen. Ulkoisina viitearvoina ne eivät sekoitu yrityksen omiin indikaattoreihin, joilla tavoitetta pyritään mittaamaan. Toistaiseksi on vain hyvin vähän kokemusta indikaattoreista, jotka liittyvät ympäristön laatuun kestävän kehityksen näkökulmasta luotuihin tavoitetasoihin. (Moldan ym. 2012.)

3.2 Tavoitteiden määrittäminen viitekehysten mukaan

Eri organisaatiot julkaisevat erilaisia standardeja ja ohjeistuksia, jotka sisältävät ohjeita tavoitteiden asettamisesta, läpikäynnistä ja sisällöstä vastuullisuusraportointiin.

Tärkeimpänä viitekehyksenä voidaan nähdä GRI-raportointi ja sen ohjeet, sillä tutkielman kohdeyritys Neste tekee raportointinsa kyseisten standardien mukaan. Luvussa käsitelläänkin tavoitteita ensin YK:n kestävän kehityksen tavoitteiden kautta ja sen jälkeen GRI-viitekehyksen sekä EU:n ilmasto- ja energiatavoitteiden kautta.

3.2.1 YK:n kestävän kehityksen tavoitteet

Yhdistyneiden kansakuntien jäsenmaat solmivat New Yorkin huippukokouksessa vuonna 2015 toimintaohjelmasta ja kestävän kehityksen tavoitteista (Agenda 2030), joiden on tarkoitus ohjata koko maapallon kehitysponnisteluja aina vuoteen 2030 asti. Kestävän kehityksen tavoitteet (Sustainable Development Goals) otettiin käyttöön vuoden 2016 alusta. Agenda 2030 ohjelman tavoitteena on poistaa äärimmäinen köyhyys maailmasta ja ottaa kestävä kehitys ja sen kolme osatekijää huomioon keskenään tasavertaisesti. Yhtenä tärkeänä periaatteena on, ettei ketään jätettäisi kehityksestä jälkeen. (United Nations 2020.)

Tavoitteet ovat universaaleja, eli ne sitovat kaikkia valtioita niiden varallisuustasosta riippumatta. Suomen YK-liiton, YK:n alueellisen tiedotuskeskuksen ja ulkoministeriön yhteistyössä suomentamina kestävän kehitykseen tavoitteet ovat seuraavat:

1. Ei köyhyyttä
2. Ei nälkää
3. Terveyttä ja hyvinvointia
4. Hyvä koulutus
5. Sukupuolien tasa-arvo
6. Puhdas vesi ja sanitaatio
7. Edullista ja puhdasta energiaa
8. Ihmisarvoista työtä ja talouskasvua
9. Kestävää teollisuutta, innovaatioita ja infrastruktuuria
10. Eriarvoisuuden vähentäminen
11. Kestävät kaupungit ja yhteisöt
12. Vastuullista kuluttamista

13. Ilmastotekoja
14. Vedenalainen elämä
15. Maanpäällinen elämä
16. Rauha, oikeudenmukaisuus ja hyvä hallinto
17. Yhteistyö ja kumppanuus. (Suomen YK-liitto 2021.)

Tavoitteiden tarkoituksena on kääntää globaalin maailman kehitys tielle, jossa yhteiskuntien vakaus, ihmisoikeudet, ihmisten hyvinvointi ja taloudellinen vauraus turvataan ympäristöasiat huomioiden. Lisäksi tavoitteena on poistaa äärimmäisen köyhyyden kaikki muodot. Kaikki 17 tavoitetta ovat linkittyneet toisiinsa ja ovat omalta osaltaan tärkeitä, eikä yhtä tavoitetta siis voi tavoitella jonkin toisen kustannuksella. Tavoitteiden saavuttamiseksi on niin päättäjien, valtion kuin yksittäisten kansalaisten tehtävä ahkerasti töitä. (United Nations 2020.)

Tutkielman kohteena oleva yritys mainitsee kestävän kehityksen tavoitteet vuosikertomuksissaan, joten niiden voidaan olettaa olevan relevantteja tutkielman kannalta. Kohdeyrityksen valitsemiin tavoitteisiin palataan tarkemmin johtopäätöksissä, jolloin YK:n ja Nesteen asettamien tavoitteiden suhdetta arvioidaan tarkemmin.

3.2.2 Tavoitteet GRI-raportoinnissa

Päätöksenteko raportin sisällöstä tapahtuu GRI 101 standardin raportointiperiaatteiden mukaan. Sisällön määrittelyyn on tunnistettu neljä periaatetta: kestävän kehityksen asiayhteys, sidosryhmien osallistuminen, olennaisuus ja kattavuus. Raportoinnin laadun määrittämiseksi on taas tunnistettu yhteensä kuusi periaatetta, jotka ovat: vertailukelpoisuus, luotettavuus, selkeys, oikea-aikaisuus, täsmällisyys ja tasapainoisuus. (Niskala ym. 2019, 125–126.) Tämän tutkielman kannalta merkittävin sisällön määrittelyn periaate on kestävän kehityksen asiayhteys, sillä se kertoo, miten vastuullisuusasiat ovat suhteessa ympäröivään maailmaan. Vertailukelpoisuuden voidaan taas ajatella olevan merkittävin periaate laadun periaatteista tavoitteiden näkökulmasta.

Kestävän kehityksen asiayhteyden periaatteesta on kirjoitettu, että raportissa on kuvattava organisaation tai yrityksen toimintaa suhteessa laajempaan kestävän kehityksen kokonaiskuvaan. Yrityksen tulee arvioida omaa menestymistään suhteessa toimialakohtaisiin, paikallisiin, alueellisiin sekä maailmanlaajuisiin sosiaalisiin ja ympäristöresursseihin liittyviin vaatimuksiin ja rajoituksiin. Arviointia voidaan tehdä myös taloudellisten ja sosiaalisten tavoitteiden kannalta. Vastuullisuusraportissa on siis kerrottava organisaation tai yrityksen toiminnasta liittyen kestävän kehityksen yleisiin olosuhteisiin ja tavoitteisiin. (Niskala ym. 2019, 127–128.)

Olennaisuus voidaan myös nähdä tutkimuksen kannalta relevanttina periaatteena. Niskala ym. (2019, 129) kirjoittavat, että olennaisuuden määrittelyssä raporttiin tulee ottaa huomioon myös sopimukset, joita yrityksen oletetaan noudattavan. Tällaisia sopimuksia voivat olla esimerkiksi YK:n kestävän kehityksen tavoitteet sekä EU:n ilmasto- ja energiatavoitteet, jotka molemmat mainitaan kohdeyrityksen raporteissa. Olennaisuutta määritettäessä, tulee huomioon ottaa myös organisaation tavoitteet, toimintatavat, arvot, strategiat ja johtamisjärjestelmät (Niskala ym. 2019, 130).

Vertailukelpoisuudella viitataan vastuullisuusraportoinnissa siihen, että tiedot täytyy kerätä ja raportoida johdonmukaisesti, jolloin sidosryhmät pystyvät analysoimaan tiedoissa, organisaation toiminnassa ja tuloksissa tapahtuneita muutoksia ajan kuluessa. Vertaileminen myös toisiin organisaatioihin ja yrityksiin on oltava mahdollista. Yrityksen toimintaa ja tuloksia on pystyttävä arvioimaan suhteessa aiempiin vuosiin ja aiemmin esitettyihin tavoitteisiin. (Niskala ym. 2019, 135–136.) Tutkielman kolmannessa kysymyksessä arvioidaan vastuullisuusraportoinnin johdonmukaisuutta, joten periaate ja sen ymmärtäminen on tärkeää.

3.2.3 EU:n ilmasto- ja energiatavoitteet

EU:n ilmasto ja energiatavoitteiden taustalla on tavoite ohjata EU:n jäsenvaltioita kohti ympäristöneutraalia taloutta. Tavoitteena on vähentää kasvihuonekaasupäästöjä asteittain vuoteen 2050 mennessä. (Euroopan komissio 2020a.) Vuoden 2020 tavoitteet ovat

astuneet voimaan vuonna 2009. Päästökauppajärjestelmä on tärkein väline päästöjen vähentämisessä ilmailu-, sähkö- ja teollisuudenaloilla. Vuonna 2020 tavoitteena oli, että näiden alojen päästöt olisivat 21 % pienemmät kuin vuonna 2005. Päästökauppa kattaa noin 40 % kaikista EU:n kokonaispäästöistä. Loput 60 % koostuivat asumisesta, maataloudesta, jätteistä sekä teollisuudesta, joka ei sisällynyt kauppaan. Vuoden 2020 paketissa määritellään kolme päätavoitetta:

1. kasvihuonekaasupäästöjä leikataan 20 % vuoden 1990 tasosta
2. 20 % uusiutuvista energianlähteistä
3. 20 % parannus energiatehokkuudessa (Euroopan komissio 2020b.)

Vuoden 2030 ilmasto- ja energiatarvitteet ovat voimassa vuosina 2021–2030. Vuoteen 2030 mennessä kasvihuonekaasupäästöjä tulee vähentää vähintään 55 % vuoteen 1990 verrattuna. Myös vuoden 2030 paketissa määritellään kolme päätavoitetta:

1. kasvihuonekaasupäästöjä leikataan 40 % vuoden 1990 tasosta
2. vähintään 32 % uusiutuvista energianlähteistä
3. vähintään 32,5 % parannus energiatehokkuudessa (Euroopan komissio 2020b)

Tavoitteet pyritään saavuttamaan päästökaupalla, jäsenvaltioiden päästövähennystavoitteilla sekä päästökaupan ulkopuolisia toimintoja käsittelevällä asetuksella. Näin kaikki toimialat saadaan mukaan päästöjen vähentämiseen. (Euroopan komissio 2020c.) Tavoitteet pyritään siis saavuttamaan valtioiden ja yritysten yhteistyöllä.

GRI-standardit toimivat vahvimpana ohjeistuksena vastuullisuusraportoinnissa. Kuten standardit sanovat, tulee raportoinnissa esittää tiedot suhteessa ohjeistuksiin ja tavoitteisiin, joita voidaan yrityksen olettaa noudattavan. Tämä tarkoittaa Nesteen tapauksessa ainakin EU:n ilmasto- ja energiatarvitteita sekä YK:n kestävän kehityksen tavoitteita. YK:n tavoitteista Neste raportoi vuosina 2017–2019 ja EU:n tavoitteista vuoden 2019 raportissa.

3.3 Vertailukelpoisuus

Tutkielman yhtenä tutkimuskysymyksenä oli ” Miten tavoitteista on raportoitu?”. Kysymyksellä viitataan raporttien vertailukelpoisuuteen ja johdonmukaisuuteen. Vastuullisuusraportoinnin vertailukelpoisuutta sivutaankin useassa lähteessä ja raportointia käsittelevässä viitekehyksessä. Esimerkiksi GRI-raportointi pyrkii johdonmukaiseen ja maailmanlaajuisesti vertailukelpoiseen raportointiin (GRI 2020).

Boiral ja Henri tutkivat vuonna 2017 kestävän suorituskyvyn mitattavuutta ja vertailukelpoisuutta kaivostoimialalla GRI-standardeihin nojautuen. Yleisesti ottaen kestävän kehityksen vertailukelpoisuus on välttämätöntä ja se on yksi GRI-kehityksen pääperiaatteista. Kuitenkin tämä vertailukelpoisuusperiaate on yleensä itsestäänselvyys, ja kirjallisuudessa se jätetään laajalti huomiotta. Tämä herättää olennaisen ja vastaamattoman tutkimuskysymyksen: Onko saman toimialan organisaatioiden GRI-raporteissa julkaistu tieto kestävän kehityksen tuloksista todella vertailukelpoista, ja jos ei, mistä syistä? (Boiral & Henri 2017.) Kysymys on relevantti myös tutkielman kohdeyritystä tutkittaessa, sillä vertailukelpoisuuden määrittelemine on hankalaa. Vaikka tutkimuksessa ei ole tarkoitus tehdä vertailua muihin energia-alan toimijoihin, tulee vertailukelpoisuuden elementit silti tunnistaa. Vaikka useat empiiriset tutkimukset ovat perustuneet juuri suorituskyvyn mittaamiseen ja sen vertailuun, tutkimuksissa analysoitujen tietojen vertailukelpoisuutta on käsitelty vain hyvin harvoin selkeästi ja perusteellisesti (Boiral ym. 2017).

Tekijöitä, jotka heikentävät GRI-kestävyyssindikaattoreiden vertailukelpoisuutta, voidaan tarkastella kolmesta näkökulmasta, jotka perustuvat erilaisiin oletuksiin tietojen mitattavuudesta ja avoimuudesta: funktionaaliset, kriittiset ja postmodernit näkökulmat. Funktionaalinen näkökulma on linjassa GRI-standardien ja tavoitteiden kanssa, ja näkökulma dominoikin kirjallisuutta. Näkökulma olettaa, että kestävää kehitystä ja sen suorituskykyä voidaan mitata ja verrata avoimesti tarkoista ja standardoiduista raporteista. Kriittisessä näkökulmassa ongelmat vertailukelpoisuudessa eivät useinkaan ole teknisiä vaan pikemminkin poliittisia, sillä raporteissa saattaa esiintyä viherpesua.

(Boiral ym. 2017.) Kriittinen perspektiivi siis keskittyy enemmän tiedon luotettavuuteen kuin sen mitattavuuden arviointiin (Owen, Swift, Humphrey & Bowerman, 2000). Postmoderni näkökulma olettaa, että vastuullisuus on ei-mitattavaa, vaikeasti ymmärrettävää sekä hajanaista (diskursiivista). Tämän takia raportit eivät kuvaa todellisuutta eikä niitä voi käyttää suorituskyvyn vertailuun, vaikka johtajien toiminta todettaisiinkin vilpittömäksi. (Boiral ym. 2017.)

Tutkimustulokset osoittavat, että on mahdotonta mitata ja vertailla GRI-raporteissa esitettyä kestävän kehityksen suorituskykyä uskottavalla tavalla ja luokitella yrityksiä tämän perusteella. Tutkimuksessa löydettiin myös useita syitä mitattavuus- ja vertailukelpoisuusongelmiin: epäselviä tai epätäydellisiä vastauksia, kvalitatiivisten ja vertailukelvottomien tietojen julkaisu, epäspesifinen tieto, heterogeeniset mittayksiköt, raportin monimutkaisuus ja peittävyys sekä positiivisten elementtien yliarvostus. Näillä syillä on useita vaikutuksia: Samaa indikaattoria varten esitettyjä tietoja on usein vaikea mitata, niitä arvioidaan melko löyhästi, ne esitetään epämääräisesti tai ne perustuvat optimistisiin, mutta samalla epäselviin lausuntoihin. Tällaiset heikkoudet eivät ole ensi silmäyksellä ilmeisiä, koska raportit ovat yleensä hyvin kirjoitettuja, esitettyjä ja jäsenneiltyjä, mikä osoittaa melko vakuuttavasti yritysten kestävään kehitykseen sitoutumisen vakavuuden. (Boiral ym. 2017.)

Positivistinen näkemys kestävyysraporttien mitattavuudesta ja vertailukelpoisuudesta olettaa, että samoja sääntöjä on sovellettava tiukasti ja avoimesti luotettavien mittausten julkaisemiseksi. Tutkimuksen tulokset osoittavat kuitenkin selvästi, ettei tämä ehto täyty. Ensinäkin useat indikaattorit eivät ole mitattavissa niiden laadullisen luonteen vuoksi. Toiseksi GRI-raporttien noudattaminen on suhteellisen vähäistä ja mittayksiköt ovat melko erilaisia raporttien välillä. Kolmanneksi tietojen yhdistämisen taso vaihtelee usein raportista toiseen, mikä selittää osittain yhteensopivien tietojen ja analyysiyksikön puuttumisen raporttien välillä. Funktionaalista ja positivistisesta näkökulmasta voidaan olettaa, että häiriötön vertailukelvottomuus liittyy osittain teknisiin ja epäjohdonmukaisuuksiin liittyviin kysymyksiin, jotka voitaisiin korjata paremmin määrittelemällä, standardoimalla ja soveltamalla GRI-viitekehystä. (Boiral ym. 2017.)

4 TUTKIELMAN AINEISTO JA MENETELMÄT

Tässä luvussa käsitellään tarkemmin tutkielman aineistoa ja tutkimusmenetelmiä. Ensin tutustutaan tutkielman tieteenfilosofisiin lähtökohtiin. Tämän jälkeen perehdytään aineistoon ja sen analysointiin. Viimeisessä alaluvussa perehdytään tarkemmin kohdeyritykseen. Tutkielma toteutetaan laadullisena tutkimuksena, jossa tarkastellaan yhden yrityksen (Neste) vastuullisuusraportointia vuosina 2011–2019.

4.1 Tutkielman tieteenfilosofiset lähtökohdat

Laadullisen tutkimuksen tarkoituksena on löytää tietynlaista toimintaa, kuvata ilmiötä tai tapahtumaa tai antaa jostain asiasta teoreettisesti mielekäs tulkinta. Tarkoituksena ei siis ole löytää yleistyksiä ilmiöistä tai tapauksista. Laadullista tutkimusta kutsutaankin usein ymmärtäväksi. (Tuomi ym. 2018.) Tämä opinnäytetyö on kvalitatiivinen eli laadullinen tutkimus, jossa tarkoituksena on ymmärtää tavoitteiden ja tavoiteasetannan välistä suhdetta vastuullisuusraportointiin. Tutkielma tehdään yhden yrityksen näkökulmasta, sillä tutkielmassa halutaan saavuttaa syvällistä ymmärrystä tutkittavasta aiheesta. Kohdeyritykseksi on valittu Neste, joka on raportoinut jo useina vuosina vastuullisuudestaan. Neste toimii energia-alalla, joten vastuullisuusnäkökulmasta se on mielenkiintoinen yhtiö.

Empiirisessä analyysissä aineiston analysointi- ja keräämismetodit korostuvat. Näiden menetelmien kuvailu mahdollistaa lukijan oman arvioinnin tutkimuksesta. Kuvailu on myös oleellinen osa tulosten uskottavuuden parantamisessa. (Tuomi ym. 2018.) Tutkimustulokset eivät ole täysin irrallisia havaintomenetelmistä tai niiden käyttäjästä. Voidaan siis todeta, että ei ole olemassa täysin objektiivista tietoa, vaan tutkijan oman ymmärryksensä varassa päättämät tutkimusasetelmat johtavat subjektiiviseen tietoon. Tästä syystä laadullisessa tutkimuksessa perusteluissa korostuu teorialähtöisyys.

Tutkimuksen laatuun itsessään liittyy se, että käytettävät teoriat voivat olla sekä hyviä että huonoja. (Tuomi ym. 2018.)

4.2 Aineisto ja sen analysointi

Laadullisen tutkimuksen aineisto muodostuu usein haastatteluista, kyselyistä, havainnoista tai erilaisista dokumenteista kootuista tiedoista. Näitä kaikkia aineistonkeruumenetelmiä voidaan hyödyntää joko yksin tai yhdessä tutkimusongelman mukaan. Kirjallista aineistoa voivat olla esimerkiksi puheet, kirjeet, sopimukset, sanomalehdet, elokuvat ja tv-ohjelmat. (Tuomi ym. 2018.) Laadulliselle tutkimukselle on siis ominaista tekstimuotoinen aineisto, jossa keskitytään harkinnanvaraisen otoksen laatuun sen määrän sijaan. Laadulliselle tutkimukselle on myös tyypillistä aineistolähtöinen eli induktiivinen analyysi, jolloin aineistoa tutkitaan ilman hallitsevia hypoteeseja tai teoreettisia etukäteisolettamuksia. Täysin puhdas induktiivinen päättely on usein käytännössä lähes mahdotonta, sillä se tarkoittaisi sitä, ettei tutkijalla ole minkäänlaisia ennakkokäsityksiä tutkittavasta ilmiöstä. Abduktiivisessa eli teoriasidonnaisessa lähestymistavassa pyritään ymmärtämään tutkimusilmiötä paremmin sekä oppimaan siitä enemmän sekä teorian että empirian pohjalta (Eskola & Suoranta 1998). Abduktiivinen analyysi on siis ikään kuin teorian ja aineiston vuoropuhelua.

Tämän tutkielman empiirisenä aineistona käytetään Nesteen virallisilta internetsivuilta kaikkien vapaasti saatavia erillisiä vastuullisuusraportteja (vuosilta 2011–2014) sekä vuosikertomusten yhteyteen integroituja vastuullisuusraportteja (vuosilta 2015–2019). Raporttien kieli on suomi, joten ne ovat käytettävissä sellaisenaan ilman kielen kääntämistä vaativia toimenpiteitä. Kyseinen yhtiö on valittu tutkielman kohteeksi siksi, että se on tunnettu vastuullisuudestaan ja yritys onkin saanut useita tunnustuksia asiaan liittyen. Kuitenkin yrityksen toimiala öljyteollisuudessa tuo omat haasteet ja ristiriidat vastuullisuuteen.

Kuten taulukosta 1 voidaan nähdä, on Nesteen liikevaihto ja henkilöstön määrä keskimäärin vaihdellut melko tasaisesti vuosina 2011–2019. Korkeimmillaan liikevaihto

oli vuonna 2012 ja henkilöstömäärä vuonna 2019. Vuosina 2011–2014 yritys julkaisi erillisen vastuullisuusraportin, jonka sivumäärä pysytteli melko lähellä 100 lukuun ottamatta vuoden 2011 raporttia, jonka pituus oli peräti 172 sivua. Vuosina 2015–2019 Neste raportoi vastuullisuudestaan vuosikertomuksensa yhteydessä, jolloin raporttien pituus kasvoi selvästi noin 200 sivuun. Tavoitteiden mainitseminen raporteissa heilahteli selkeästi eniten muihin lukuihin verrattuna. Vähiten tavoitteet mainittiin vuonna 2014 (75 kertaa) ja eniten vuonna 2019, jolloin ne mainittiin peräti 331 kertaa. Raporteista etsittiin tavoitteita hakusanalla ”tavoit”, jolloin sanan lähes kaikki muodot saatiin mukaan tuloksiin.

Taulukko 1. Yrityksen viitearvot sekä tutkimusaineiston laajuus (*Hakusana tavoit)

Raportti	Liikevaihto (milj. euroa)	Henkilöstö keskimäärin	Raportin sivumäärä	Mainitsee tavoitteet raportissa (kertaa)*
Neste Oil Vuosikertomus 2011 Vastuullisuus	15 420	4 926	172	146
Neste Oil Vuosikertomus 2012 / Vastuullisuus	17 649	5 031	111	137
Neste Oil Vuosikertomus 2013 Vastuullisuus	17 238	5 097	98	84
Neste Oilin vuosi 2014 Vastuullisuus	15 011	4 989	105	75
Nesteen vuosi 2015	11 131	4 906	178	174
Nesteen Vuosikertomus 2016	11 689	5 013	201	194
Nesteen vuosikertomus 2017	13 217	5 297	196	227
Nesteen vuosikertomus 2018	14 918	5 468	209	237
Nesteen vuosikertomus 2019	15 840	5 474	213	331

Tuomen ym. mukaan laadullisen tutkimuksen analyysi on jaettavissa kahteen osaan. Analyysin taustalla voi olla joko tietty teoreettinen asemointi tai toisena vaihtoehtona on,

ettei käytetä mitään yhtä tiettyä teoriaa tai epistemologia, vaan analyysiin voidaan soveltaa melko vapaasti eri teoreettisia lähtökohtia. Sisällönanalyysi on analyysimenetelmä, jota voidaan käyttää lähes kaikissa laadullisissa tutkimuksissa ja sitä voidaan pitää joko yksittäisenä metodina tai väljempänä teoreettisena viitekehyksenä. Sisällönanalyysi kuuluukin siis jälkimmäiseen ryhmään, joka on teoriapohjaltaan vapaampi. Analyysimenetelmän avulla on tarkoitus saada tutkittavasta ilmiöstä yleisessä ja tiivistetyssä muodossa oleva kuvaus. (Tuomi ym. 2018.)

4.3 Kohdeyritys

Neste on vuonna 1998 Suomen valtion perustama yhtiö, joka on välillä ollut fuusioituneena Imatran Voima Oy:n (Fortum Oy) kanssa. Vuonna 2004 Fortum Oyj ja Neste Oil jakaantuivat erilleen. Konserniin kuuluu myös tytäryhtiö Neste Shipping Oy, joka on erikoistunut merikuljetuksiin. Neste omistaa myös Neste Jacobsista merkittävän osuuden (60 %). Jacobs tarjoaa suunnittelu-, teknologia sekä projektijohtopalveluita sekä -ratkaisuja. (Kauppalehti 2021.)

Neste on jalostus- ja markkinointiyhtiö, joka keskittyy liikennepolttoaineisiin. Yhtiö valmistaa muun muassa bensiiniä, dieselpolttoaineita (myös uusiutuvista raaka-aineista valmistettua dieseliä) sekä bitumia. Yhtiö koostuu kahdesta liiketoiminta-alueesta, jotka ovat öljy- ja uusiutuvat tuotteet sekä öljyn vähittäismyynti. (Kauppalehti 2021.) Yhtiöllä on toimipaikkoja niin Suomessa kuin ulkomaillakin. Porvoon, Rotterdamin ja Singaporen jalostamoilla valmistetaan uusiutuvia tuotteita. Raakaöljypohjaiset tuotteet taas tehdään Naantalissa ja Porvoossa. Lisäksi yhtiöllä on toimipaikat myös Alankomaissa sekä Bahrainissa. (Neste 2021a.)

Vuonna 2019 Nesteen liikevaihto oli 15 840 miljoonaa euroa. Yhtiö on maailman suurin tähteistä ja jätteistä valmistetun uusiutuvan dieselin tuottaja. Vuosikertomuksessaan yhtiö kertoo torjuvansa liiketoiminnallaan ilmastonmuutosta. Yhtiön tavoitteena on olla globaali johtaja uusiutuvisissa ja kiertotalousratkaisuisissa. Vuonna 2019 Neste päivitti

strategiaansa, jonka avainsanoiksi tulivat nopeammin, rohkeammin ja yhdessä. (Neste 2019.) Vastuullisuus ja uusiutuvat polttoaineet ovat korostetusti esillä etenkin yhtiön vuosikertomuksissa ja vastuullisuusraporteissa. Vuoden 2019 tuotantokapasiteetista 17 % oli uusiutuvia polttoaineita (Neste 2019), mikä on melko pieni prosenttiosuus siihen nähden, kuinka merkittävässä roolissa se on raporteissa. Nesteen toiminta pohjautuu siis edelleen valtaosaltaan fossiilisiin polttoaineisiin, mutta se selkeästi pyrkii kasvattamaan uusiutuvien energianlähteiden tuotantoa ja korostaa tätä tavoitetta selkeästi. Näistä syistä johtuen on mielenkiintoista tutkia juuri kyseistä yritystä.

5 TUTKIELMAN TULOKSET

Vuoden 2011 vastuullisuusraportissaan Neste toteaa seuraavaa:

Yhtiön tavoitteena on saavuttaa alansa johtava asema keskeisillä vastuullisuuden tunnusluvuilla arvioituna. Konsernitason terveys-, turvallisuus- ja ympäristöjohtamisen tunnusluvut ja tavoitteet asetetaan vuosittain osana liiketoiminnan suunnittelua. Näitä ja talouden ja henkilöstöjohtamisen tunnuslukuja seurataan jatkuvasti, ja niistä raportoidaan kuukausittain. (Neste 2011, 23.)

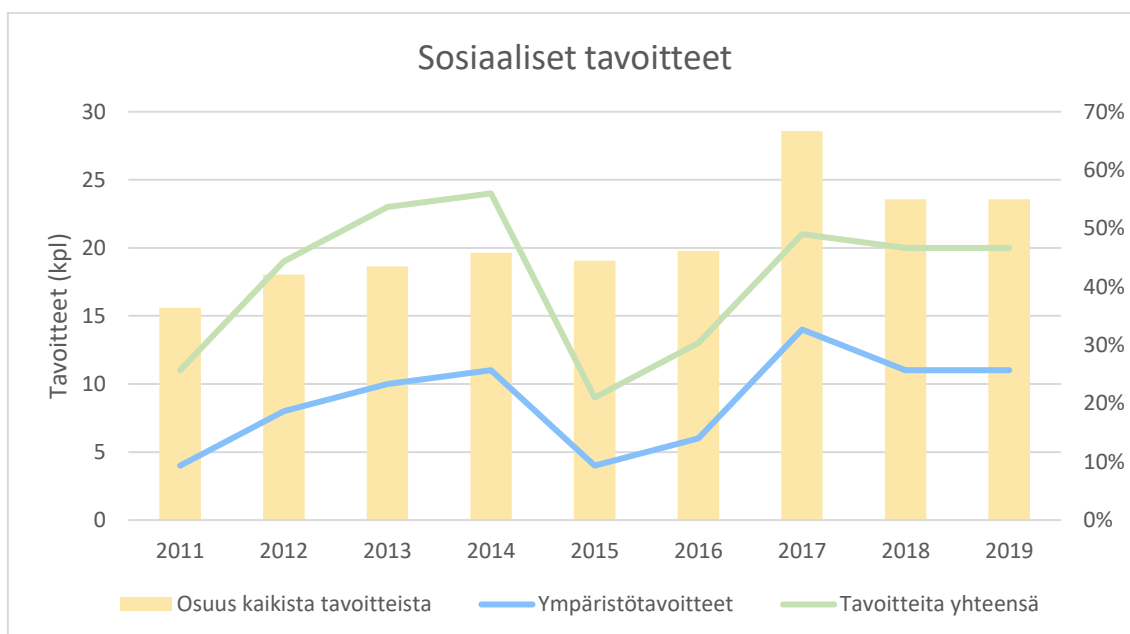
Vastuullisuus on iso osa Nesteen strategiaa koko tarkasteluajanjakson ajan, mikä näkyy valtavana määränä asetettuja vastuullisuustavoitteita. Kaiken kaikkiaan raporteissa esiintyy peräti 53 tavoitetta, joiden avulla yritys pyrkii kestävämpään toimintaan. Aineistoanalyysissä erotettiin toisistaan sosiaalinen, ympäristöllinen ja taloudellinen näkökulma, joiden avulla aineistoa lähdettiin jäsentämään ja analysoimaan. Erityisesti sosiaalinen ja ympäristöllinen näkökulma korostuivat raporteissa.

YK:n kestävän kehityksen tavoitteet tulivat Nesteen raportointiin mukaan vuonna 2017, jolloin yritys oli valinnut kaksi tavoitetta: ilmastotekoja ja kestävät kaupungit ja yhteisöt. Vuoden 2018 yritys jatkoi samojen tavoitteiden parissa, mutta vuoden 2019 raportissa se esitti neljä uutta tavoitetta. Ihmisarvoista työtä ja talouskasvua, kestävä teollisuutta, innovaatioita ja infrastruktuureja, vastuullista kuluttamista sekä yhteistyö ja kumppanuus tavoitteet olivat tulleet raportille mukaan. Tavoitteissa näkyy erityisesti ympäristö ja sosiaalinen näkökulma. Jälkimmäinen korostuu erityisesti vuoden 2019 YK:n tavoitteissa.

Tässä luvussa tarkastellaan asetettuja tavoitteita, niiden lukumäärää ja määrän muutoksia, tavoitteissa suoriutumista sekä niiden jatkuvuutta ensin sosiaalisesta ja myöhemmin ympäristöllisestä ja taloudellisesta näkökulmasta. Seuraavaksi arvioidaan tavoitteiden vertailukelpoisuutta ja suoriutumista kokonaisuutena yhdistäen kaikkien raporttien sisältö yhdeksi kokonaisuudeksi.

5.1 Sosiaaliset tavoitteet

Tässä luvussa käsitellään sosiaalisia tavoitteita Nesteen vastuullisuusraportoinnissa vuodesta 2011 vuoteen 2019. Ensimmäisessä aluvuossa käydään läpi, millaisia tavoitteita yritys on asettanut ja miten tavoitteet ovat esiintyneet vuosittain. Tarkoituksena on löytää sekä epäjatkuvuuksia, että yhteneväisyyksiä. Tavoitteena on myös ymmärtää paremmin, millaisia tavoitteita yritys on asettanut. Seuraavassa aluvuossa käsitellään sosiaalisten tavoitteiden määrän muutoksia. Kolmannessa luvussa käydään läpi tavoitteissa suoriutumista ja viimeisessä aluvuossa uusien ja vanhojen tavoitteiden kiertoa eli jatkuvuutta.

Kuvio 2. Sosiaaliset tavoitteet ja niiden osuus tavoitteiden yhteismäärästä

Kuvio 2 havainnollistaa sosiaalisten tavoitteiden merkittävän roolin Nesteen vastuullisuusraportoinnissa, sillä sosiaalisten tavoitteiden osuus kaikista tavoitteista pysyttelee lähes koko tarkasteluajanjaksolla yli 42 prosentin (vuonna 2011 osuus oli 36 prosenttia). Vuosi 2017 erottuu muuten melko tasaisesta (aavistuksen nousevasta) osuudesta, sillä tuolloin osuus oli jopa 67 prosenttia. Vuosina 2018 ja 2019 osuus asettuu 55 prosentin tasolle.

Sosiaalisten tavoitteiden lukumäärän kehitys noudattaa likimain samankaltaista linjaa kuin kaikkien tavoitteiden yhteismäärän kehitys. Sosiaalisten tavoitteiden määrä laskee kolmella tavoitteella vuodesta 2017 vuoteen 2018, vaikka tavoitteiden yhteismäärä pysyy vuosina 2017–2019 samana. Koska tavoitteiden suhteellinen osuus pysyy melko tasaisena lukuun ottamatta vuotta 2017, voidaan todeta, että sosiaalisten tavoitteiden painoarvo pysyy melko samankaltaisena. Pientä ja hyvin maltillista osuuden kasvua on kuitenkin havaittavissa. Sosiaalisia tavoitteita on siis eniten vuonna 2017 (14 kappaletta) ja vähiten vuosina 2011 ja 2015 (4 kappaletta). Keskimäärin tavoitteita on vuosittain noin 8,8 kappaletta.

Tavoitteissa on havaittavissa kolme selkeähköä jaksoa taulukon 2 perusteella. Ensimmäinen jakso käsittelee raportit vuosilta 2011–2014. Tällöin keskeisiä teemoja olivat turvallisuus, sidosryhmien osallistaminen ja sidosryhmäyhteistyö, työhyvinvointi, johtamiskulttuurin kehittäminen sekä henkilöstöprosessien kehittäminen. Erityisesti henkilöstöprosesseihin keskityttiin vuosina 2013 ja 2014, jolloin kehitettiin tehtäväkuvausmallia, kannustinjärjestelmää ja otettiin käyttöön uusi henkilöstöjärjestelmä. Lisäksi Neste keskittyi yhteiskunnallisiin asioihin osallistumalla EU:n päätöksentekoon sekä tarjoamalla asiantuntijatietoa päättäjien tueksi. Tavoitteissa on havaittavissa etenkin kaksi sidosryhmää: henkilöstö ja viranomaiset.

Seuraava jakso on nähtävissä vuosina 2015 ja 2016, jolloin raportoinnissa huomataan selkeä katko aiempaan. Raporteissa pysyy mukana kolme turvallisuutta käsittelevää tavoitetta, mutta mukaan tulee myös Nesteen yhteiskunnallisten riskien arviointi, toimitusketjun sosiaalisen vastuullisuuden kehittäminen, toimittaja-arvioinnin menettelyjen ja vaatimusten kehittäminen sekä turvallisten päivien seuranta. Keskeisiä teemoja ovat siis turvallisuus ja toimittajiin liittyvät eettiset kysymykset. Tärkeinä sidosryhminä nähdään tavoitteiden perusteella oma henkilöstö sekä yrityksen toimittajat.

Kolmas jakso käsittää vuodet 2017–2019, jolloin vanhojen tavoitteiden ohelle tulee peräti seitsemän uutta tavoitetta (osa näistä on mukana vain vuoden 2017 raportissa). Tämän jakson keskeisiä teemoja ovat turvallisuus, ihmisoikeudet, toimittajien arviointi ja aktiivinen yhteydenpito, korruption ehkäiseminen, väärinkäytösten raportointi sekä

henkilöstön sitoutuminen ja rekrytointi. Ihmisoikeudet korostuivat erityisesti yrityksen toimittajien näkökulmasta. Yritys on myös herännyt korruption ehkäisemisen tarpeeseen sekä väärinkäytösten tunnistamiseen. Keskeisiä sidosryhmiä ovat jälleen yrityksen oma henkilöstö sekä toimittajat.

Taulukossa 2 on esitetty Nesteen vastuullisuusraportoinnissa esitetyt sosiaaliset tavoitteet vuosina 2011–2019. Kaiken kaikkiaan tavoitteita on yhteensä peräti 25 kappaletta. Taulukkoon on merkitty väreillä tavoitteissa suoriutuminen. Suoriutumista on arvioitu neljän luokan avulla:

1. Saavutettu tavoite (vihreä väri)
2. Osittain saavutettu tavoite (keltainen väri)
3. Ei saavutettu tavoite (punainen väri)
4. Suoriutumista ei pystytty arvioimaan (sininen väri)

Saavutetulla tavoitteella tarkoitetaan tavoitetta, jossa on onnistuttu ja yritys on suoriutunut vähintään tavoitteessa asetetulla tavalla. Ei saavutetut tavoitteet vastaavasti ovat niitä, joissa yritys ei ole onnistunut saavuttamaan tavoitetasoa. Osittain suoritettavat tavoitteet on onnistuttu saavuttamaan osittain, mutta ei täysin. Osassa tavoitteissa on asetettu useampi mittari tai toimi, joten jos toisessa on onnistuttu, johtaa se tavoitteen osittain saavutettuun luokkaan. Osittain saavutettuihin tavoitteisiin kuuluu myös osa hieman epäselvistä tapauksista ja niistä, joissa ei voida absoluuttisesti määrittää suoriutumista. Selkeästi epäselvät tapaukset on luokiteltu suoriutumista ei pystytty määrittämään luokkaa, johon kuuluu yhteensä neljä tavoitetta vuosilta 2017–2019.

Turvallisuus on yritykselle merkittävä tekijä ja se näkyy myös asetetuissa tavoitteissa. Peräti viisi tavoitetta käsittelee aihetta. Tapaturmien määrän vähentäminen ja seuranta TRIF-luvulla on mukana kaikkina tarkasteluajanjakson vuosina. Tavoitteessa oli mukana eurooppalaisten turvallisuustilastojen parhaaseen neljännekseen pääsy, jota yritys ei saavuttanut. Vastaavasti TRIF-luku oli alle tavoitteen, jonka vuoksi suoriutumiseksi määriteltiin osittain suoritettu. Vuosina 2012–2016 ja 2019 TRIF-tavoitteessa epäonnistuttiin paikoin reilustikin. Vuodet 2017 ja 2018 olivat tavoitteen kannalta suotuisia, sillä asetetut tavoitteet saavutettiin ($TRFT \leq 2$).

Taulukko 2. Sosiaalisten tavoitteiden esiintyvyys tarkasteluajanjaksolla

Sosiaaliset tavoitteet	2011	2012	2013	2014	2015	2016	2017	2018	2019
Tapaturmien määrän vähentäminen (TRIF, Total Recordable Injury Frequency)	x	x	x	x	x	x	x	x	x
Kokonaan poissaoloon johtavien työpaikkatapaturmien välttämien, LWIF-tavoite = 0	x								
Ennakoivia turvallisuustoimenpiteitä vähintään x määrä	x	x	x	x	x	x	x	x	x
Sidosryhmien osallistaminen ja aktiivinen sidosryhmäyhteistyö	x	x	x	x					
Työhyvinvoinnin kehittäminen		x	x	x					
Osallistavan johtamiskulttuurin tukeminen		x	x	x					
Prosessiturvallisuuspoikkeamien määrän vähentäminen (PSER) / Nolla turvallisuuspoikkeamaa		x	x	x	x	x	x	x	x
Kytkemme vastuullisuusasiat tiiviimmin osaksi liiketoiminta-alueiden johtamista.		x							
Biopolttoaineita koskevien säännösten toimeenpanon tukeminen EU:n jäsenmaissa tavoitteena tasapuolisuus teknologia- ja raaka-ainekysymyksissä.		x							
Koko konsernin tehtäväkuvausmallin ja vaativuusluokitusjärjestelmän laatiminen käyttöönotto			x	x					
Uuden lyhyen tähtäimen kannustinjärjestelmän rakentaminen ja käyttöönotto			x	x					
Henkilötietojärjestelmän uudistuksen edistäminen			x	x					
Asiantuntijatiedon tarjoaminen päättäjien päätöksenteon tueksi			x	x					

Sosiaaliset tavoitteet	2011	2012	2013	2014	2015	2016	2017	2018	2019
6–8 % henkilöstöstä osallistuu vuosittain tehtäväkiertoon				x					
Nesteen yhteiskunnallisten riskien arvioinnin ja toimitusketjun sosiaalisen vastuullisuuden kehittäminen					x	x	x	x	x
x turvallista päivää						x	x	x	x
Nesteen toimittaja-arvioinnin menettelyjen ja vaatimusten kehittäminen						x	x	x	x
Ihmisoikeusvaikutusten uudelleenarviointi yhtiön toiminnoissa tapahtuvien muutosten mukaisesti							x		
Toimittajien vastuullisuusportaalin kehittäminen helpottamaan sekä mahdollisten että nykyisten toimittajien arviointia, toiminnan seuranta ja aktiivista yhteydenpitoa toimittajien kanssa uuden digitaalisen alustan avulla							x	x	x
Työntekijöiden korruption ehkäisemiseen liittyvän verkko-oppimismoduulin päivittäminen							x		
Ihmisoikeuskriteerien parantaminen toimittajien sosiaalisten näkökohtien (ja muiden vastuullisuuskysymysten) seurannassa ja mittaamisessa digitaalisen toimittajien vastuullisuusportaalin avulla							x	x	x
Työntekijöiden ja ulkoisten sidosryhmien aktiivisempi rohkaisu havaittujen tai epäiltyjen väärinkäytösten raportointiin							x	x	x
Koko Neste-konsernin henkilöstölle (myös hallituksen jäsenille) suunnattu eettisiä sääntöjä koskeva koulutus							x		

Sosiaaliset tavoitteet	2011	2012	2013	2014	2015	2016	2017	2018	2019
Säilyttämme hyvän tason henkilöstön sitoutuneisuudessa							x	x	x
Houkutella ja pitää palveluksessaan erittäin osaavaa henkilöstöä. Yhtiön sisäisen osaamis pohjan ylläpitämiseen ja kehittämiseen panostetaan paljon							x	x	x

Myös ennakoivia turvallisuustoimenpiteitä käsittelevä tavoite oli johdonmukaisesti mukana koko tarkasteluajanjaksolla. Tavoite saavutettiin peräti neljänä vuonna (2012, 2013, 2015 ja 2016). Vuonna 2014 tavoitetta ei saavutettu. Yritys kommentoi epäonnistumistaan varustamotoiminnasta luopumisella. Vuosina 2011 ja 2017–2019 tavoite luokiteltiin osittain saavutetuksi, sillä tavoitteessa ei ollut mukana ennakoivien turvallisuustoimenpiteiden määrää, vaikka niistä raportoitiinkin. Pitkän aikavälin tavoitteeksi yritys on määrittänyt nolla tapaturmaa.

Kolmanneksi käytetyin tavoite oli prosessiturvallisuuspoikkeamien määrän vähentäminen (PSER-luku), joka oli raporteilla mukana vuosina 2012–2019. Vuonna 2011 yrityksen tavoitteena oli kokonaan poissaoloon johtavien työpaikkatapaturmien välttämien, jossa epäonnistuttiin. Voidaan olettaa, että yritys muutti kyseisen tavoitteen prosessiturvallisuuspoikkeamien seuraamiseen vuodesta 2012 eteenpäin. Yritys suoriutui tavoitteessa melko hyvin, sillä se onnistui saavuttamaan tavoitteen peräti viitenä vuotena (2013–2015, 2017 ja 2019). Vuosina 2012, 2016 ja 2018 Neste ei saavuttanut tavoitetta.

Vuosina 2011–2014 tavoitteena oli sidosryhmien osallistaminen ja aktiivinen sidosryhmäyhteistyö. Tämänkaltaisten tavoitteiden suoriutumista on hankalaa arvioida, mutta raporttien perusteella tavoite on kuitenkin jokaisena vuotena onnistuttu suorittamaan osittain. Vuonna 2012 tavoitteena oli biopolttoaineita koskevien säännösten toimeenpanon tukeminen EU:n jäsenmaissa. Tavoite liittyy kiinteästi viranomaisia koskevaan sidosryhmään ja tavoitteen päämääränä on tasapuolisuus teknologia- ja raaka-ainekysymyksissä. Tavoite saavutettiin osittain. Lisäksi vuosina 2013 ja 2014 yrityksen

tavoitteena oli asiantuntijatiedon tarjoaminen päättäjien päätöksenteon tueksi, joka viittaa myös viranomaissidosryhmään. Tavoite saavutettiin molempina vuosina osittain.

Henkilöstönäkökulma näkyy ensimmäisellä jaksolla peräti kahdeksassa tavoitteessa. Vuosina 2012–2014 yritys panosti työhyvinvoinnin kehittämiseen ja osallistavan johtamiskulttuurin tukeminen. Molemmat tavoitteet saavutettiin osittain jokaisena vuotena. Vuonna 2012 tavoitteena oli myös kytkeä vastuullisuusasiat tiiviimmin osaksi liiketoiminta-alueiden johtamista. Tämä tavoite esiintyi vain kyseisenä vuonna ja se saavutettiin osittain.

Vuosina 2013–2014 Neste päivitti tehtäväkuvausmalliaan, kannustinjärjestelmänsä sekä henkilötietojärjestelmänsä. Koko konsernin tehtäväkuvausmallin ja vaativuusluokitusjärjestelmän laatiminen ja käyttöönotto sekä uuden lyhyen tähtäimen kannustinjärjestelmän rakentaminen ja käyttöönotto tavoitteet saavutettiin vuosina 2013 ja 2014. Henkilötietojärjestelmän uudistuksen edistämistavoite saavutettiin molempina vuosina osittain. Lisäksi yrityksen tavoitteena oli vuonna 2014, että 6–8 prosenttia yrityksen henkilöstöstä osallistuu tehtävänkiertoon vuosittain. Tämä tavoite saavutettiin.

Vuosina 2015 ja 2016 on havaittavissa toinen jakso sosiaalisten tavoitteiden suhteen. Vuodesta 2015 eteenpäin tarkasteluajanjakson loppuun saakka yrityksen tavoitteena on yhteiskunnallisten riskien arvioinnin ja toimitusketjun sosiaalisen vastuullisuuden kehittäminen. Tavoite saavutettiin vuonna 2016 ja osittain saavutettiin muina vuosina (2015, 2017–2019). Ilman numeerista tavoitetta, on paikoin arvioida suoriutumista. Vuodesta 2016 eteenpäin vuoteen 2019 saakka Nesteen tavoitteena oli toimittaja-arvioinnin menettelyjen ja vaatimusten kehittäminen. Tämä tavoite saavutettiin osittain jokaisena vuotena. Näissä kahdessa tavoitteessa erottuu toimittajien sidosryhmä sekä yhteiskunnallisen vastuun tunnistaminen. Lisäksi vuodesta 2016 eteenpäin uudeksi turvallisuutta mittaavaksi tavoitteeksi asetettiin turvallisten päivien määrä. Tavoitetta ei saavutettu minään vuonna, mutta muutamana vuotena yritys oli erittäin lähellä tavoitteen saavuttamista. Tämä tavoite liittyy yrityksen työntekijöiden sidosryhmään.

Kolmas jakso alkaa vuodesta 2017, jolloin uusia sosiaalisia tavoitteita tuli reilusti lisää. Peräti neljä tavoitetta esiintyi vain kyseisenä vuonna:

1. Ihmisoikeusvaikutusten uudelleenarviointi yhtiön toiminnoissa tapahtuvien muutosten mukaisesti
2. Toimittajien vastuullisuusportaalin kehittäminen helpottamaan sekä mahdollisten että nykyisten toimittajien arviointia, toiminnan seuranta ja aktiivista yhteydenpitoa toimittajien kanssa uuden digitaalisen alustan avulla
3. Työntekijöiden korruption ehkäisemiseen liittyvän verkko-oppimismoduulin päivittäminen
4. Koko Neste-konsernin henkilöstölle (myös hallituksen jäsenille) suunnattu eettisiä sääntöjä koskeva koulutus

Tavoitteet 1, 3 ja 4 onnistuttiin saavuttamaan vuoden 2017 aikana, joten voidaan todeta, että niiden poisjättäminen myöhemmiltä raporteilta on ainakin osittain perusteltua. Toinen tavoite saavutettiin osittain. Keskeisiä sidosryhmiä sosiaalisten tavoitteiden näkökulmasta olivat toimittajat ja henkilöstö. Ihmisoikeuksiin kiinnitettiin huomiota ja henkilöstöön liittyvän korruption mahdollisuus tunnistettiin. Peräti kaksi tavoitetta koskee henkilöstön koulutuksia. Osa näistä tavoitteista on melko avonaisia ja vaikeasti seurattavia. Osa tavoitteista on voitu testata, mutta ne on todettu kenties myöhemmin epätoimiviksi ja tämän vuoksi niitä ei ole jatkettu. Osa tavoitteista taas on selkeästi kertaluontoisia, kuten esimerkiksi henkilöstön koulutukseen liittyvä tavoite.

Tavoitteissa näkyy jälleen henkilöstöön keskittyminen, mutta mukaan on tullut myös ihmisoikeuksia ja yrityksen sidosryhmiä (toimittajia) koskeva tavoite. Ihmisoikeuksien mukaan ottaminen voi liittyä esimerkiksi YK:n kestävän kehityksen tavoitteiden saavuttamispyrkimyksiin. Neste oli vuonna 2017 valinnut YK:n tavoitteista kaksi: kestävät kaupungit ja yhteisöt sekä ilmastotekoja käsittelevät tavoitteet. Neste toteaaakin vuoden 2017 raportissaan YK:n tavoitteista seuraavasti: *”Näillä ratkaisuilla luomme lisäarvoa yhteiskunnalle ja tarjoamme asiakkaillemme mahdollisuuden pienentää ympäristöjalanjälkeään, mistä hyötyvät lopulta myös ihmiset.”* (Neste 2017, 25). Yhtiön tavoitteena oli vuosina 2017–2019 ihmisoikeuskriteerien parantaminen toimittajien sosiaalisten näkökohtien (ja muiden vastuullisuuskysymysten) seurannassa ja

mittaamisessa digitaalisen toimittajien vastuullisuusportaalin avulla. Tavoite onnistuttiin saavuttamaan jokaisena vuotena osittain.

Vuosina 2017–2019 henkilöstöön liittyviä tavoitteita esiintyi peräti kolme kappaletta:

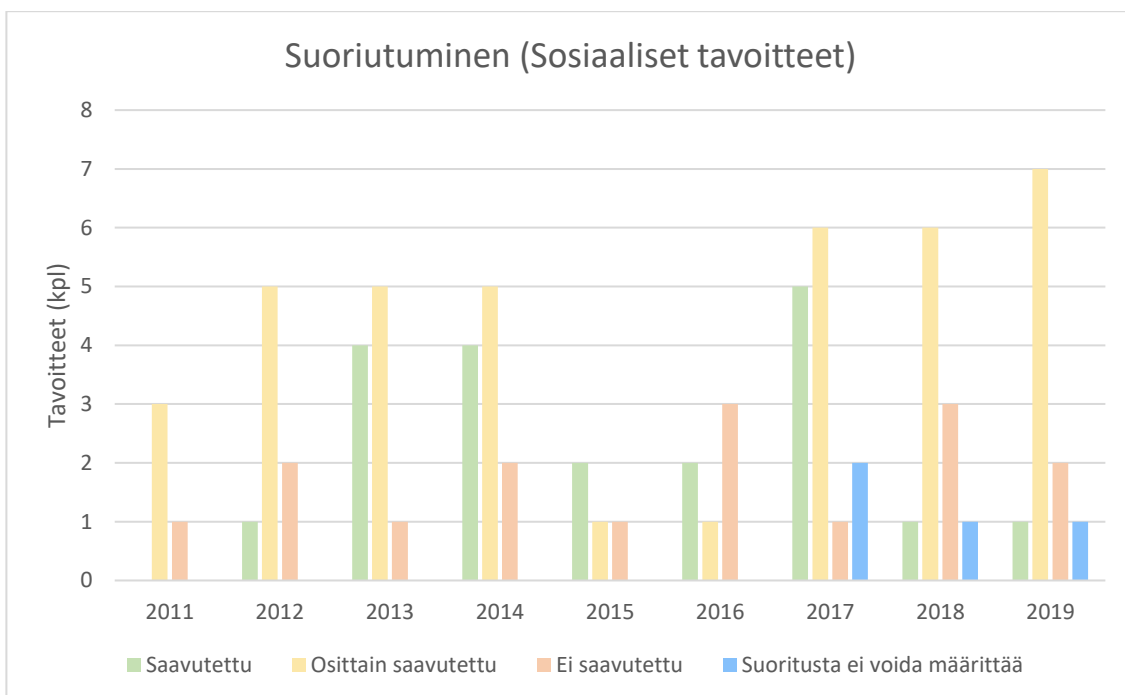
1. Työntekijöiden ja ulkoisten sidosryhmien aktiivisempi rohkaisu havaittujen tai epäiltyjen väärinkäytösten raportointi
2. Hyvän tason säilyttäminen henkilöstön sitoutuneisuudessa
3. Erittäin osaavan henkilöstön houkuttelemisen ja pitäminen palveluksessa. Yhtiön sisäisen osaamisohjelman ylläpitämiseen ja kehittämiseen panostetaan paljon

Henkilöstön sitoutuneisuuden ja osaamisohjelman ylläpitämisen ja kehittämisen tärkeys tunnistettiin. Vuonna 2017 järjestettiin verkkomoduli korruption ehkäisemisestä ja tämän tavoitteen rinnalle lisättiin myös tavoite työntekijöiden ja ulkoisten sidosryhmien rohkaiseminen epäiltyjen väärinkäytösten raportointiin. Yhtiö siis tunnisti vuodesta 2017 eteenpäin riskin korruptioon ja väärinkäytöksiin niin isoksi, että se nosti asian esille tavoitteisiinsa. Ensimmäinen tavoite saavutettiin osittain jokaisena vuotena. Toisessa tavoitteessa ei pystytty määrittämään suoriutumista vuonna 2017, tavoitetta ei saavutettu vuonna 2018 ja tavoite saavutettiin osittain vuonna 2019. Kolmannen tavoitteen kohdalla ei suoriutumista pystytty määrittelemään minään vuotena. Tavoite on muodoltaan melko haastava, eikä siinä pystytä siis suoraan sanomaan, milloin tavoite on tai ei saavutettu.

Yhteenvetona voidaan karkeasti sanoa, että Neste keskittyi vastuullisuusraportoinnissa turvallisuuden koko tarkasteluajanjaksolla, omaan henkilöstöön vuosina 2011–2014 ja ihmisoikeuksiin erityisesti vuodesta 2017 eteenpäin. Henkilöstöä ei huomioitu lainkaan turvallisuusmittareita lukuun ottamatta vuosina 2015 ja 2016, ja nämä vuodet erottuvat muutoinkin muista raporteista. Kiinnostus yrityksen sidosryhmiin heräsi myös kyseisinä vuosina, jolloin tavoitteisiin otettiin mukaan myös toimittajiin liittyviä tavoitteita. Sosiaalisten tavoitteiden kohdalla voidaan siis huomata selkeähköjä kehityssuuntia ja painopistealueita.

Tavoitteissa suoriutuminen kokonaisuutena

Kuvio 3 esittää sosiaalisissa tavoitteissa suoriutumista lukuina tarkasteluajanjaksolla. Suoriutuminen on jaettu neljään luokkaan: saavutettu, osittain saavutettu, ei saavutettu ja suoriutumista ei voida määrittää. Viimeinen luokka esiintyy vain vuosien 2017–2019 kohdalla, jolloin tavoiteasetanta oli paikoin epäselvää, eikä suoriutumista pystynyt arvioimaan kaikkien tavoitteiden kohdalla selkeästi.

Kuvio 3. Sosiaalisissa tavoitteissa suoriutuminen

Saavutettujen tavoitteiden lukumäärä kasvaa vuodesta 2011 vuoteen 2013, jonka jälkeen määrä pysyy tasaisena vuoteen seuraavaan vuoteen saakka. Vuonna 2015 saavutettuja tavoitteita on eniten verrattuna muihin tavoitteisiin. Vuonna 2016 saavutettuja tavoitteita on yhtä monta kappaletta kuin vuonna 2015, mutta kuitenkin vähemmän kuin osittain saavutettuja. Vuonna 2017 saavutettuja tavoitteita on peräti viisi kappaletta. Vuosina 2018 ja 2019 yritys on saavuttanut vain yhden tavoitteen, mikä tarkoittaa, että määrällisesti saavutettuja tavoitteita on näinä vuosina muihin luokkiin nähden vähiten. Kun verrataan saavutettuja tavoitteita kaikkiin tavoitteisiin, saadaan tulokseksi 25 prosenttia, eli tarkasteluajanjakson tavoitteista neljäsosa on saavutettu.

Vuosina 2011–2014 sekä vuosina 2017–2019 osittain suoritettuja tavoitteita on määrällisesti eniten verrattuna muihin luokkiin. Vuosina 2015 ja 2016 osittain suoritettuja tavoitteita taas esiintyy vain yhdet kappaleet kumpanakin vuotena. Kaikkiin tavoitteisiin verrattuna, osittain saavutettuja tavoitteita on 49 prosenttia.

Kuviosta 3 nähdään myös ei saavutettujen tavoitteiden kehittyminen. Vuosina 2011–2015 sekä vuosina 2017 ja 2019 luokkaan kuului hyvin maltillinen määrä tavoitteita (1–2 kappaletta). Vuodet 2016 ja 2018 eroavat edellisistä vuosista, sillä tuolloin ei saavutettuja tavoitteita oli 3 kappaletta, mikä tarkoitti sitä, että kyseisinä vuosina ei saavutettuja tavoitteita oli määrällisesti eniten. Kaikkiin tarkasteluajanjakson tavoitteisiin verrattuna ei saavutettuja tavoitteita oli 20 prosenttia.

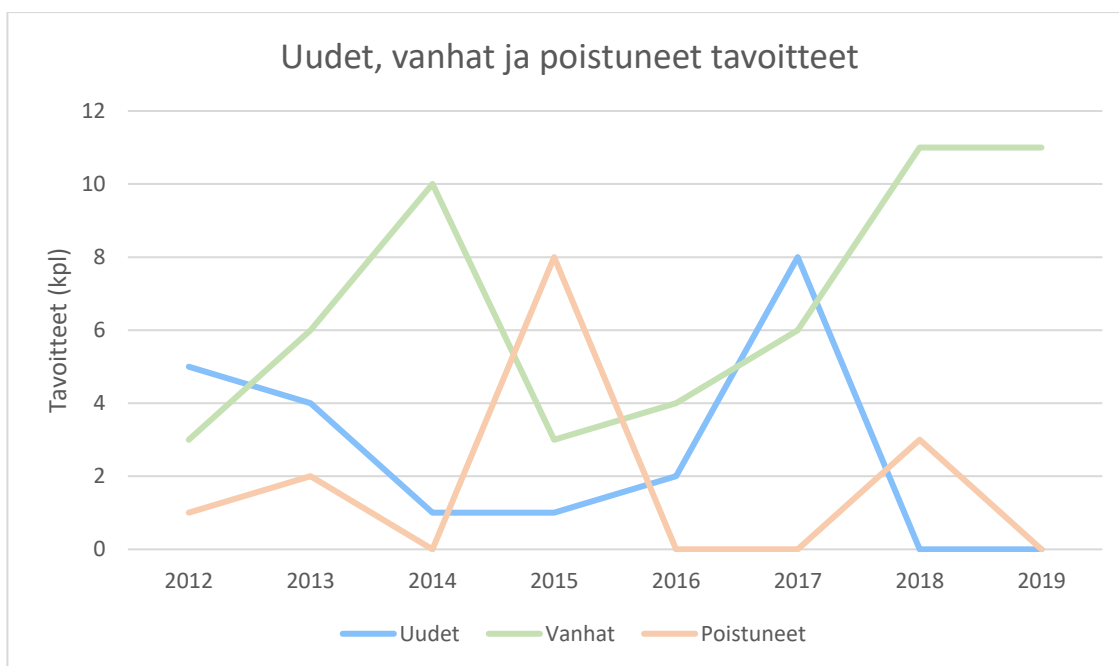
Vuosina 2017–2019 esiintyy myös luokka suoritusta ei voida määrittää. Luokkaan kuuluu yhteensä 4 tavoitetta, mikä tarkoittaa 5 prosenttia kaikkiin tarkasteluajanjakson tavoitteisiin verrattuna. Ryhmään kuuluvat tavoitteet ovat muodoltaan sellaisia, ettei niiden suoriutumista ole voitu määrittää selkeästi. Suoriutumisesta on myös voitu raportoida epäselvästi ja epä johdonmukaisesti suhteessa tavoitteeseen. Tavoite ” Yhtiön sisäisen osaamis pohjan ylläpitämiseen ja kehittämiseen panostetaan paljon” sopii kumpaankin näistä syistä.

Yhteen vetona voidaan todeta, että osittain saavutettujen tavoitteiden osuus on selkeästi suurempi kuin saavutettujen ja ei saavutettujen tavoitteiden osuus. Tämä on melko positiivinen asia yritykselle useastakin syystä, sillä tavoitteiden osittain saavuttaminen kertoo siitä, että yrityksessä tehdään oikeita asioita. Toisaalta ei suoritettujen tavoitteiden raportointi lisää vastuullisuusraportoinnin uskottavuutta, koska myös negatiivisista asioista on tuolloin raportoitu. Ei saavutettuja tavoitteita raportoitiin määrällisesti lähes yhtä paljon kuin saavutettujakin tavoitteita. Tavoitteiden voidaan ajatella olevan pääosin melko haastavia ja paikoin sellaisia, ettei niitä voida saada täysin valmiiksi ja suoritetuksi. Erityisesti erilaiset laajahkot kehitystyöt ovat tällaisia tavoitteita.

Sosiaalisten tavoitteiden jatkuvuus kokonaisuutena

Kuviosta 4 nähdään tavoitteiden kiertoa tarkemmin. Tässä jaottelussa uusilla tavoitteilla tarkoitetaan sellaisia tavoitteita, joita ei ole ollut edellisen vuoden raportissa ja vanhoilla taas sellaisia tavoitteita, jotka olivat mukana myös edellisellä raportilla. Poistuneet tavoitteet ovat tavoitteita, jotka ovat tippuneet kokonaan pois edelliseen raporttiin verraten. Sekä uusien, vanhojen että poistuneiden tavoitteiden kohdalla on näkyvissä selkeää vaihtelua ja kaikista on erotettavissa myös huippupisteet, joissa ero on isoimmillaan.

Vuodesta 2012 vuoteen 2014 vanhojen tavoitteiden osuus on kasvava. Vuonna 2015 taas nähdään selkeä pudotus, joka johtuu varmasti osittain siitä, että kyseisenä vuonna myös tavoitteiden yhteismäärä tippui vuoden 2014 24 tavoitteesta peräti yhdeksään tavoitteeseen vuodelle 2015. Vuodesta 2016 eteenpäin vanhojen tavoitteiden määrä kasvaa jälleen melko tasaisesti vuoteen 2018 saakka, jonka jälkeen tavoitteet pysyvät täysin samoina vuoteen 2019 (uusia tai poistuneita tavoitteita ei tule vanhojen tavoitteiden lisäksi).

Kuvio 4. Sosiaalisten tavoitteiden jatkuvuus (uudet, vanhat ja poistuneet tavoitteet)

Kuten kuviosta 4 havaitaan, uusien tavoitteiden määrä laskee raportista toiseen vuosina 2012–2014, pysyy tasaisena vuoteen 2015 ja lähtee pieneen nousuun vuonna 2016. Vuosi 2017 erottuu jälleen selkeästi, sillä kyseisenä vuotena on raportoitu jopa kahdeksasta uudesta sosiaalisesta tavoitteesta. Ihmisoikeuksiin sekä hyvään yrityskansalaisuuteen ja etiikkaan liittyvät asiat nousivat kyseisenä vuonna erityiseen huomioon. Vuosina 2018 ja 2019 ei raportoitu lainkaan uusia sosiaalisia tavoitteita.

Edelliseltä raportilta poistuneiden tavoitteiden määrä vaihtelee melko paljon tarkasteluajanjaksolla, kuten kuviosta 4 voidaan havaita. Vuosina 2012–2013 poistuneiden tavoitteiden määrä pysyy melko pienenä, yhdestä kahteen tavoitetta. Vuosina 2014, 2016–2017 ja 2019 ei raporteilta poistunut tavoitteita lainkaan, mikä viittaa hyvään vertailukelpoisuuteen edelliseen vuoteen katsottuna. Vuosi 2015 eroaa merkittävästi tarkasteluajanjaksolla, sillä tuolloin raportilta poistui peräti 8 kappaletta vuonna 2014 raportoitua tavoitetta. Toinen vastaava, mutta selkeästi pienempi piikki on havaittavissa vuoden 2018 raportin kohdalla, jolloin tavoitteita poistui edellisestä raportista yhteensä kolme kappaletta. Vuoden 2015 piikkiä voidaan osittain selittää sillä, että myös tavoitteiden yhteismäärä tippui kyseisenä vuonna reilusti.

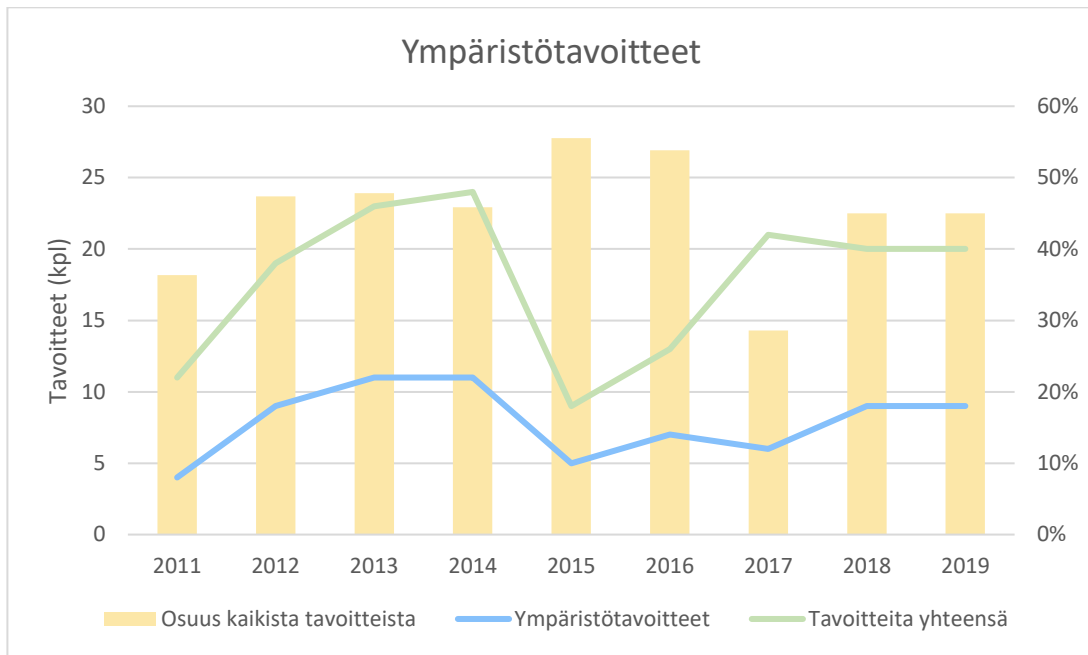
Vuodesta riippuen uusien, vanhojen ja poistuneiden tavoitteiden merkitys siis vaihtelee. Yhteenvetona voidaan kuitenkin todeta, että raportit perustuvat pääosin edellisen vuoden tavoitteille, joka viittaa melko hyvään jatkuvuuteen raportoinnissa. Vuosi 2015 on osoittautunut useissa yhteyksissä poikkeukselliseksi ja niin on myös tässä näkökulmassa. Huomioon on kuitenkin otettava se, että kyseisenä vuonna kokonaistavoitteiden määrä tippui roimasti, mikä johtaa loogisesti myös isoon osaan vanhojen sosiaalisten tavoitteiden tippumista raportilta. Parhaiten johdonmukaisuutta noudattelivat vuosien 2018 ja 2019 raportit, sillä niissä oli täysin samat tavoitteet mukana, eikä yhtään tavoitetta poistunut tai tullut uusia lisää. Myös vuoden 2014 raportin voidaan todeta olevan hyvin vertailukelpoinen edellisen vuoden raporttiin verrattuna, sillä tuolloin vanhojen tavoitteiden lisäksi tuli vain yksi uusi tavoite, eikä yhtään vanhaa tavoitetta poistunut.

5.2 Ympäristötavoitteet

Tässä luvussa käsitellään ympäristötavoitteita Nesteen vastuullisuusraportoinnissa vuosina 2011–2019. Ensin käydään läpi tavoitteiden määrän muutokset ja sen jälkeen, millaisia tavoitteita yritys on asettanut ja miten tavoitteet ovat esiintyneet vuosittain. Tässä yhteydessä perehdytään yksittäisten tavoitteiden tasolla niissä suoriutumiseen. Tarkoituksena on löytää sekä epäjatkuvuuksia, että yhteneväisyyksiä raporttien välille. Tavoitteena on myös ymmärtää paremmin, millaisia tavoitteita yritys on asettanut. Seuraavaksi käydään läpi tavoitteissa suoriutumista lukuina ja lopuksi perehdytään uusien ja vanhojen tavoitteiden kiertoon eli tavoitteiden jatkuvuuteen.

Kuviosta 5 nähdään sekä ympäristötavoitteiden että kaikkien tavoitteiden yhteismäärän kehitys vuosina 2011–2019. Ympäristötavoitteiden lukumäärä vaihteli vuosittain neljästä tavoitteesta yhteentoista tavoitteeseen. Eniten ympäristötavoitteita oli vuosina 2013–2014, jolloin tavoitteita oli yhteensä 11 kappaletta. Vähiten ympäristötavoitteita oli vuosina 2011 (neljä tavoitetta) ja 2015 (viisi tavoitetta). Ympäristötavoitteiden määrä noudattaa likimain samaa kehityskulkua kuin kaikkien tavoitteiden yhteismäärä. Vuonna 2017 ympäristötavoitteiden määrän kehityksessä tapahtuu kuitenkin ero tavoitteiden yhteismäärään verrattuna, sillä vaikka tavoitteiden kokonaismäärä nousee melko paljonkin vuoteen 2016 verrattuna, laskee ympäristötavoitteiden määrä yhdellä tavoitteella.

Lisäksi kuviosta 5 voidaan nähdä ympäristötavoitteiden suhteellinen osuus prosentteina tavoitteiden yhteismäärään verrattuna. Lähes kaikkina vuosina kaikista tavoitteista on ympäristötavoitteita noin 50 prosenttia (vaihteluväli 46–56 prosenttia). Vuodet 2011 ja 2017 kuitenkin eroavat tästä, sillä vuonna 2011 ympäristötavoitteiden osuus oli 36 prosenttia ja vuonna 2017 29 prosenttia. Näinä vuosina ympäristötavoitteiden painoarvo on selkeästi pienempi kuin muina vuosina. Vuosina 2015–2016 ympäristötavoitteita on suhteessa eniten kaikkiin tavoitteisiin verrattuna (54–56 prosenttia).

Kuvio 5. Ympäristötavoitteet ja niiden osuus tavoitteiden yhteismäärästä

Taulukosta 3 on havaittavissa kolme jaksoa, joissa tavoitteet ovat melko yhteneviä ja toisiinsa verraten jatkuvia. Ensimmäinen jakso on vuosina 2011–2014, toinen vuosina 2015–2016 ja kolmas vuosina 2017–2019. Ensimmäisessä jaksossa Neste keskittyy jalostamoiden sertifiointeihin, energiatehokkuuteen, vuotojen vähentämiseen sekä uusiutuvien raaka-aineiden sekä palmuöljyn jäljitettävyyteen. Jälkimmäiset kaksi teemaa pysyvät raporteissa mukana lähes kaikissa jaksoissa. Tavoitteisiin on hankalaa liittää sidosryhmiä, mutta esimerkiksi jäljitettävyys liittyy kiinteästi raaka-aineiden toimittajiin sekä tuottajiin. Vuodesta 12 eteenpäin raporttiin tulee runsaasti uusia tavoitteita. Yritys keskittyy uusien tuotteiden tuomiseen markkinoille sekä kehittämiseen, investointeihin, ympäristölainsäädännön noudattamiseen sekä seuraamiseen, jäte- ja tähderaaka-aineiden lisäämiseen, hiilijalanjäljen seurannan kehittämiseen sekä kasvihuonepäästöjen vähentämiseen. Näistäkin teemoista on hieman vaikeaa tunnistaa sidosryhmiä, mutta jälleen toimittajat sekä tuottajat ovat mukana, kuten myös viranomaiset, asiakkaat ja koko yhteiskunta päästöjen vähentämisen näkökulmasta.

Toisessa jaksossa vuosina 2015–2016 energiatehokkuuden ja raaka-aineiden jäljitettävyyden lisäksi teemoina olivat myös uusiutuvien tuotteiden valmistusraaka-aineet, valmistusmäärä, pienviljelijöiden sertifiointit sekä kasvihuonekaasujen

vähentäminen. Uusiutuvien tuotteiden jalostusmäärä on mukana myös seuraavalla jaksolla vuosina 2017–2019. Tavoitteisiin liittyviä sidosryhmiä ovat toimittajat (pienviljelijät) sekä yhteiskunta laajasti päästöjen pienentämiseen perustuen.

Kolmannessa jaksossa Neste keskittyy energiatehokkuuden, palmuöljyn jäljitettävyyden sekä uusiutuvien tuotteiden jalostusmäärän lisäksi tuotevalikoiman laajentamiseen (vrt. ensimmäinen jakso, jolloin keskityttiin uusien tuotteiden tuomiseen markkinoille), lupapoikkeamien minimointiin sekä teknologian kestävyteen. Jälleen yhdeksi keskeisimmistä sidosryhmistä ovat toimittajat. Asiakkaat nousevat tuotevalikoiman laajentamisen myötä keskeiseksi sidosryhmäksi ja koko yhteiskunta laajasti esimerkiksi teknologian kestävyuden sekä energiatehokkuuden myötä. Lupapoikkeamat viittaavat taas viranomaisiin.

Taulukosta 3 nähdään kaikki vastuullisuusraporteissa esitetyt tavoitteet, joita on yhteensä peräti 24 kappaletta. Kaikkina vuosina esiintyviä tavoitteita oli kaksi kappaletta: energiatehokkuuden parantamisen toimenpiteiden jatkaminen tavoitteena x GWh säästö vuoteen x mennessä sekä ainoastaan sertifioidun ja jäljitetyn raakapalmuöljyn käyttäminen. Molemmissa tavoitteissa sanamuoto hieman vaihteli vuodesta toiseen, mutta tavoitteiden sisältö itsessään pysyi lähes samana. Vuosina 2011–2015 Neste tavoitteli 660 GWh säästöä vuoteen 2016 mennessä, jonka jälkeen yritys päivitti tavoitettaan energiankulutuksen tehostamiseksi 500 GWh verran vuosina 2017–2025. Vuoden 2015 kohdalla tavoitteessa oli pieni katko, eikä selkeää numeerista tavoitetta asetettu, sillä tavoitteena oli vain energiatehokkuustoimien systemaattinen edistäminen energiakulutuksen tehostamiseksi. Vuonna 2011 asetettu tavoite saavutettiin etuajassa vuonna 2015 (Vuosina 2011–2014 tavoitetta ei saavutettu, mutta siinä edettiin melko tasaisesti kohti sen saavuttamista). Vuoden 2016 tavoite saavutettiin myös, mutta siitä eteenpäin tavoite saavutettiin vain osittain.

Taulukko 3. Ympäristötavoitteiden esiintyvyys tarkasteluajanjaksolla

Ympäristötavoitteet	2011	2012	2013	2014	2015	2016	2017	2018	2019
Singaporen ja Rotterdamin jalostamojen sertifiointi toimintajärjestelmät ISO-standardien vaatimusten mukaisesti.	x	x							
Energiatehokkuuden parantamisen toimenpiteiden jatkaminen tavoitteena x GWh säästö vuoteen x mennessä.	x	x	x	x	x	x	x	x	x
Vähennämme kaikkien toiminnastamme aiheutuvien yli 100 kg:n suurusten vuotojen lukumäärää edellisvuodesta.	x								
Ainoastaan sertifioidun ja jäljitetyn raakapalmuöljyn käyttäminen			x	x	x	x	x	x	x
Kaikki käytetyt uusiutuvat raaka-aineet ovat jäljitettyjä	x	x	x	x	x	x			
Laadukkaiden ympäristöä vähemmän kuormittavien tuotteiden tuominen markkinoille		x	x	x					
Uusien tuotesovellusten kehittäminen		x	x	x					
Energiatehokkuuden parantaminen investoinneilla ja kehittämällä jalostamoiden operointia		x	x	x					
Tiukentuneiden ympäristölupien noudattaminen		x	x	x					
Ympäristölainsäädännössä ja lupaehdoissa tapahtuneiden muutosten seuranta sekä niiden vaikutusten arviointi		x	x	x					
Jäte- ja tähderaaka-aineiden käytön merkittävä kasvattaminen		x	x	x					
Kasvatamme jäte- ja tähdevirroista koostuvien raaka-aineiden määrää polttoaineiden jalostuksessa useilla sadoilla tuhansilla tonneilla verrattuna vuoden 2011 tasoon.		x							

Ympäristötavoitteet	2011	2012	2013	2014	2015	2016	2017	2018	2019
Jätteiden ja tähteiden osuuden maksimointi raaka-aineissamme tuottaaksemme korkeimman mahdollisen kasvihuonekaasupäästöjen vähennyksen raakaöljypohjaiseen dieseliin verrattuna								X	X
Prosessoida vuosittain yli miljoona tonnia jätemuovia vuodesta 2030 alkaen vähentääksemme riippuvuutta raakaöljystä jalostamisessa ja petrokemiallisissa prosesseissa								X	X

Tavoite raakapalmuöljyn sertifiointista saa alkunsa tavoitteesta kasvattaa sertifioidujen raaka-aineiden osuutta uusiutuvien polttoaineiden jalostuksessa (2011), jonka jälkeen tavoitetta tähdennetään 100 prosentin jäljitettävyyteen ja sertifiointiin vuonna 2012. Vuoden 2013 kohdalla tavoite jakaantuu kahteen osaan: edellä mainittuun palmuöljyn sertifiointiin sekä kaikkien uusiutuvien raaka-aineiden jäljitettävyyteen. Uusiutuvien raaka-aineiden jäljitettävyys esiintyi tavoitteissa siis vuosina 2011–2016. Palmuöljyä koskeva tavoite saavutettiin vuosina 2011–2016. Vuodesta 2017 vuoteen 2019 tavoite saavutettiin osittain. Tavoitteeseen liittyvä sidosryhmät ovat toimittajat.

Ensimmäisen jakson, eli vuoden 2011 tavoitteena oli kehittää vastuullisuusjohtamisen menetelmiä ja mittaristoja. Vuodelle 2012 tavoitetta tarkennettiin Singaporen ja Rotterdamin jalostamoiden toimintajärjestelmien sertifiointi ISO-standardien mukaiseksi. Tavoite saavutettiin osittain kumpanakin vuotena. Vuonna 2011 tavoitteena oli myös vähentää kaikkien yrityksen toiminnasta aiheutuvien yli 100 kg:n suuruisten vuotojen lukumäärää edellisvuodesta. Kyseinen tavoite mainitaan vain yhtenä vuotena, eikä siihen palata myöhemmin. Vuotoihin liittyvä tavoite saavutettiin, sillä yritys onnistui vähentämään vuotoja peräti kolmanneksella. Vuoden 2011 tavoitteet ovat melko irrallisia myöhemmistä vuosista ja voidaankin todeta, että lukuun ottamatta kolmea eniten esiintyvää tavoitetta, on vuoden 2011 raportti selkeästi erilainen kuin muut raportit tavoitteiden osalta. Näille tavoitteille on hieman hankalaa määritellä sopiva sidosryhmä, mutta niitä voisivat olla esimerkiksi toimittajat sekä paikalliset yhteisöt.

Vuosina 2012–2014 esiintyi useita tavoitteita, jotka olivat mukana raporteissa vain kyseisinä vuosina. Näitä tavoitteita olivat:

1. Laadukkaiden ympäristöä vähemmän kuormittavien tuotteiden tuominen markkinoille
2. Uusien tuotesovellusten kehittäminen
3. Energiatehokkuuden parantaminen investoinneilla ja kehittämällä jalostamoiden operointia
4. Tiukentuneiden ympäristölupien noudattaminen
5. Ympäristölainsäädännössä ja lupaehdoissa tapahtuneiden muutosten seuranta sekä niiden vaikutusten arviointi
6. Jäte- ja tähderaaka-aineiden käytön merkittävä kasvattaminen.

Tavoitteisen keskiössä ovat uusien tuotteiden kehittäminen sekä ympäristölainsäädännön noudattaminen, joista kummastakin teemasta löytyy pari tavoitetta. Lisäksi yritys pyrkii kasvattamaan uusiutuvien raaka-aineiden osuutta valmistuksessaan sekä parantamaan energiaterhokkuuttaan. Ensimmäinen tavoite saavutettiin vuosina 2012 ja 2014 ja saavutettiin vain osittain vuonna 2013. Uusien tuotesovellusten tavoite saavutettiin kaikkina kolmena vuotena, kun taas energiaterhokkuuden parantamiseen liittyvässä tavoitteessa onnistuttiin vain osittain. Vuonna 2012 neljäs ja viides tavoite oli yhdistetty muotoon ”Noudatamme ympäristölupien ehtoja ja määräyksiä”. Tavoitetta ei saavutettu, sillä luparajan ylityksiä todettiin, vaikka pääosin toiminta oli lupien mukaista. Vuosina 2013–2014 tavoite saavutettiin osittain. Jäte – ja tähderaaka-aineiden määrää onnistuttiin kasvattamaan vuosittain, joten kuudes tavoite saavutettiin jokaisena vuotena. Näihin tavoitteisiin liittyviä sidosryhmiä ovat asiakkaat, toimittajat, viranomaiset sekä koko yhteiskunta päästöjen pienentämisen kautta. Vuosien 2013 ja 2014 tavoitteet olivat täysin samat.

Vuonna 2012 esiintyy yksi tavoite, jota ei mainita enää muina vuosina (jäte- ja tähdevirroista koostuvien raaka-aineiden määrän kasvattaminen polttoaineiden jalostuksessa useilla sadoilla tuhansilla tonneilla verrattuna vuoden 2011 tasoon). Tämä tavoite saavutettiin. Lisäksi vuosina 2013 ja 2014 kaksi tavoitetta esiintyy vain kyseisinä vuosina: fossiilisten polttoaineiden hiilijalanjäljen seurannan kehittäminen sekä

kasvihuonekaasupäästöjen kustannustehokas vähentäminen yrityksen omassa toiminnassa. Molemmat tavoitteet saavutettiin osittain kumpanakin vuotena.

Vuodet 2015 ja 2016 ovat melko irrallisia muiden vuosien raporteista, sillä niissä esiintyy tavoitteita, jotka esiintyvät vain toisessa tai korkeintaan molempien vuosien raporteissa. Vuoteen 2016 päättyy myös siihen asti seurattu tavoite ”kaikki käytetyt uusiutuvat raaka-aineet ovat jäljitettyjä”. Vuonna 2015 yrityksen tavoitteena oli kaksi uutta tavoitetta. Ensimmäisenä tavoitteena oli ylläpitää kykyä käyttää ainoastaan jäte- ja tähderaaka-aineita Nesteen uusiutuvien tuotteiden valmistuksessa. Tämä tavoite esiintyy vain kyseisenä sitä seuraavana vuotena, eikä siihen palata enää myöhemmin. Tavoitteessa suoriuduttiin verrattain hyvin, sillä se saavutettiin molempina vuosina. Toinen tavoite oli pyrkiä jalostamaan Nesteen uusiutuvia tuotteita riittävän määrän saavuttaakseen x miljoonaa tonnia kasvihuonekaasujen päästövähennämisen vuonna x. Jälkimmäinen tavoite esiintyy myös kaikkina myöhemminä tarkasteluajanjakson vuosina. Tavoitteessa kasvihuonepäästöjen päästövähennämisen määrä ja verrokkivuosi vaihtuvat vuodesta toiseen. Tavoite saavutettiin vuosina 2015 ja 2017, mutta sitä ei saavutettu vuonna 2016. Vuosien 2018 ja 2019 ei pystytä selkeästi määrittelemään, miten tavoitteessa on suoriuduttu.

Vuonna 2016 tavoitteena oli pienviljelijöiden sertifiointien tukeminen ja niiden osuuden kasvattaminen Nesteen raakapalmuöljyn hankinnassa sekä mitattavien tavoitteiden määrittäminen vastuullisuuden osoittamiseksi ja ympäristövaikutusten vähentämiseksi yhtiön perinteisessä öljynjalostustoiminnassa. Nämä molemmat tavoitteet esiintyivät vain vuonna 2016, eikä niihin palata myöhemmissä raporteissa. Pienviljelijöiden sertifiointia koskevaa tavoitetta ei saavutettu, mutta vastuullisuuden osoittamiseen liittyvä tavoite saavutettiin.

Vuodesta 2017 alkaa selkeä uusi jakso, joka jatkuu tarkasteluajanjakson loppuun saakka (vuoteen 2019). Näinä vuosina kolme tavoitetta esiintyi johdonmukaisesti jokaisena vuotena. Nämä tavoitteet olivat:

1. Ratkaisuvälikoiman laajentaminen liikenteen, lentoliikenteen ja kemianalan päästöjen vähentämiseksi

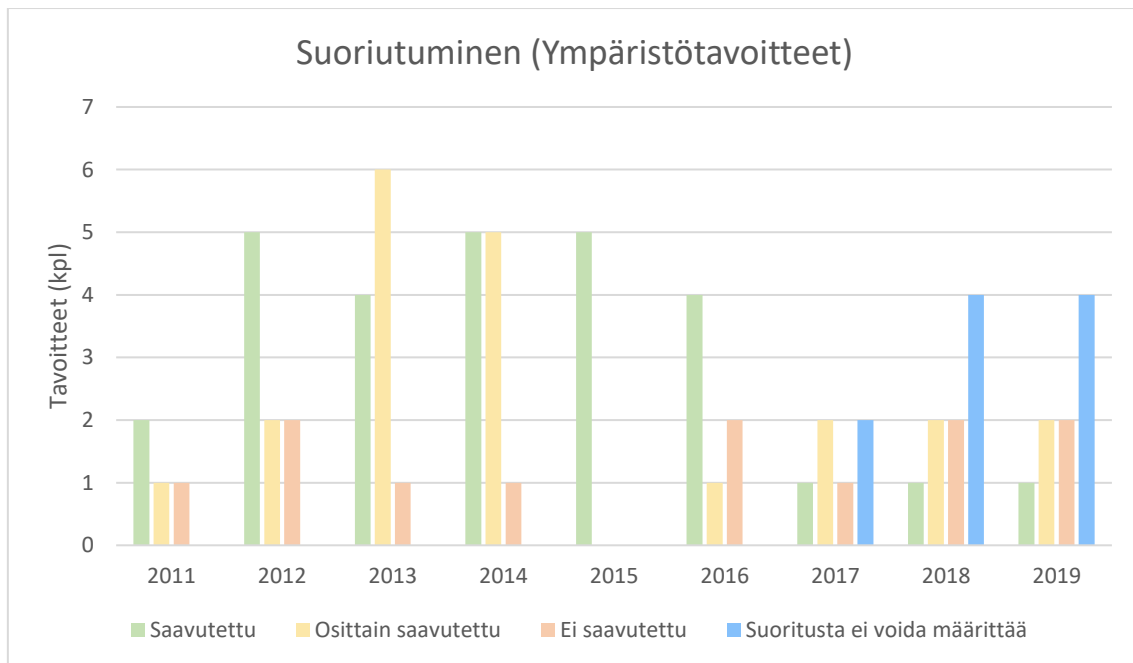
2. Pitkän aikavälin tavoitteena Öljytuotteet ja Uusiutuvat tuotteet -liiketoiminta-alueille nolla lupapoikkeamaa
3. Ottaa käyttöön järjestelmä, jolla mitataan ja seurataan sitä, miten toimittajat ottavat Nesteen vastuullisen hankinnan periaatteen käyttöönsä koko toimitusketjussaan kolmannet osapuolet mukaan lukien

Näiden tavoitteiden kohdalla huomataan sidosryhmänäkökulman kehittyminen osaksi yrityksen ympäristötavoitteita. Ratkaisuvälikoiman parantamisella yritys pyrkii liikenteen ja kemianalan päästöjen vähentämiseen, eli se osaltaan pyrkii huolehtimaan myös sidosryhmien päästöistä. Lupapoikkeamat taas viittaavat yhteiskunnalliseen vastuuseen ja yrityksen lainsäädännön ja erilaisten ohjeistuksien noudattamiseen sekä viranomaisten sidosryhmään. Järjestelmän käyttöönotto viittaa taas yrityksen toimittajiin. Vuosien 2017–2019 raportoinnin voidaan ajatella olevan melko johdonmukaista ja vertailukelpoista, eli näissä tavoitteet pysyvät vuodesta toiseen likimain samana. Ensimmäisessä tavoitteen kohdalla suoriutumista ei pystytty arvioimaan vuonna 2017, tavoitetta ei saavutettu vuonna 2018 ja tavoite saavutettiin vuonna 2019. Toisen tavoitteen kohdalla taas epäonnistuttiin vuosina 2017 ja 2019, mutta se saavutettiin vuonna 2018. Kolmannen tavoitteen kohdalla suoriutumista ei pystytty arvioimaan ollenkaan.

Vuosina 2018 ja 2019 esiintyy kolme uutta tavoitetta. Ensinnäkin yrityksen pitkän aikavälin tavoitteena on 100 % päästöjä ehkäisevän teknologian käytettävyys jalostamoilla ja terminaaleissa. Tätä tavoitetta ei saavutettu kumpanakaan vuotena. Toiseksi jätteiden ja tähteiden osuus halutaan maksimoida raaka-aineissa tuottaakseen korkeimman mahdollisen kasviuonekaasupäästöjen vähennyksen raakaöljypohjaiseen dieseliin verrattuna. Toisen tavoitteen kohdalla ei pystytä arvioimaan suoriutumista. Kolmanneksi Nesteen tavoitteena on prosessoida vuosittain yli miljoona tonnia jätemuovia vuodesta 2030 alkaen vähentääkseen riippuvuutta raakaöljystä jalostamisessa ja petrokemiallisissa prosesseissa. Tämänkään tavoitteen kohdalla ei voida arvioida suoriutumista selkeästi kumpanakaan vuotena. Nämä kaikki kolme tavoitetta viittaavat kestäväan kehitykseen ja ekologisuuteen. Yritys pyrkii kestäviin ratkaisuihin niin teknologiallaan kuin jätemuovin hyödyntämisellä.

Ympäristötavoitteissa suoriutuminen kokonaisuutena

Kuvio 6 havainnollistaa ympäristötavoitteissa suoriutumista. Tavoitteet on jaettu neljään luokkaan: saavutettuihin, osittain saavutettuihin, ei saavutettuihin sekä suoriutumista ei voida määrittää kategoriaan. Saavutettuja tavoitteita on määrällisesti eniten vuosina 2012–2016, jolloin suoritettuja tavoitteita oli vuosittain neljästä viiteen kappaletta. Vuosina 2011–2012 sekä 2014–2016, tavoitteista suurin osa tai lähes puolet saatiin suoritettua. Vuonna 2013 saavutettuja tavoitteita oli yhteensä neljä ja osittain saavutettuja kuusi kappaletta. Vuonna 2014 tavoitteista suoritettuja ja osittain suoritettuja oli kumpaakin viisi kappaletta. Vuonna 2015 kaikki tavoitteet saatiin suoritettua. Vuonna 2016 kaikki tavoitteet saatiin suoritettua. Vuosina 2017–2019 tavoitteista vain pieni osa kuului saavutettujen tavoitteiden luokkaan (yksi tavoite jokaisena vuotena).

Kuvio 6. Ympäristötavoitteissa suoriutuminen

Osittain suoritettujen tavoitteiden luokka on myös suuri verrattuna ei saavutettuihin ja suoritukseltaan määrittelemättömiin tavoitteisiin. Vuonna 2013 suurin osa tavoitteista kuului osittain suoritettujen tavoitteiden ryhmään. Määrällisesti eniten luokkaan kuului tavoitteita vuosina 2013 ja 2014, jolloin tavoitteita oli osittain suoritettu viidestä kuuteen

kappaletta. Vuonna 2015 ryhmään ei kuulunut yhtään tavoitetta ja vuosina 2011, 2012, 2016–2019 luokkaan kuului vain yhdestä kahteen tavoitetta vuosittain.

Ei saavutettuja tavoitteita on verrattain vähän ympäristötavoitteiden joukossa. Vuosina 2012, 2016 sekä 2018–2019 ei saavutettuja tavoitteita oli kaksi kappaletta vuosittain. Vuosina 2011 sekä 2013–2014 luokkaan taas kuului vuosittain vain yksi tavoite. Vuonna 2015 luokkaan ei kuulunut yhtään tavoitetta, eli kaikki tavoitteet pystyttiin saavuttamaan. Tästä voidaan päätellä, että ympäristötavoitteiden kohdalla tavoitteissa on suoriuduttu melko hyvin. Toisaalta voidaan ehkä epäillä, että vastuullisuusraportteihin on kenties valittu joko liian helppoja tavoitteita tai sellaisia tavoitteita, joissa yritys on tiennyt menestyvänsä hyvin.

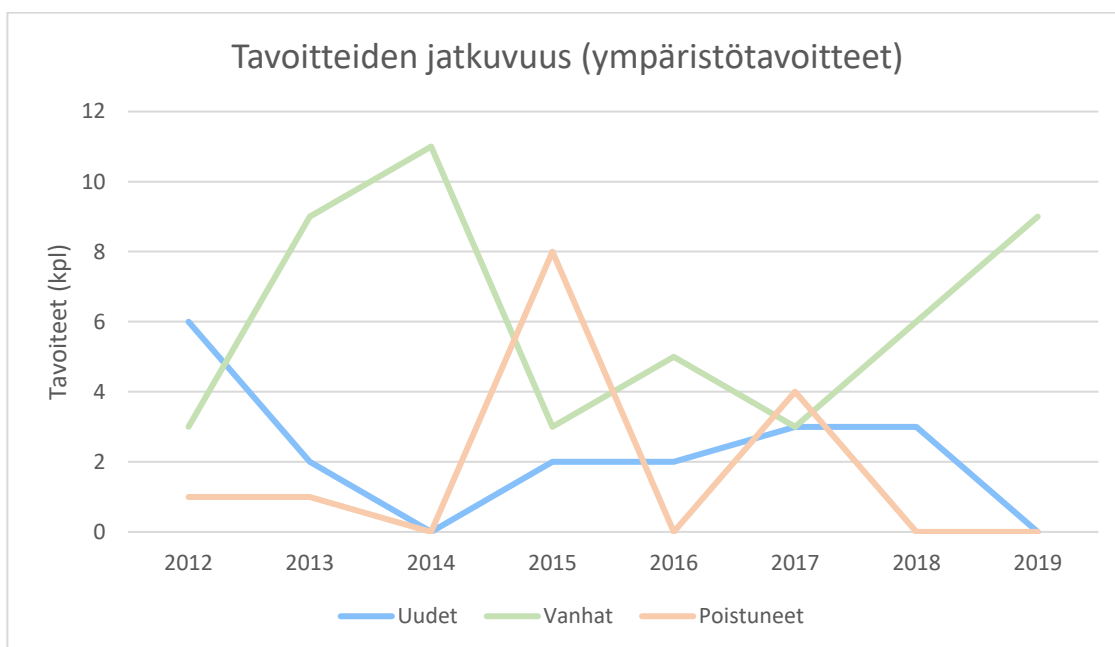
Vuonna 2017 kaksi tavoitetta kuului suoritusta ei voida määrittää luokkaan. Tämä johtuu siitä, että tavoiteasetanta ja tavoitteesta suoriutumisen kuvaus eivät olleet selkeästi yhteydessä toisiinsa. Nesteen tavoitteena oli laajentaa valikoimaansa liikenteen, lentoliikenteen sekä polymeeri- ja kemianalojen tarpeisiin. Yritys kertoi suoriutumisestaan uusiutuvien tuotteiden liiketoiminta-alueen osuutena koko konsernin liikevaihdosta. Osuus oli 24,5 prosenttia, joka ei kerro lukijalle, miten tavoitteessa tosiasiallisesti suoriuduttiin. Koska tavoitteessa puhutaan valikoiman laajentamisesta, ei osuus liikevaihdosta todella kerro tavoitteessa suoriutumisesta riittäväällä tarkkuudella. Toinen tavoite taas oli muodoltaan hyvin laaja. Vuosina 2018 ja 2019 peräti neljä tavoitetta kuului suoritusta ei voida määrittää ryhmänä. Tavoitteiden asettaminen ja niistä raportointi eivät olleet linjassa keskenään. Lisäksi tavoiteasetanta itsessään oli melko laavaa eli siitä oli hankalaa yksiselitteisesti arvioida, milloin tavoite on saavutettu tai ei saavutettu.

Ympäristötavoitteiden jatkuvuus kokonaisuutena

Kuviosta 7 nähdään ympäristötavoitteiden jatkuvuus eli se, miten uudet, vanhat ja poistuneet tavoitteet vaikuttavat raporteihin. Uusilla tavoitteilla tarkoitetaan edellisen vuoden raporttiin verrattuna kokonaan uusia ja aiemmin ei mainittuja tavoitteita. Vanhat

tavoitteet taas esiintyivät jo edellisen vuoden raportissa. Poistuneet tavoitteet ovat tavoitteita, jotka ovat olleet edellisen vuoden raportissa, mutta joita ei enää mainita seuraavana vuonna.

Vanhoja tavoitteita on erityisen paljon vuosina 2013–2014 sekä vuodesta 2018 eteenpäin. Vuodesta 2012 vuoteen 2014 vanhojen tavoitteiden määrä kasvoi kolmesta tavoitteesta peräti yhteentoista tavoitteeseen. Vuonna 2015 vanhojen tavoitteiden määrä romahti takaisin kolmeen kappaleeseen, josta se nousi hieman vuoteen 2016 (viisi tavoitetta) ja laski takaisin kolmeen vuodelle 2017. Vuonna 2018 vanhoja tavoitteita oli jo kuusi kappaletta ja vuonna 2019 yhdeksän kappaletta.

Kuvio 7. Ympäristötavoitteiden jatkuvuus (uudet, vanhat ja poistuneet tavoitteet)

Uusien tavoitteiden määrä pysyi tarkasteluajanjaksolla melko maltillisena koko tarkasteluajanjakson ajan. Vuodelle 2012 uusia tavoitteita tuli kuusi, mutta määrä lähti siitä eteenpäin laskuun niin, että vuonna 2014 ei tullut yhtään uutta ympäristötavoitetta. Vuoden 2014 raportti siis pohjautui täysin edellisen vuoden raportille, samoin kuin vuoden 2019 raportti myöhemmin. Vuosina 2015–2018 uusia tavoitteita tuli raporteihin kolme melko maltillinen määrä vuosittain (kahdesta kolmeen kappaletta). Vuonna 2019 ei tullut yhtään uutta tavoitetta, eli sekin perustui täysin edellisen vuoden raporttiin.

Tällainen kehitys viittaa siihen, että tavoitteet perustuvat melko vahvasti vanhoille jo edellisen vuoden raportista tutuille tavoitteille.

Edelliseen raporttiin verrattuihin poistuneisiin tavoitteisiin on nähtävissä kaksi selkeää piikkiä vuosina 2015 ja 2017. Vuonna 2015 tavoitteita poistui kahdeksan ja vuonna 2017 neljä kappaletta. Vastaavasti vuosina 2014, 2016 ja 2018–2019 ei raporteista poistunut yhtään vanhaa tavoitetta, vaan kaikki edellisen vuoden tavoitteet pysyivät myös seuraavana vuonna mukana vastuullisuusraportissa. Vuosina 2012 ja 2013 poistui vain yksi tavoite molempina vuosina. Tämän perusteella voidaan todeta, että vuodet 2015 ja 2017 ovat poikkeuksellisia poistuneiden tavoitteiden lukumäärän suhteen.

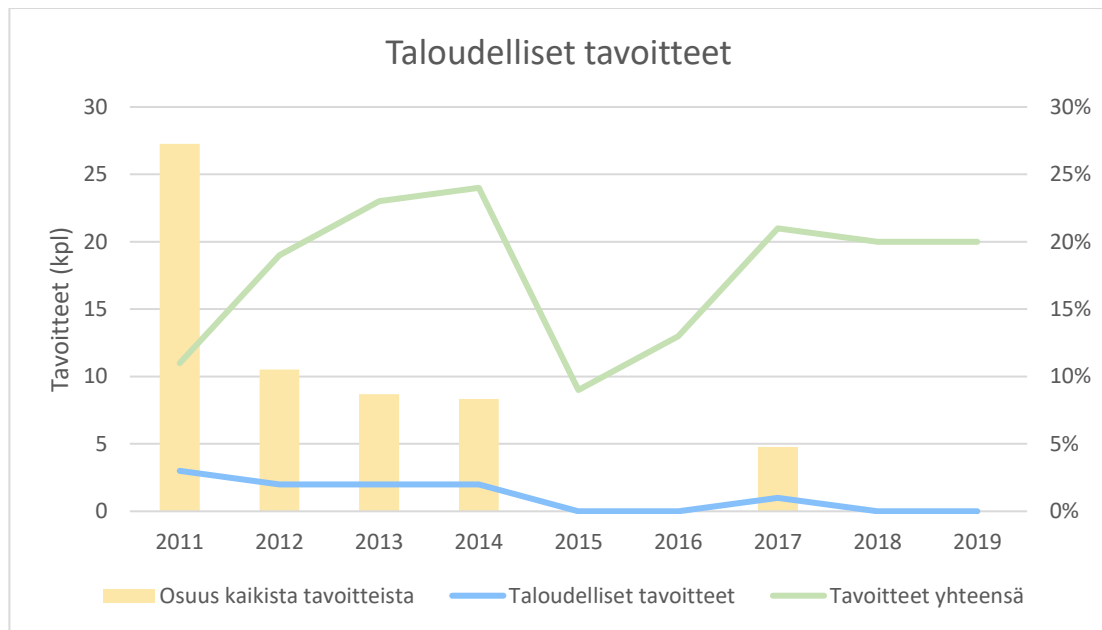
Kokonaisuutena pystytään arvioimaan, että vuodet 2015 ja 2017 katkaisevat raportoinnin vertailukelpoisuuden. Vuosina 2013–2014 ja 2018–2019 vertailukelpoisuus on parhaimmillaan tavoitteiden jatkuvuuden näkökulmasta ja yritys raportoi tavoitteistaan melko johdonmukaisesti. Kyseisinä vuosina raporttien tavoitteet ovat lähes identtiset lukuun ottamatta pieniä päivityksiä tavoitteiden sisällöissä.

5.3 Taloudelliset tavoitteet

Taloudellisiksi tavoitteiksi voidaan luokitella tavoitteet, jotka liittyvät jollain tavalla rahan ja yrityksen taloudellisiin asioihin. Esimerkiksi yrityksen tunnusluvut ja veroasiat voidaan luokitella taloudellisiksi asioiksi. Neste raportoi taloudellisista tavoitteistaan vastuullisuusraporteissa vuosina 2011–2014 sekä yhdessä vuosikertomuksen vastuullisuusosiossa vuonna 2017. Iso osa vuosien 2015–2019 tavoitteista löytyy vuosikertomuksen strategiosasta oman otsikon taloudelliset tavoitteet alta. Vuosikertomuksen strategiaosassa esitetyt tavoitteet on otettu aineistossa huomioon vain taulukossa 4, sillä kyseiseen taulukkoon nämä tavoitteet on voitu erottaa vastuullisuusosan tavoitteista selkeästi. Muissa kuvioissa tai niiden analyyseissä strategiaosassa esitetyt tavoitteet eivät ole mukana, sillä tutkielman tarkoituksena on tutkia yrityksen vastuullisuusraportointia, eikä kaikkia raporteissa esiintyviä tavoitteita.

Voidaan siis todeta, ettei Neste nähnyt talouteen liittyviä tavoitteita vastuullisuustavoitteina sillä se ei ole raportoinut niistä vastuullisuusosioissaan vuoden 2014 jälkeen (lukuun ottamatta yhtä tavoitetta vuodelta 2017). Tästä johtuen taloudellisten tavoitteiden jatkuvuuden arviointi on hankalaa.

Kuviosta 8 havaitaan, ettei taloudellisten tavoitteiden lukumäärän muutoksissa tapahdu suuria eroja tarkasteluajanjaksolla. Vuosina 2015, 2016, 2018 ja 2019 yritys ei raportoi vastuullisuusraporteissaan tai vuosikertomuksensa vastuullisuusosassa yhtään taloudellista tavoitetta. Vuonna 2011 taloudellisia tavoitteita oli eniten (kolme kappaletta). Vuosina 2012–2014 Neste raportoi kahdesta taloudellisesta tavoitteesta ja vuonna 2017 yhdestä tavoitteesta. Taloudellisten tavoitteiden kehitys ei muistuta juurikaan yhteenlaskettujen tavoitteiden määrän kehitystä.

Kuvio 8. Taloudelliset tavoitteet ja niiden osuus tavoitteiden yhteismäärästä

Vuonna 2011 taloudellisten tavoitteiden suhteellinen osuus kokonaistavoitteisiin verrattuna oli suurimmillaan (27 prosenttia). Vuosina 2012–2014 osuus pysyi melko samanlaisena, sillä prosenttiosuus vaihteli kahdeksasta prosentista yhteentoista prosenttiin. Vuoden 2017 osuus oli vain viisi prosenttia. Yhteenvetona voidaan todeta,

ettei taloudellisia tavoitteita nähty kovinkaan tärkeinä vastuullisuusnäkökulmasta Nesteen raportoinnissa.

Taulukosta 4 nähdään taloudelliset tavoitteet vuosina 2011–2019 sekä niissä suoriutuminen. Suluissa merkityillä x-kirjaimilla tarkoitetaan tavoitteita, jotka on raportoitu vuosikertomuksen strategiaosassa, mutta ei sen vastuullisuusosiossa. Pelkällä x-kirjaimella merkityt tavoitteet taas on esitetty joko erillisessä vastuullisuusraportissa tai vuosikertomuksen vastuullisuusosassa. Koska tarkoituksena on arvioida tavoitteiden jatkuvuutta sekä niissä suoriutumista, on myös vuosikertomuksen strategiaosassa esitetyt taloudelliset tavoitteet otettu tässä yhteydessä huomioon, sillä niiden pois jättäminen antaisi väärien kuvan tavoitteiden jatkuvuudesta. Taulukkoon on merkitty väreillä tavoitteissa suoriutuminen. Suoriutumista on arvioitu neljän luokan avulla:

1. Saavutettu tavoite (vihreä väri)
2. Osittain saavutettu tavoite (keltainen väri)
3. Ei saavutettu tavoite (punainen väri)
4. Suoriutumista ei pystytty arvioimaan (sininen väri)

Taulukko 4. Taloudellisten tavoitteiden esiintyvyys tarkasteluajanjaksolla (merkinnät: x = tavoite raportin vastuullisuusosa ja (x) = tavoite raportin strategiaosa)

Taloudelliset tavoitteet	2011	2012	2013	2014	2015	2016	2017	2018	2019
Keskimääräisen sijoitetun pääoman tuotto verojen jälkeen (ROACE) vähintään 15 % tasolla pitkällä aikavälillä	x	x	x	x	(x)	(x)	(x)	(x)	(x)
Velan osuuden säilyttäminen kokonaispääomasta 25–50 % tasolla.	x	x	(x)		(x)	(x)	(x)	(x)	(x)
Osingon jakaminen vähintään kolmanneksen verran vertailukelpoisesta tilikauden voitosta	x	(x)			(x)	(x)	(x)	(x)	(x)
Verojalanjäljen aiempaa laajempi raportointi			x	x					
Laajamittaisen yhteiskunnallisen arvon luominen							x		

Kuten taulukosta 4 voidaan huomata, ei osittain suoritettuja tavoitteita ole. Tähän on osin syynä kvantitatiivisesti, eli numeerisesti, esitetyt tavoitteet, joissa suoriutumista on melko helppoa arvioida. Taloudellisia tavoitteita on yhteensä viisi erilaista. Luku on selkeästi pienempi kuin mitä sosiaalisia tai ympäristöllisiä tavoitteita on raportoitu kyseisinä vuosina.

Vuosina 2011–2014 yrityksen pitkän aikavälin tavoitteena oli keskimääräisen sijoitetun pääoman tuoton verojen jälkeen (ROACE) kasvattaminen ja pitäminen yli 15 prosentin. Yritys onnistui kasvattamaan tunnusluvun vuoden 2011 arvosta (2,6 prosenttia) vuoden 2013 arvoon 11,8 prosenttia, jonka jälkeen tunnusluku laski hieman vuodelle 2014 (10,1 prosenttia). Tavoite pysyi mukana myös vuosina 2015–2019, mutta siitä raportoitiin vuosikertomuksen strategialuvussa. Vuonna 2015 yritys saavutti tavoitteen, sillä luku oli tuolloin 16,3 prosenttia. Yritys on pysynyt tavoitteessa vuodesta 2015 eteenpäin vuoteen 2019 saakka. Sijoitetun pääoman tuottoaste voidaan liittää esimerkiksi sijoittajien ja velkojien sidosryhmiin.

Seuraava tavoite, eli velan osuuden säilyttäminen 25–50 prosentin tasolla kokonaispääomaan verrattuna, oli mukana vuosien 2011 ja 2012 raporteissa. Vuonna 2013 tavoite mainitaan raportin alun vastuullisuustavoitteet osiossa, mutta kyseistä taulukkoa ei ole otettu suoraan mukaan aineistoon sen epäselvyyden ja vertailukelvottomuuden suhteessa muiden vuosien raportteihin vuoksi (tästä syystä tavoite on merkitty sulkuihin taulukkoon 4). Vuoden 2013 kohdalla ei pystytty määrittämään, miten yritys on suoriutunut tavoitteessa. Vuonna 2014 puhutaan vain hyvästä velanmaksukyvyistä, mutta vuosina 2015–2016 tavoite on jälleen mukana, vaikkakaan sitä ei ole raportoitu vastuullisuusosiossa, vaan vuosikertomuksen strategiaosassa. Vuodesta 2017 eteenpäin tavoite on päivitetty muotoon ”velan osuus kokonaispääomasta alle 40 %” (Neste 2017, 17). Vuodesta 2017 vuoteen 2019 tavoite raportoidaan edelleen strategiaosiossa. Voidaan kuitenkin todeta, että velan osuuteen liittyvä tavoite on melko johdonmukaisesti mukana raportista toiseen, vaikkakin sen esitystapa ja paikka on raporttien välillä muuttunut ja tavoite itsessään on hieman elänyt. Tavoitteessa on pääosin suoriuduttu hyvin, sillä se saavutettiin vuosina 2011, 2012, 2015

sekä 2017–2019. Tavoitetta ei saavutettu vuonna 2016. Velkaan liittyvä tavoite voidaan liittää useisiin sidosryhmiin, kuten esimerkiksi velkoihin ja alihankkijoihin.

Vuonna 2011 Nesteen tavoitteena oli osingon jakaminen vähintään kolmanneksen verran vertailukelpoisesta tilikauden tuloksestaan. Vuonna 2012 tavoite mainitaan, mutta jälleen se on esitetty paikassa, jota ei ole huomioitu suoraan aineistoon. Vuosina 2013–2014 tavoitteesta ei puhuta, mutta vuodesta 2015 eteenpäin se mainitaan jälleen vuosikertomuksen strategiaosassa. Vuonna 2016 tavoitetta tiukennettiin 40 prosenttiin ja vuonna 2017 50 prosenttiin vertailukelpoisesta tilikauden tuloksesta. Vuosina 2018 ja 2019 tavoite pysyi vuoden 2017 tasolla. Jälleen voidaan todeta, että tavoite on melko johdonmukaisesti mukana raporteissa lukuun ottamatta vuosia 2013 ja 2014. Tavoitetta oli myös tiukennettu, mikä viittaa siihen, että se nähdään tärkeänä. Tavoitteessa on suoriuduttu pääosin hyvin, sillä se saavutettiin vuosina 2011–2012 sekä 2016–2019. Vuonna 2015 tavoitetta ei saavutettu Tavoitteessa on huomioitu sijoittajien ja omistajien sidosryhmä, sillä heillehän osinkoja maksetaan.

Vuosina 2013 ja 2014 taloudellisena tavoitteena oli verojalanjäljen aiempaa laajempi raportointi. Vuonna 2013 tavoite saavutettiin, mutta vuonna 2014 raportoitiin veroasioista samalla laajuudella kuin edellisenä vuonna, eli tavoitetta ei saavutettu. Vuonna 2017 raportoitiin yhdestä taloudellisesta tavoitteesta: laajamittaisen yhteiskunnallisen arvon luomisen jatkaminen. Tavoitteella viitataan taloudelliseen kestävyteen ja vastuuseen omistajille. Suoriutumista on mahdotonta arvioida, sillä tavoite on muodoltaan melko epätarkka. Näillä tavoitteilla yritys viittaa yhteiskunnalliseen vastuuseen ja esimerkiksi viranomaisten, omistajien ja sijoittajien sidosryhmiin. Yhteiskunnallisen vastuun tunnistamiseen saattaa liittyä se, että Neste on suurelta osalta valtio-omisteinen yritys.

Yhteenvetona voidaan todeta, että kolme tavoitetta esiintyivät lähes kaikkina tarkasteluajanjakson vuosina:

1. Keskimääräisen sijoitetun pääoman tuotto verojen jälkeen (ROACE) vähintään 15 % tasolla pitkällä aikavälillä
2. Velan osuuden säilyttäminen 25–50 % tasolla kokonaispääomasta
3. Osingon jakaminen vähintään kolmanneksen vertailukelpoisesta tilikauden voitosta

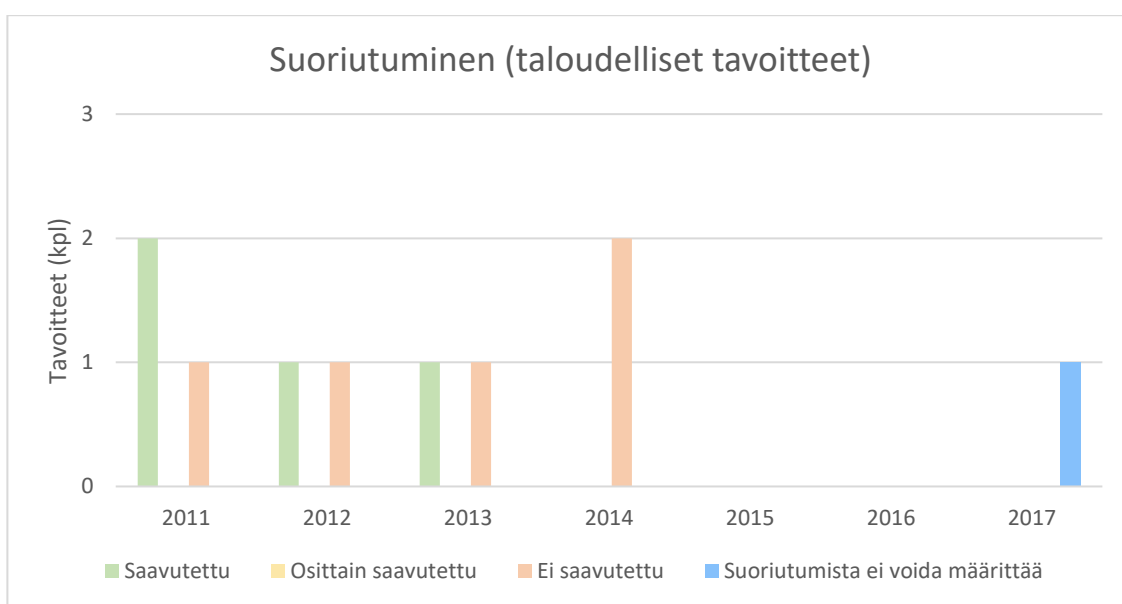
Tavoitteista huomataan yhteys sidosryhmiin ja erityisesti yrityksen sijoittajiin, omistajiin ja velkojiin. Tavoitteet esiintyvät melko johdonmukaisesti raporteissa, mutta niiden esitysmuoto ja paikka vaihtuu vuodesta 2015 eteenpäin, mikä aiheuttaa jonkin verran puutteita vertailukelpoisuudessa. Tavoitteissa suoriutumista on paikoin hankalaa arvioida, sillä tunnusluvut on upotettu myöhemmissä raporteissa osaksi isoa avainluvutaulukkoa. Vuoden 2017 tavoite on täysin irrallinen aikaisemmista ja se voidaan nähdä myös erittäin hankalana saavuttaa, koska selkeitä suuntaviivoja ei ole asetettu.

Taloudellisissa tavoitteissa suoriutuminen kokonaisuutena

Kuviosta 9 nähdään yrityksen suoriutuminen taloudellisissa tavoitteissa lukuina. Vuonna 2011 Neste saavutti kaksi tavoitetta ja epäonnistui yhdessä. Vuosina 2012 ja 2013 yritys saavutti yhden tavoitteen ja epäonnistui toisessa. Vuonna 2014 Neste taas epäonnistui molemmissa tavoitteissa, eli se ei saavuttanut yhtään tavoitetta edes osittain. Vuoden 2017 tavoite oli muodoltaan epämääräinen, jonka takia suoriutumista ei pystytty arvioimaan selkeästi.

Suoriutumisesta voidaan sanoa yhteenvetona, että saavutetut tavoitteet korostuivat vuonna 2011 ei saavutetut tavoitteet vuonna 2014. Osittain saavutettuja tavoitteita ei ollut ollenkaan tarkasteluajanjaksolla osittain johtuen siitä, että tavoitteet olivat suurelta osin esitetty kvantitatiivisesti, jolloin tavoitteissa arviointi on selkeämpää ja tavoitteissa suoriutuminen voidaan jakaa joko saavutettuihin tai ei saavutettuihin. Vuosi 2017 on tästä poikkeus ja sen vuoden taloudellinen tavoite kuuluukin suoritukseltaan

määrittelemättömien luokkaan. Koska taloudellisia tavoitteita oli vain yhdestä kolmeen kappaletta, on hankalaa tehdä tämän isompia johtopäätöksiä. Yleisesti ottaen voisi sanoa, että yritys raportoi myös epäonnistuneissa tavoitteissaan, vaikkakin huomataan, että epäonnistuneiden tavoitteiden jälkeen vuonna 2014, taloudelliset tavoitteet katosivat yrityksen vastuullisuusraportoinnista kokonaan (osa tavoitteista siirtyi raportin strategiaosioon). Syytä tähän hankalaa arvioida, mutta isona tekijänä on varmasti se, että vastuullisuusraportointi yhdistettiin osaksi yrityksen vuosikertomusta vuodesta 2015 eteenpäin.

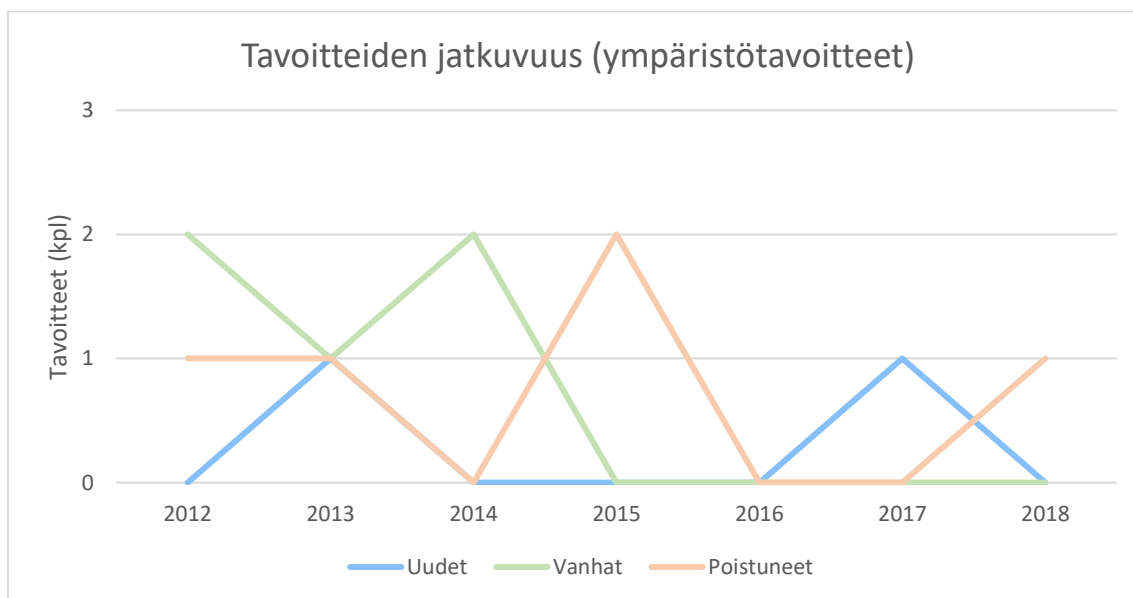

Kuvio 9. Taloudellisissa tavoitteissa suoriutuminen

Taloudellisten tavoitteiden jatkuvuus kokonaisuutena

Tavoitteiden jatkuvuutta arvioitaessa raporttia verrataan edellisen vuoden raporttiin. Kuvio 10 kertoo uusien, vanhojen ja poistuneiden tavoitteiden määrät. Vuonna 2012 kaksi tavoitteista oli vanhoja, yksi poistui vuoden 2011 raportista ja uusia tavoitteita ei tullut lisää. Vuonna 2013 kaikkiin näihin kolmeen luokkaan kuului yksi tavoite. Vuonna 2014 taas kaikki tavoitteet olivat vanhoja, eli tuttuja jo vuoden 2013 raportista. Kyseisenä vuonna ei siis tullut yhtään uutta tavoitetta eikä toisaalta myöskään poistunut. Vuosina 2015 ja 2016 taloudellisia tavoitteita ei ollut (vuonna 2015 poistuneita tavoitteita oli kaksi

kappaletta), mutta vuonna 2017 raportoitiin yhdestä uudesta taloudellisesta tavoitteesta. Seuraavana vuonna kyseinen tavoite poistui raportista, eli se esiintyi vain yhtenä vuotena. Vuoden 2017 tavoite oli todella irrallinen ja epäselvä aiempiin taloudellisiin tavoitteisiin verrattuna.

Kuvio 10. Taloudellisten tavoitteiden jatkuvuus (uudet, vanhat ja poistuneet tavoitteet)

5.4 Tulosten yhteenveto

Yhteenvetona kohdeyrityksen vastuullisuusraportoinnista voidaan todeta useita huomioita. Sosiaalisilla tavoitteilla oli suurin rooli sekä erilaisten tavoitteiden määrässä että kaikkien esiintyneiden tavoitteiden yhteismäärässä katsottuna. Sosiaalisia tavoitteita esiintyi vuosina 2011–2019 peräti 25 erilaista. Yhteensä sosiaalisia tavoitteita oli tarkasteluajanjaksolla 79 kappaletta. Osuus kaikista esiintyneistä tavoitteista oli 49 prosenttia jos ei huomioida taloudellisia tavoitteita, jotka on esitetty vuosikertomuksen strategiaosassa ja 45 prosenttia jos myös ne tavoitteet huomioidaan kokonaisuuteen. Myös ympäristötavoitteilla oli merkittävä rooli tavoitteiden määrässä, sillä eri ympäristötavoitteita oli yhteensä 24 kappaletta ja tavoitteita esiintyy tarkasteluajanjaksolla yhteensä 71 kappaletta. Ympäristötavoitteiden osuus kaikista

esiintyneistä tavoitteista oli 44 prosenttia jos ei huomioida taloudellisia tavoitteita, jotka on esitetty vuosikertomuksen strategiaosassa ja 40 prosenttia jos myös ne tavoitteet huomioidaan. Taloudellisilla tavoitteilla oli selkeästi pienin rooli Nesteen vastuullisuusraportoinnissa. Erilaisia tavoitteita oli maltillinen viisi kappaletta ja yhteensä taloudellisia tavoitteita esiintyi tarkasteluajanjaksolla yhteensä 10 kappaletta jos huomioidaan vain vastuullisuuden tavoitteet. Jos myös strategiaosan tavoitteet otetaan mukaan, niin taloudellisia tavoitteita esiintyy yhteensä 27 kappaletta. Osuus kaikista esiintyneistä tavoitteista on ensimmäisessä tapauksessa 6 prosenttia ja jälkimmäisessä 15 prosenttia. Johtopäätöksenä voidaan sanoa, että sosiaalisilla ja ympäristöllisillä tavoitteilla on merkittävin rooli kohdeyrityksen vastuullisuusraportoinnissa. Taloudellisten tavoitteiden osuus jää pieneksi, erityisesti jos todella huomioidaan vain vastuullisuusosioiden tavoitteet.

Toisena huomiona voidaan nostaa tavoitteiden numeerinen ja sanallinen esitysmuoto. Sosiaalisten tavoitteiden kohdalla kuusi tavoitetta (24 prosenttia) oli esitetty numeerisessa muodossa ja loput 19 tavoitetta (76 prosenttia) esitettiin kvalitatiivisesti eli sanallisesti. Erityisesti turvallisuutta mitattiin lukuina (esimerkkeinä turvallisten päivien määrä ja prosessiturvallisuuspoikkeamien laajuus). Osassa sanallisesti esitetyistä tavoitteista kuitenkin raportoitiin suoriutumista numeerisesti. Esimerkiksi tavoitteen ”Houkutella ja pitää palveluksessaan erittäin osaavaa henkilöstöä” kohdalla raportoitiin suoriutumista lähtö- ja tulovaihtuvuuden prosenttilukuina. Ympäristötavoitteista kuusi (25 prosenttia) ilmoitettiin numeerisesti ja loput 18 tavoitetta (75 prosenttia) ilmoitettiin sanallisessa muodossa. Numeerisesti esitetyt tavoitteet liittyivät esimerkiksi energiatehokkuuden parantamiseen ja kasvihuonekaasupäästöjen vähentämiseen. Vastaavasti sanallisesti esitetyt tavoitteet liittyivät esimerkiksi raaka-aineiden jäljitettävyyteen ja uusien vähemmän kuormittavien tuotteiden tuomiseen markkinoille. Myös ympäristötavoitteiden kohdalla suoriutumista arvioitiin paikoin numeerisesti, vaikka tavoite olisi ollut muodoltaan sanallinen. Tällainen tavoite on esimerkiksi juuri jäljitettävyyteen liittyvät tavoitteet, sillä niiden kohdalla raportoitiin prosenttiosuus jäljitetyistä raaka-aineista. Taloudelliset tavoitteet olivat pääosin numeerisesti esitettyjä (kolme viidestä tavoitteesta, eli 60 prosenttia), eli niissä oli selkeät ohjenuorat ja tavoitteet, joihin yritys pyrki. Kaksi tavoitetta (40 prosenttia) oli esitetty sanallisessa

muodossa, joten tavoitteessa suoriutumista oli vaikeahkoa arvioida näiden tavoitteiden kohdalla. Tästä voidaan ottaa esimerkiksi tavoite ”Laajamittaisen yhteiskunnallisen arvon luominen”, josta ei voitu arvioida suoriutumista lainkaan.

Kolmas huomio on, että kaikista kolmesta näkökulmasta katsottuna erottui muutama selkeä jakso tavoitteiden jatkuvuudessa. Kaikkien kolmen näkökulman kohdalla on havaittavissa yksi yhteinen jakso vuosina 2011–2014, jolloin asetetut tavoitteet noudattavat johdonmukaisesti jatkuvuuden periaatteita. Tavoitteet pysyvät kutakuinkin samoina raportista toiseen ja tavoitteissa esiintyy vain pienehköä vaihtelua. Sosiaalisissa ja ympäristöllisissä tavoitteissa on molemmissa havaittavissa jaksot myös vuosina 2015–2016 sekä vuosina 2017–2019. Yleisesti voidaan siis todeta, että raporttien jatkuvuus katkeaa ainakin sosiaalisten ja ympäristöllisten tavoitteiden kohdalla samoina vuosina (2015 ja 2017). Vuonna 2015 vastuullisuusraportointi muuttui osaksi yhtiön vuosikertomusta. Vuonna 2017 taas raportti tehtiin kirjanpitolakiuudistuksen mukaisesti, mikä sisälsi EU-direktiivin muun kuin taloudellisen tiedon julkaisemisesta.

Tavoitteiden esiintyvyydestä voidaan erottaa selkeästi toisistaan vain yhtenä vuotena kerran esiintyneet tavoitteet sekä kaikkina tai lähes kaikkina (yksi vuosi puuttuu) vuosina esiintyvät tavoitteet. Ensimmäisiä yksittäisiä tavoitteita oli sosiaalisissa tavoitteissa seitsemän kappaletta, ympäristötavoitteissa neljä kappaletta ja taloudellisissa tavoitteissa vain yksi kappaletta. Vastaavasti johdonmukaisesti esiintyviä tavoitteita oli sosiaalisissa kolme, ympäristöllisissä kaksi ja taloudellisissa tavoitteissa kaksi kappaletta. Tässä yhteydessä on huomioitu taloudellisista tavoitteista myös strategiaosan tavoitteet. Sosiaalisissa tavoitteissa oli siis toisaalta eniten yksittäisiä irrallisia tavoitteita, mutta myös eniten vuodesta toiseen pysyviä tavoitteita. Jos tiedot suhteutetaan eri tavoitteiden lukumäärään, nousee taloudelliset tavoitteet kuitenkin erottuvaksi osa-alueeksi, sillä eri tavoitteita on tässä luokassa vain viisi kappaletta. Niistä peräti kaksi pysyi mukana koko tai lähes koko tarkasteluajanjaksolla ja vain yksi tavoite esiintyi ainoastaan yhtenä vuotena.

Sosiaalisista tavoitteista lähes puolet (49 prosenttia) saavutettiin osittain. Saavutettujen ja ei saavutettujen tavoitteiden osuus oli likimain sama, sillä saavutettuja tavoitteita oli 25

prosenttia ja ei saavutettuja 20 prosenttia eli. Tavoitteita, joiden suoriutumista ei voitu arvioida oli verrattain vähän, vain 5 prosenttia. Ympäristötavoitteissa saavutettujen ja osittain saavutettujen tavoitteiden osuudet ovat merkittävässä roolissa tavoitteissa, sillä peräti 39 prosenttia kaikista tavoitteista saavutettiin ja 30 prosenttia saavutettiin osittain. Ei saavutettujen ja suoritukseltaan määrittelemättömien tavoitteiden osuudet olivat lähes samanlaiset. Ei saavutettuja tavoitteita oli 17 prosenttia ja määrittelemättömiä 14 prosenttia. Taloudellisten tavoitteiden kohdalla korostuivat ei saavutetut tavoitteet varsinaisessa aineistossa, sillä niitä on peräti 50 prosenttia tavoitteista. Jos mukaan huomioidaan myös vuosikertomuksen strategiaosan taloudelliset tavoitteet, on saavutettuja tavoitteita peräti 67 prosenttia ja ei saavutettujen osuus jää vain 26 prosenttiin. Osittain saavutettuja tavoitteita ei ole ollenkaan ja suoritukselta määrittelemättömien tavoitteiden osuus on pieni sekä varsinaisessa aineistossa (10 prosenttia) että strategiaosion tavoitteet huomioitaessa (7 prosenttia).

6 JOHTOPÄÄTÖKSET JA YHTEENVETO

Kysymykseen, millaisia tavoitteita yritys on asettanut vastuullisuusraporteissaan, löydettiin aineistosta useita vastauksia. Ensinäkin voidaan todeta, että sosiaalisilla ja ympäristöllisillä tavoitteilla oli merkittävin rooli raportoinnissa koko tarkasteluajanjaksolla. Taloudellisten tavoitteiden osuus jäi pieneksi erityisesti, jos huomioitiin todellakin vain vastuullisuuden tavoitteet. Vuodesta 2015 eteenpäin osittain varmasti raportin esitysmuodon vaihtumisen seurauksena, taloudelliset tavoitteet siirrettiin julkaisun strategiaosaan, jolloin niitä ei enää huomioitu vastuullisuuden tavoitteina.

Toinen huomio tutkimuskysymykseen liittyen oli, että kvalitatiivisesti esitettyjen tavoitteiden rooli oli selvästi hallitseva sosiaalisten ja ympäristöllisten tavoitteiden osalta. Taloudellisissa tavoitteissa taas kvantitatiivisesti esitetyt tavoitteet olivat merkittävimmässä osassa. Huomionarvoista oli myös se, että tavoitteiden suoriutumista ei läheskään aina raportoitu linjassa tavoitteen asettamisen kanssa, vaan sanallisesti esitetystä tavoitteesta saatettiin suoriutumisen yhteydessä kertoa numeroin.

Tavoitteissa suoriuduttiin pääosin melko hyvin. Sosiaalisista tavoitteista neljäsosa saavutettiin kokonaan ja lähes puolet saavutettiin osittain tarkasteluajanjaksolla. Ympäristötavoitteissa 69 prosenttia kaikista tavoitteista joko saavutettiin tai saavutettiin osittain, eli myös ympäristötavoitteiden osalta saavutettut tavoitteet hallitsivat tavoiteasetantaa. Taloudellisten tavoitteiden kohdalla saavutettujen tavoitteiden osuus riippui siitä, otettiinko tarkasteluun huomioon myös strategiaosan tavoitteet. Jos niitä ei huomioitu, oli saavutettuja tavoitteita 40 prosenttia ja ei saavutettuja 50 prosenttia kaikista tavoitteista. Jos taas myös strategiaosan tavoitteet huomioitiin, oli saavutettujen tavoitteiden osuus 67 prosenttia ja ei saavutettujen osuus 26 prosenttia kaikista tavoitteista. Johtopäätöksenä voidaan sanoa, että tavoitteissa korostuu selkeästi saavutettujen tavoitteiden rooli erityisesti sosiaalisten ja ympäristöllisten tavoitteiden kohdalla. Taloudellisissa tavoitteissa ei saavutettujen ja saavutettujen tavoitteiden rooli

riippuu paljolti laskentatavasta ja siitä, mitkä tavoitteet otettiin huomioon. Tätä löydöstä tukee myös Boiralin ym. tutkimus, jossa mitattavuus- ja vertailukelpoisuusongelmiin löydettiin yhdeksi syyksi positiivisten elementtien yliarvostus.

Kysymykseen, miten tavoitteista on raportoitu, löytyi muutama huomionarvoinen havainto. Ensinäkin raportointi oli jatkuvuuden suhteen jakaantunut sosiaalisten ja ympäristöllisten tavoitteiden kohdalla kolmeen selkeään jaksoon: vuodet 2011–2014, 2015–2016 sekä 2017–2019. Myös taloudellisissa tavoitteissa oli havaittavissa ensimmäinen jakso (vuodet 2011–2014). Vuodesta 2015 eteenpäin taloudelliset tavoitteet raportoitiin vuosikertomuksen strategiaosassa vastuullisuusosan sijaan. Yhteenvetona voidaan todeta, että vuodet 2015 ja 2017 katkaisivat raportoinnin jatkuvuuden ja heikensivät näin vertailukelpoisuutta. Vuonna 2015 vastuullisuusasioiden raportointi siirtyi erillisestä vastuullisuusraportista osaksi yrityksen vuosikertomusta. Tämä voi selittää ainakin osittain johdonmukaisuuden katkeamisen kyseisenä vuonna. Vuonna 2017 taas Suomen lainsäädäntöön tuli mukaan muun kuin taloudellisen tiedon direktiiviin (2014/95/EU) perustuvat säännökset. Tämä voi osittain selittää muutokset suhteessa edelliseen jaksoon.

Toinen huomionarvoinen seikka oli tavoitteiden esiintyvyys. Erityisesti tavoitteet, jotka esiintyivät vain kerran yhtenä vuotena ja toisaalta taas tavoitteet, jotka olivat mukana lähes kaikissa (maksimissaan yksi vuosi puuttuu) tarkasteluajanjakson raporteissa, herättivät huomiota. Taloudellisten tavoitteiden kohdalla on tässä yhteydessä huomioitu myös strategiaosan tavoitteet, sillä niiden huomiotta jättäminen aiheuttaisi vääristymän vertailukelpoisuuden arvioinnissa. Johdonmukaisesti lähes kaikkina tai kaikkina vuosina esiintyvien tavoitteiden esiintyvyys oli suurimmillaan taloudellisten tavoitteiden kohdalla (40 prosenttia kaikista tavoitteista eli 2 tavoitetta) ja pienimmillään ympäristötavoitteiden kohdalla (8 prosenttia eli 2 tavoitetta) kun tavoitteet oli suhteutettu vastuullisuusosa-alueen tavoitteiden yhteismäärään. Vastaavasti suhteellisesti eniten yksittäisiä tavoitteita esiintyi sosiaalisissa tavoitteissa (28 prosenttia eli 7 tavoitetta) ja vähiten ympäristötavoitteissa (16 prosenttia eli 4 tavoitetta). Tämän perusteella johtopäätöksenä voidaan todeta, että taloudellisten tavoitteiden kohdalla tavoitteiden jatkuvuus on

parhaimmillaan ja toisaalta että sosiaalisissa tavoitteissa esiintyy eniten kertaluontoisia tavoitteita.

Klassisen määritelmän mukaan sidosryhmiä ovat kaikki ryhmät tai yksilöt, jotka voivat vaikuttaa tai ovat vaikutuksen alaisena organisaation toimintaan sen tavoitteiden saavuttamisyrittämissä (Freeman 1984, 46). Vastuullisuusraportoinnin tavoitteista erottui useita tärkeitä sidosryhmiä. Sosiaalisissa tavoitteissa keskeisiksi sidosryhmiksi nousivat yhtiön oma henkilöstö, toimittajat sekä viranomaiset. Omaan henkilöstöön keskityttiin esimerkiksi turvallisuuden ja työhyvinvoinnin kautta. Ihmisoikeuksilla ja arvioinnilla viitattiin toimittajiin. Viranomaisiin keskityttiin asiantuntijatiedon tarjoamisen kautta. Ympäristötavoitteissa erottuu myös toimittajien ja tuottajien sidosryhmä. Tavoitteissa mainittiin erikseen myös pienviljelijät, jotka voidaan luokitella tuottajiin. Lisäksi ympäristötavoitteissa erottuvat viranomaiset (lupapoiikkeamien vähentäminen), asiakkaat (tuotevalikoiman laajentaminen) ja koko yhteiskunta ja paikallisyhteisöt päästöjen vähentämisen näkökulmasta. Taloudellisissa tavoitteissa keskeisiä sidosryhmiä olivat sijoittajat, omistajat, velkojat sekä viranomaiset. Nettovelkaantumisaste vaikuttaa velkoihin, osingonmaksu sijoittajiin ja omistajiin, veroasiat taas liittyvät viranomaisiin. Tavoitteissa erottuvat keskeiset sidosryhmät olivat siis toimittajat, henkilöstö ja viranomaiset.

GRI-raportointiperiaatteissa yhdeksi laadun mittariksi asetettiin raporttien vertailukelpoisuus, jolla tarkoitettiin tietojen keräämistä ja raportointia johdonmukaisesti, jolloin sidosryhmät pystyivät analysoimaan tietoissa, organisaation toiminnassa ja tuloksissa tapahtuneita muutoksia ajan kuluessa. (Niskala ym. 2019, 125–126). Tästä näkökulmasta raporttien laadun voidaan ajatella olevan parhaimmillaan raporttien jatkuvuuden jaksoissa vuosina 2011–2014, 2015–2016 sekä 2017–2019. Vuosina 2015 ja 2017 raporttien laatu vertailukelpoisuuden näkökulmasta on heikoimmillaan, sillä kyseisinä vuosina tavoitteiden jatkuvuus katkeaa ja uusi jakso alkaa. Tavoitteissa, joissa tulokset pystyttiin esittämään numeerisesti, oli raporteissa tulosten yhteydessä usein vertailutieto edelliseltä vuodelta saatavilla, jolloin lukija pystyi helposti arvioimaan suoriutumista suhteessa edelliseen vuoteen. Tämä ei kuitenkaan toteudu tavoitteissa, jossa suoriutumisesta on kerrottu vain sanallisesti. Raporttien ja tavoitteiden esitysmuoto

vaihtelee melko paljon vuosittain. Vuosina 2011–2014 kohdeyritys julkaisi erillisen vastuullisuusraportin ja vuodesta 2015 se raportoi vastuullisuusasiat osana vuosikertomusta. Kaikissa raporteissa tavoitteet esitettiin taulukoiden avulla. Vuosina 2011–2012 sekä 2018–2019 kaikki tavoitteet esitettiin yhtenä taulukkona. Muina vuosina tavoitteet (ja taulukot) oli jaettu erilaisten osa-alueiden alle. Boiralin ym. mukaan tietojen yhdistämisen taso vaihtelee usein raportista toiseen, mikä selittää osittain yhteensopivien tietojen ja vertailutiedon puuttumisen raporttien välillä (2017). Funktionaalisesta ja positivistisesta näkökulmasta voidaan olettaa, että vertailukelpoisuuden häiriöt liittyvät osittain teknisiin ja epäjohtonmukaisuuksiin liittyviin kysymyksiin, jotka voitaisiin korjata paremmin määrittelemällä, standardoimalla ja soveltamalla GRI-viitekehystä (Boiral ym. 2017). Johtopäätöksenä voidaan sanoa, että sidosryhmien on mahdollista analysoida tiedoissa, toiminnassa ja tuloksissa tapahtuneita muutoksia, joskaan sitä ei ole tehty kovinkaan helpoksi.

Boiral ym. luettelivat tutkimuksessaan useita syitä vertailukelpoisuusongelmiin: epäselvät tai epätäydelliset vastaukset, kvalitatiivisten ja vertailukelvottomien tietojen julkaisu, epäspesifinen tieto, heterogeeniset mittayksiköt, raportin monimutkaisuus ja peittävyys sekä positiivisten elementtien yliarvostus (Boiral ym. 2017). Näistä kaikki kohdat ovat tunnistettavissa myös Nesteen raportoinnissa. Epäselvät tai epätäydelliset vastaukset, kvalitatiivisten ja vertailukelvottomien tietojen julkaisu, epäspesifinen tieto sekä heterogeeniset mittayksiköt ilmenevät esimerkiksi tavoitteissa, joiden suoriutumista ei voitu arvioida selkeästi annettujen tietojen perusteella. Positiivisten elementtien yliarvostus voidaan huomata sosiaalisten ja ympäristöllisten tavoitteiden kohdalla, sillä sosiaalisista tavoitteista lähes puolet (49 prosenttia) saavutettiin osittain ja 25 prosenttia saavutettiin kokonaan. Ei saavutettuja tavoitteita raportoitiin vain 20 prosenttia kaikista sosiaalisista tavoitteista. Myös ympäristötavoitteissa saavutettujen ja osittain saavutettujen tavoitteiden osuudet ovat merkittävässä roolissa, sillä peräti 41 prosenttia kaikista tavoitteista saavutettiin ja 31 prosenttia saavutettiin osittain. Raportin monimutkaisuudesta kertoo esimerkiksi taloudellisten tavoitteiden kohdalla tapahtunut muutos vuodesta 2015 eteenpäin, jolloin tavoitteiden esityspaikkaa vaihdettiin.

GRI- raportoinnissa sanotaan myös, että yrityksen tulee arvioida toimintaansa suhteessa laajempaan kestäväan kehityksen kokonaiskuvaan. Raportoinnissa tulee ottaa huomioon myös sopimukset, joita yrityksen voidaan olettaa noudattavan. (Niskala ym. 2019, 127–129.) Tällaisia sopimuksia voivat olla esimerkiksi YK:n kestäväan kehityksen tavoitteet sekä EU:n ilmasto- ja energiatavoitteet, jotka molemmat mainitaan kohdeyrityksen raporteissa. Jälkimmäinen tavoite ilmaistaan vuoden 2019 raportissa niin, että kohdeyrityksen tarkoituksena on pienentää oman tuotantonsa hiilijalanjälkeä nopeammin kuin mitä EU:n ilmasto ja energiatavoitteet edellyttävät (Neste 2019, 23). Tämä näkyy kasvihuonekaasupäästöjen vähentämistavoitteessa. Jossain muodossa kyseinen tavoite on ollut mukana jo vuodesta 2011 lähtien, mutta sitä on hieman muokattu ja päivitetty vuosien varrella.

Yhdistyneiden kansakuntien kestäväan kehityksen tavoitteet tulivat Nesteen vastuullisuusraportointiin mukaan vuodesta 2017 eteenpäin. Vuosina 2017 ja 2018 yritys keskittyi kahteen osa-alueeseen: kestävät kaupungit ja yhteisöt sekä ilmastotekoja tavoitteisiin. Vuonna 2019 yritys raportoi peräti kuudesta tavoitteesta. Nämä olivat ihmisarvoista työtä ja talouskasvua (tavoite 8), kestäväa teollisuutta, innovaatioita ja infrastruktuuria (tavoite 9), kestävät kaupungit ja yhteisöt (tavoite 11), vastuullista kuluttamista (tavoite 12), ilmastotekoja (tavoite 13) sekä yhteistyö ja kumppanuus (tavoite 17). Neste toteaa tavoitteisiin liittyen seuraavasti: ”*Työstämme yhtiökohtaisia tavoitteita, jotta voimme vastata maailmanlaajuisiin haasteisiin kestäväan kehityksen tavoitteiden mukaisesti*” (Neste 2019, 24).

Samana vuonna, kun YK:n kestäväan kehityksen tavoitteet otettiin mukaan raporttiin, alkoi myös sosiaalisten ja ympäristöllisten tavoitteiden jatkuvuudessa kolmas jakso (2017–2019). Asetetuissa tavoitteissa näkyy sosiaalisten tavoitteiden kohdalla selkeästi turvallisuuteen, ihmisoikeuksiin toimittajien arviointiin ja aktiiviseen yhteydenpitoon, korruption ehkäisemiseen, väärinkäytösten raportointiin sekä henkilöstön sitoutumiseen ja rekrytointiin keskittyvät teemat. Erityisesti ihmisoikeudet ja turvallisuus nousivat kyseisinä vuosina keskiöön, sillä ihmisoikeuksia käsiteltiin kahdessa tavoitteessa ja turvallisuutta peräti neljän tavoitteen avulla. Näihin sosiaalisiin tavoitteisiin voidaan yhdistää YK:n tavoitteista tavoitteet 8, 11 sekä 17. Ympäristötavoitteissa taas keskeisiä

teemoja olivat energiatehokkuuden, palmuöljyn jäljitettävyyden sekä uusiutuvien tuotteiden jalostusmäärän lisäksi tuotevalikoiman laajentaminen, lupapoikkeamien minimointi sekä teknologian kestävyys. Ympäristötavoitteisiin liittyvät YK:n kestävän kehityksen tavoitteet ovat 9, 11, 12 sekä 13. Voidaan huomata, että tavoite kestävätkä kaupungit ja yhteisöt sopivat molempiin tarkasteltaviin näkökulmiin.

6.1 Tutkielman luotettavuus ja rajoitukset

Tutkielman luotettavuuden näkökulmasta voidaan todeta aineiston olevan melko luotettava ja objektiivinen. Raporteissa näkyy yrityksen omat näkemykset ja heidän itse laatimansa sisältö, mutta yleisesti ottaen voidaan olettaa, että raportit on pyritty laatimaan laadukkaasti oikea ja riittävä kuva antaen. Vastuullisuus on nouseva trendi ja sitä pyritään varmasti käyttämään osittain myös markkinointikeinona niin Nesteen kuin muidenkin yhtiöiden toimesta. Tämän tutkielman tarkoituksena ei kuitenkaan ole arvioida raporttien laatua tai luotettavuutta eikä myöskään sitä, mitä kohdeyritys tekee tai miksi se raportin julkaisee. Tämän tutkielman tarkoituksena on tutkia sitä, mitä yritys vastuullisuusraporteissaan raportoi.

Aineiston luotettavuuteen vaikuttivat myös tutkielmassa tehdyt rajaukset ja niiden tulkinnat. Raporteissa oli useita tulkinnanvaraisia seikkoja esimerkiksi tavoitteissa suoriutumisen osalta, sillä kaikkia tavoitteita ei ollut asetettu tai niissä suoriutumista ei ollut esitetty yhtä selkeästi kuin toisissa tavoitteissa. Tavoitteet onkin jaettu suoriutumisen mukaan neljään luokkaan, josta viimeinen ”suoriutumista ei voida määrittellä” helpotti tulkinnassa, sillä epäselvät tapaukset voitiin sijoittaa kyseiseen luokkaan. Koska vain vuosina 2015 ja 2016 raporteissa oli selkeästi kerrottu, miten tavoitteissa suoriuduttiin, jouduttiin muiden raporttien kohdalla suoriutuminen arvioimaan erikseen.

Toisaalta myös tavoitteiden jakamisessa sosiaalisiin, ympäristöllisiin ja taloudellisiin näkökulmiin aiheutti paikoin hankaluuksia tulkinnan suhteen, sillä kaikki tavoitteet eivät

olleet selkeästi vain yhden vastuullisuuden osa-alueen alaisia. Tutkielman tekijä joutuu siis käyttämään omaa harkintaansa aineiston analysoinnissa useissa kohdissa. Rajaukset ja tulkinnat on kuitenkin pyritty tekemään mahdollisimman objektiivisesti ja luotettavasti ja tehdyt rajaukset sekä päätökset on pyritty perustelemaan mahdollisimman johdonmukaisesti.

6.2 Jatkotutkimusaiheet

Tutkielmasta nousi esille useita kiinnostavia huomioita varsinaisten tutkimuskysymysten lisäksi. Näitä aiheita voisi olla mielekäästä tutkia lisää laajemman ymmärryksen saavuttamiseksi vastuullisuusraportoinnista. YK:n kestävän kehityksen tavoitteita voitaisiin tutkia tulevaisuudessa tarkemmin suhteessa yrityksen asettamiin tavoitteisiin, samoin EU:n ilmasto- ja energiavoitteita. Tähän mennessä kohdeyritys oli raportoinut kyseisistä kansainvälisistä sopimuksista vain muutamassa raportissa. Tutkimusta voitaisiin tehdä myös laajemmin ottamalla mukaan useampi yritys samalta toimialalta, jolloin saataisiin lisää ymmärrystä tietyn toimialan raportoinnista. Vastaavasti voitaisiin tutkia myös eri toimialan yrityksiä, jolloin ehkä havaittaisiin niiden välisiä eroja vastuullisuusraportoinnissa. Näiden lisäksi aiemmissa tutkimuksissa on ilmennyt tarve vertailukelpoisuuden tutkimiseen. Vaikka useat empiiriset tutkimukset ovat perustuneet juuri suorituskyvyn mittaamiseen ja sen vertailuun, tutkimuksissa analysoitujen tietojen vertailukelpoisuutta on käsitelty vain hyvin harvoin selkeästi ja perusteellisesti (Boiral ym. 2017). Vertailukelpoisuus on siis melko vähälle huomiolle jäänyt tema, johon olisi tärkeää kiinnittää huomiota tulevissa tutkimuksissa.

LÄHTEET

Kirjallisuus

- Alrazi, B., De Villiers, C., & Van Staden, C. J. (2015). A comprehensive literature review on, and the construction of a framework for, environmental legitimacy, accountability and proactivity. *Journal of Cleaner Production*, 102, 44–57.
- Azapagic, A. (2003). Systems approach to corporate sustainability: a general management framework. *Process Safety and Environmental Protection*, 81(5), 303–316.
- Bebbington, J., Unerman, J., & O’Dwyer, B. (2014). *Sustainability Accounting and Accountability* (2nd ed.). Routledge.
- Bloom, R., & Heymann, H. (1986). The Concept of Social Accountability in Accounting Literature. *Journal of Accounting Literature*, 5, 167–.
- Boiral, O., & Henri, J. F. (2017). Is sustainability performance comparable? A study of GRI reports of mining organizations. *Business & Society*, 56(2), 283–317.
- Brown, J., & Fraser, M. (2006). Approaches and perspectives in social and environmental accounting: an overview of the conceptual landscape. *Business Strategy and the Environment*, 15(2), 103–117.
- Carroll, A. B. (1999). Corporate social responsibility: Evolution of a definitional construct. *Business & society*, 38(3), 268–295.
- Eskola, J., & Suoranta, J. (1998). *Johdatus laadulliseen tutkimukseen*. Vastapaino.
- Freeman, R. (1984). *Strategic management: A stakeholder approach*. Boston: Pitman.
- Friedman, A. L., & Miles, S. (2006). *Stakeholders: Theory and practice*. Oxford University Press on Demand.
- Friedman, H. H., & Friedman, L. W. (2009). How virtuous is your firm? A checklist. *Electronic Journal of Business Ethics and organization studies*, 14, 14–20.
- Goodland, R. (1995). The concept of environmental sustainability. *Annual review of ecology and systematics*, 26(1), 1–24.
- Gray, R. H. (1994). Corporate reporting for sustainable development: accounting for sustainability in 2000AD. *Environmental values*, 3(1), 17–45.
- Aras, G., & Crowther, D. (2009). Corporate sustainability reporting: a study in disingenuity?. *Journal of business ethics*, 87(1), 279–288.

- Harmaala, M., & Jallinoja, N. (2013). *Yritysvastuu ja menestyvä liiketoiminta*. Sanoma Pro.
- Heikkurinen, P. (2010). Image differentiation with corporate environmental responsibility. *Corporate social responsibility and environmental management*, 17(3), 142–152.
- KPMG. (2020). The time has come The KPMG Survey of Sustainability Reporting 2020. https://assets.kpmg/content/dam/kpmg/be/pdf/2020/12/The_Time_Has_Come_KPMG_Survey_of_Sustainability_Reporting_2020.pdf
- Lamberton, G. (2005). Sustainability accounting—a brief history and conceptual framework. *Accounting Forum*, 29(1), 7–26.
- McNally, M., Cerbone, D., Maroun, W. (2017). Exploring the challenges of preparing an integrated report. *Meditari Accountancy Research*, 25(4), 481–504.
- Michelon, G., Pilonato, S., & Ricceri, F. (2015). CSR reporting practices and the quality of disclosure: An empirical analysis. *Critical perspectives on accounting*, 33, 59–78.
- Milne, M.J. (1996). On sustainability; the environment and management accounting. *Management Accounting Research*, 7(1), 135–161.
- Milne, M.J., Gray, R. (2013). W(h)ither Ecology? The Triple Bottom Line, the Global Reporting Initiative, and Corporate Sustainability Reporting. *Journal of Business Ethics*, 118(1), 13–29.
- Moldan, B., Janoušková, S., & Hák, T. (2012). How to understand and measure environmental sustainability: Indicators and targets. *Ecological Indicators*, 17, 4–13.
- Niskala, M., Tarna-Mani, K., Puroila, J. & Pajunen, T. (2019). *Yritysvastuu: raportointi ja laskentaperiaatteet* (3. uudistettu painos.). ST-Akatemia.
- Owen, D. L., Swift, T. A., Humphrey, C., & Bowerman, M. (2000). The new social audits: accountability, managerial capture or the agenda of social champions?. *European Accounting Review*, 9(1), 81–98.
- Ratsula, N. (2017). *Compliance: eettinen ja vastuullinen liiketoiminta*. Talentum Pro.
- Richardson, E. (2013). The triple bottom line: does it all add up? *Assessing the sustainability of business and CSR*. Earthscan.

- Richter, A. H. M. (2001). *From compliance to competitive advantage: The effect of corporate culture and profitability on environmental performance*. University of California, Berkeley.
- Rietbergen, M. G., van Rheede, A., & Blok, K. (2015). The target-setting process in the CO2 Performance Ladder: does it lead to ambitious goals for carbon dioxide emission reduction?. *Journal of Cleaner Production*, 103, 549–561.
- Keivani, R., & Shirazi, M. R. (2019). *Urban social sustainability: Theory, practice and policy*. Routledge, Taylor and Francis Group.
- Schaltegger, S., & Burritt, R. (2018). Business Cases and Corporate Engagement with Sustainability: Differentiating Ethical Motivations. *Journal of Business Ethics*, 147(2), 241–259.
- Tuomi, J., & Sarajärvi, A. (2018). *Laadullinen tutkimus ja sisällönanalyysi (Uudistettu laitos)*. Tammi.
- Wheeler, D., & Elkington, J. (2001). The end of the corporate environmental report? Or the advent of cybernetic sustainability reporting and communication. *Business strategy and the environment*, 10(1), 1-14.
- Weiser, J. R. (2006). Drive strategy execution through strategy focused governance. *Journal of cost management*, 20(4), 40-47.
- White, G. (2016). *Sustainability reporting: getting started* (Second edition.). Business Expert Press.
- World Wide Fund for Nature. (1993). *Sustainable Use of Natural Resources: Concepts, Issues and Criteria*. Gland, Switzerland. 32.

Virallislähteet

- Kirjanpitolaki 30.12.1997/1336
<https://finlex.fi/fi/laki/ajantasa/1997/19971336>
- Muun kuin taloudellisen tiedon direktiivi 2014/95/EU
<https://eur-lex.europa.eu/legal-content/fi/TXT/?uri=CELEX%3A32014L0095>

Muut lähteet

- Euroopan komissio. (2020a). Climate strategies & targets. Viitattu 30.11.2020.
https://ec.europa.eu/clima/policies/strategies_en

- Euroopan komissio. (2020b). 2020 Climate & energy package. Viitattu 30.11.2020.
https://ec.europa.eu/clima/policies/strategies/2020_en
- Euroopan komissio. (2020c). 2030 Climate & energy framework. Viitattu 30.11.2020.
https://ec.europa.eu/clima/policies/strategies/2030_en
- GRI. (2021a). Our mission and strategy. Viitattu 24.4.2021
<https://www.globalreporting.org/about-gri/mission-history/>
- GRI. (2021b). The global standards for sustainability reporting. Viitattu 24.4.2021
<https://www.globalreporting.org/standards/>
- Integrated Reporting <IR>. (2020). International <IR> Framework. Viitattu 3.12.2020.
<https://integratedreporting.org/resource/international-ir-framework/>
- Kauppalehti. (2021). Neste Viitattu 10.4.2021
<https://www.kauppalehti.fi/porssi/porssikurssit/osake/NESTE>
- Neste. (2021a). Neste valmistaa korkealaatuisia tuotteitaan Suomessa, Alankomaissa ja Singaporessa. Viitattu 10.4.2021.
<https://www.neste.fi/konserni/tietoa-meista/tuotanto>
- Neste. (2021b). Sidosryhmäyhteistyö. Viitattu 10.4.2021.
<https://www.neste.fi/konserni/vastuullisuus/vastuullisuusnesteella/sidosryhmayhteistyö>
- SASB. (2020a). Why is Financial Materiality important?. Viitattu 3.12.2020.
<https://www.sasb.org/standards-overview/materiality-map/>
- SASB. (2020b). SASB & Other ESG Frameworks. Viitattu 4.3.2021
<https://www.sasb.org/about/sasb-and-other-esg-frameworks/>
- Suomen Yk-liitto. (2021). Kestävän kehityksen tavoitteet. Viitattu 27.4.2021
<https://www.ykliitto.fi/yk-teemat/kestava-kehitys/kestavan-kehityksen-tavoitteet>
- United Nations. (2020). The 17 goals. Viitattu 24.11.2020.
<https://sdgs.un.org/goals>
- WWF. (2020). Lauantaina vietetään maailman ylikulutuspäivää – koronaviruksen siirsi päivää yli kolmella viikolla. Viitattu 2.12.2020
<https://wwf.fi/uutiset/2020/08/maailman-ylikulutuspäivä-koittaa-elokuussa/>
- Yle. (2020). Olemme nyt käyttäneet koko vuoden uusiutuvat luonnonvarat – pandemia lykkäsi ylikulutuspäivää, ja niin tulisi käydä joka vuosi, jotta ilmastotavoitteisiin päästäisiin. Viitattu 2.12.2020
<https://yle.fi/uutiset/3-11501624>

Tutkimusaineisto

Neste. (2019). Nopeammin, rohkeammin ja yhdessä Vuosikertomus 2019. Luettu 10.11.2020.

Neste. (2018). Intohimona uudistuminen Vuosikertomus 2018. Luettu 10.11.2020.

Neste. (2017). Vuosikertomus 2017 Haluamme jättää tuleville sukupolville elinvoimaisemman maapallon luomalla vastuullisia vaihtoehtoja joka päivä. Luettu 10.11.2020.

Neste. (2016). Vuosikertomus 2016 Kasvun seuraava vaihe. Luettu 10.11.2020.

Neste. (2015). Nesteen vuosi 2015 Luomme vastuullisia vaihtoehtoja joka päivä. Luettu 10.11.2020.

Neste Oil. (2014). Neste Oilin vuosi 2014 Vastuullisuus The only way is forward. Luettu 10.11.2020.

Neste Oil. (2013). Vuosikertomus 2013 Vastuullisuus. Luettu 10.11.2020.

Neste Oil. (2012). Ainoa suunta on eteenpäin Neste Oil Vuosikertomus 2012 / Vastuullisuus. Luettu 10.11.2020.

Neste Oil. (2011). Neste Oil Vuosikertomus 2011 Vastuullisuus. Luettu 10.11.2020.